

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Partnerské vztahy v kontextu současné společnosti

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Geraldina Palovčíková, CSc.

Vypracovala:
Bc. Zuzana Husáková

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Partnerské vztahy v kontextu současné společnosti“ zpracovala samostatně a použila jsem jen literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.
Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Letovicích dne 25.3.2010

.....
Bc. Zuzana Husáková

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěla poděkovat rodině a přátelům za morální podporu, kterou mi poskytli při zpracování mé diplomové práce, které si nesmírně vážím.

Bc. Zuzana Husáková

Úvod	2
Teoretická část	4
1. Žena versus muž	4
1.1 Postavení ženy a muže v rodině v historii a dnes	4
1.2 Role muže a ženy ve vztahu a rodině	6
1.3 Jak genderové role ovlivňují naše chování	13
1.4 Vliv rodiny na vývoj genderových stereotypů	17
1.5 Dílčí závěr	23
2. Partnerský vztah	24
2.1 Obecná charakteristika partnerského vztahu	24
2.2 Volba životního partnera	27
2.3 Vývoj partnerského vztahu	33
2.4 Dílčí závěr	39
3. Soužití partnerů	40
3.1 Soužití v nesezdaném svazku	40
3.2 Institut manželství	44
3.3 Rodina	49
3.4 Dílčí závěr	54
Praktická část - průzkum	55
4. Názory členů společnosti na vybrané otázky týkající se partnerských vztahů	55
4.1 Cíl průzkumu, tematické okruhy a stanovené hypotézy	55
4.2 Zvolená průzkumná metoda, struktura dotazníku	56
4.3 Charakteristika průzkumného vzorku	58
4.4 Realizace průzkumu	59
4.5 Zpracování a vyhodnocení dat	60
4.6 Srovnání výsledků šetření s hypotézami	85
Závěr	87
Resumé	89
Anotace	90
Seznam použité literatury	91
Přílohy	94

Úvod

Při volbě závěrečné práce jsem se zaměřila na výběr témat, které mě opravdu zajímají a o kterých mám nastudované materiály. Využila jsem tedy možnost zvolit si vlastní téma diplomové práce „Partnerské vztahy v kontextu současné společnosti“.

Není pochyb o tom, že všichni žijeme v době, která je značně uspěchaná, což sebou nese řadu výhod, ale také nevýhod. Hlavní výhodou spatřuji v řadě možností, které člověk může využít od cestování, přes přístup k všestrannému vzdělávání až po seberealizaci v zaměstnání, jenž ho naplňuje a plně uspokojuje. Nevýhodou jsou obrovské nároky kladené na současného člověka bez ohledu na to, jedná-li se o muže či ženu. Další nevýhodou s první značně související je nedostatek času. Člověk jako tvor společenský žije v interakci s ostatními lidmi. Život prožívá v určitých sociálních skupinách. Základní sociální skupinou je rodina, kde partneři vytvářejí prostředí pro společný život a zázemí pro svoje potomky. Podle mého názoru je právě nedostatek času a rychlost životního stylu příčinou toho, že ze strany společnosti není problematice vztahů mezi partnery, zejména pečlivost při výběru a řešení vzniklých problémů ve vztazích, věnována dostatečná pozornost. Roste rozvodovost, mnoho dětí vyrůstá v neúplných rodinách a vše se negativně odráží na celkové atmosféře ve společnosti.

Ve své diplomové práci se snažím na tuto problematiku upozornit a pojednat o partnerských vztazích, zejména o tom zda a jak mění současná společnost názory a postoje na tuto problematiku. Rodina jako významný, základní článek společnosti má plnit řadu funkcí, důležitých nejenom pro dospělé, ale zejména pro děti. Jednou z funkcí rodiny je právě socializace dětí, neboli jejich začlenění do společnosti. Myslím, že už u vzniku rodiny, která bude správně plnit svoje funkce, musí být jedinci na tuto situaci připraveni.

Základní členění diplomové práce je na část **teoretickou** a na část **praktickou**.

První uvedená je dále rozdělena na tři podkapitoly s těmito názvy:

1. Žena versus muž
2. Partnerský vztah
3. Soužití partnerů

Cílem první části diplomové práce je uceleně pojednat o partnerských vztazích. Popsat postavení ženy a muže ve společnosti, a to v historii a dnes. Objasnit role muže a ženy ve vztahu a v rodině. Upozornit na co je třeba se zaměřit a čeho se vyvarovat při volbě životního partnera a na důležitost této volby. Cílem je také věnovat se institutu manželství a soužití partnerů v nesezdaném svazku. Z dostupné literatury prostudovat a popsat tuto problematiku.

Druhá (praktická) část diplomové práce má za cíl zanalyzovat názory společnosti na problematiku partnerských vztahů, zachytit změny v chápání partnerského vztahu a role muže a ženy z pohledu společnosti. S ohledem na tyto cíle byly stanoveny následující hypotézy:

Hypotéza č. 1: Lidé zastávají názor, že ženy a muži v současné době nejsou ochotni přijímat závazky týkající se partnerských vztahů.

Hypotéza č. 2: Lidé v dnešní době upřednostňují život v nesezdaném soužití před manželstvím.

Hypotéza č. 3: Společnost toleruje nesezdané soužití partnerů.

Hypotéza č. 4: V partnerských vztazích převládá tradiční rozdělení rolí mužů a žen.

Hypotéza č. 5: Lidé zastávají názor, že najít partnera pro život je v současné době obtížnější jako dříve.

Následuje popis výzkumné metody, kterou jsem pro účely diplomové práce zvolila. Jedná se o kvantitativní výzkum s využitím výzkumné metody - dotazník. Tato část obsahuje - výzkumný vzorek, popis realizace výzkumu, popis zpracování a vyhodnocení dat a výsledky výzkumu.

Dále je v praktické části popsáno provedené dotazníkové šetření za účelem zjistit, zda a jak se liší názory na problematiku partnerských vztahů jednotlivých respondentů. V závěru práce jsou celkově shrnuty získané poznatky z průzkumu a popis verifikace či falzifikace hypotéz.

Teoretická část

1. Žena versus muž

Muži a ženy jsou odlišné bytosti. Uvádí Allan a Barbara Peaseovi ve své knize zabývající se partnerskými vztahy. Ne lepší anebo horší prostě jen jiné. Jediná věc, kterou mají společnou, je fakt, že náležejí ke stejnému živočišnému druhu. Žijí však v jiných světech, vyznávají jiné hodnoty a v důsledku toho stanovují jiná pravidla.

(Peaseovi, 2003, s. 21)

Jsme od sebe odlišní, komunikujeme jiným jazykem, občas si jak se říká „lezeme na nervy“ nicméně nemůžeme bez sebe žít. Celý svět se točí kolem vztahů mužů a žen. Není se čemu divit, protože bez spojení těchto dvou bytostí by na světě nebylo pokračovatelů.

1.1 Postavení ženy a muže v rodině v historii a dnes

V historii muži vyráželi na lov, čímž zajišťovali a živili svou rodinu, zatímco ženy udržovaly oheň, sbíraly plodiny a připravovaly pokrmy, neboli pečovaly o svou kamennou domácnost. Přirozená dělba práce mezi mužem a ženou sice funguje již od starší doby kamenné, ale v té době měla vedoucí postavení ve společnosti žena, neboť byla matkou a zachovatelkou rodu. Postavení ženy se začalo měnit v době měděné, kdy se posilovaly kompetence muže – ty se ovšem týkaly především starosti o pole.

Dimenze živitele je pro mužskou identitu stále klíčová a tato norma je všudypřítomná. Ačkoli u nás není model muže – živitele a ženy-hospodyňky téměř nikde uplatňován beze zbytku a vydělávají oba (ženy často více než muži), přesto má výdělečná aktivita muže a ženy odlišný smysl a příjem ženy je vnímán jako sekundární. Navíc, nejde jen o to, chodit do práce. V českém prostředí je to zejména úprava bytu, která je vnímána jako součást otcovské investice do dětí a rodiny. Takováto aktivita je ze strany otců chápána jako rovnocenná na jedné straně času strávenému osobně s dětmi a na straně druhé placené profesionální práci. Tím jsou do velké míry vysvětleny i klasické rodinné hádky, které obvykle ještě zesílí v období ženiny mateřské dovolené: „Co po mně ještě chceš?! Křičí muž.“ „Chodím do práce, vydělávám a včera jsem ještě v kuchyni vyměnil žárovku!“ Muž ovšem i díky

pravidelným mediálním masáží někde ve skrytu duše ví, že to nestačí, a často jej pronásledují pocity viny a pochybnosti. Co když není dobrým otcem a manželem? Uvědomuje si, že v práci tráví většinu času a dětem se nevěnuje tak, jak by sám chtěl. Už tak má pocit, že ve svých rolích v podstatě selhává, ale ten skutečný Damoklův meč se týká právě finančního zajištění rodiny. Když selže tam, selže úplně, před rodinou, sám před sebou i před celým světem. Někteří odborníci naznačují, že jedním z dopadů současné krize může být právě změna ve vnímání tradičních rolí, jakož i jejich reálná proměna. Je to logické, když muži dostanou výpověď a ženy zůstanou v práci, kdo bude živitelem? (Suchý, 2009, s. 73-74)

Na druhou stranu stále běžnější zaměstnávání žen vneslo do rodinného života dramatické změny. Porody a péče o děti znamenají očividně při práci mimo domov překážky. V důsledku toho mívá dnes jen málo žen více než dvě děti a stále sílí trend mít pouze jedno dítě nebo vůbec žádné. Muži sice prokazují zvýšenou ochotu pomáhat v domácnosti, avšak převážnou část domácích služeb, jako je vaření a péče o děti a domácnost, vykonávají i nadále ženy. Za těchto okolností je pravděpodobné, že kariéra ženy bude přerušována, a v důsledku toho bude žena během života pobírat nižší mzdu, neboť kvůli pauzám v kariéře často nezíská stejné postavení jako muži, nebo dokonce dostává méně peněz za stejnou práci. Vdaná žena pracuje nejen kvůli svému vlastnímu uspokojení, ale také proto, aby si rodina udržela životní úroveň. Společnost, pro niž jsou typické vysoké ceny domů a značná míra komfortu, vyžaduje od svých příslušníků utrácení za stále se rozšiřující škálu spotřebního zboží, jehož výroba je zase důležitá pro ekonomiku a zaměstnanost. (Goody, 2006, s. 180-181)

Západní společnost je výkonově orientovaná a hodnotový žebříček se za několik posledních desetiletí hodně proměnil. Mít šťastné manželství a velkou rodinu dnes nepředstavuje nic oceňovaného či uznávaného. Muži se ovšem ani nemůžou předhánět v tom, kdo ulovil většího mamuta, a své síly si nepoměřují klackem a muskulaturou paží. Jejich výkladní skříň je peněženka, respektive to, co všechno si za svůj výdělek mohou pořídit. Sociologický průzkum ukázal mezi českými muži následující. Většina respondentů sice chápe sama sebe jako živitele, ale při hlubším zkoumání se ukazuje, že rodina ve skutečnosti závisí na příjmu obou manželů, takže muž je živitelem jen v rovině reprezentací. Přestože rodinu prakticky neživí, alespoň ne jako výhradní živitelé, vnímají její materiální zabezpečení jako svou největší otcovskou zodpovědnost. Po rozchodu ale pak předpokládají, že matka dětí se bude podílet na jejich materiálním zabezpečení a svůj příspěvek vnímají skutečně jen jako příspěvek. (Suchý, 2009, s. 75)

1.2 Role muže a ženy ve vztahu a rodině

Výše uvedenou podkapitolu bych ráda uvedla vymezením sociální role. Dle slovníku cizích slov je vymezení sociální role následující:

Sociální role = soubor očekávání na chování a prožívání daného jedince ze strany skupiny (okolí, společnosti), které je spjato s jeho současnou pozicí (postavením) v příslušné skupině. (www.slovník-cizich-slov.abz.cz)

Autor publikace s názvem Sociální psychologie Jaroslav Řezáč uvádí směrem k pojmu role následující:

Pojem role vyjadřuje komplex chování, který souvisí s určitou pozicí nebo dělbu činností. Ve formálních skupinách se jejich člen setkává s poměrně zřetelným „popisem“ chování spojeným s určitou pozicí (např. vedoucího, učitele). Poměrně dobře jsou mu známa očekávání s určitými pozicemi spojená. Jiná je situace ve skupině, která se teprve spontánně utváří na základě pocíťované sympatie mezi několika lidmi. V neformálních skupinách je dosažená pozice přímo závislá na tom, jak se v situacích pro skupinu důležitých určitý jedinec chová.

Role se vždy doplňují, nabývají smysl právě až svou vztažností (učitel – žák, dítě – rodič, otec – dcera, podřízený – nadřízený). Role tedy není pouze souhrnem požadavků či očekáváním. Není jen úlohou, kterou má jedinec naplnit. Role ve své spjatosti jsou zároveň vyjádřením toho, jak je definován vztah mezi lidmi v určité situaci. Naznačená doplňkovost nemá pouze bipolární povahu jedinec – jedinec. Je tu ještě jeden důležitý faktor, a tím je společenská norma vyjadřující kulturu society. Norma říká, co se v dané kultuře od např. učitele očekává. (Řezáč, 1998, s. 24-25)

Způsob našeho chování jak celkově, tak v konkrétních případech zásadně ovlivňuje naše pohlaví. Tedy to, jestli jsme muži, nebo ženami. V této souvislosti se někdy mluví o rolích sexuálních či o rolích genderových. Všechna společenství mají předepsané formální i neformální normy, které určují, jak se muž a žena mají chovat, co je pro ně přiměřené a co ne, co je vhodné a co vhodné není. Role muže a ženy se více či méně liší kulturu od kultury, a jak ukazuje historie i současnost, podléhají vývoji a mění se. I přes všechny změny však existují tradiční stereotypy sexuálních rolí, které se objevují především v masových médiích. Mužským hrdinům jsou připisovány takzvané „typicky mužské vlastnosti“ a ženám zase „typicky ženské“. Právě tyto

stereotypy mohou vést k vnitřním konfliktům, jestliže se s nimi jedinec ztotožňovat nechce nebo nedokáže, ale protože je od něj společnost či konkrétní sociální skupina očekává, chová se tak, aby příliš nevybočoval. Kromě vnitřních konfliktů mohou nastat i konflikty vnější – například když si člověk zvolí nevhodného partnera či partnerku, který ho nutí do chování, které mu nevyhovuje a proti němuž se bouří. Takové soužití bývá obvykle velmi problematické, psychicky náročné a vyvolává neshody a další a další vnitřní i vnější konflikty, které je třeba řešit. (Jesenská, 2009, s. 54)

Jindřich Cibulec ve své publikaci *Manželské praktikum* uvádí jednotlivé funkce a role, které by měl plnit manželský partner. Jedná se o následující:

Přítel a kamarád

V prvním období naší známosti zpravidla tuto funkci partner splňuje bezzbytku, ovšem jak přibývají roky společného života, kamarádství a přátelství se jaksí vytrácejí, až postupně se mohou změnit ve skryté nebo otevřené nepřátelství. Přitelem a kamarádem nemůže být ten, kdo neustále zneužívá naši „holubičí“ povahu, tyranizuje své okolí i rodinu, případně své přátelství a náklonnost jen předstírá, nebo se chová kamarádsky jen v těch situacích, kdy ho to nic nestojí, nebo na tom dokonce může i vydělat. Ovšem kamarádský a přátelský vztah lze budovat jen na oboustranném pochopení, zájmu a úctě.

Ochráncem i oporou

Tuto úlohou by měli vykonávat jak muž, tak žena. Od muže se očekává, že bude ochraňovat ženu, a od ženy zase ochrana dětí. Dle výše uvedeného autora nejde jenom o fyzickou ochranu, případně peněžité zabezpečení rodiny. Neméně důležité je ochraňování pozitivních hodnot vytvořených v manželství a tady se mohou uplatnit oba manželští partneři. Partner má být oporou nejen v těžkých a kritických situacích, ale především v běžném, každodenním manželském životě. V pokročilejších manželstvích se právě role ochránce a vědomí opory u manželského partnera ztrácí buď proto, že každý z manželů si vybuodoval svůj svět, kde netouží po tom být někým omezován natož ochraňován, nebo proto, že má svých „starostí“ dost, je pohodlný, nevšímavý, zaměřený pouze na sebe a své pohodlí, případně z důvodů jiných, plynoucích z celkové negativní atmosféry v manželství.

Poradce i usměrňovatel

Je další funkce a role partnera nezbytná v manželském soužití. Je zde jistá návaznost na roli přítele a kamaráda, kde také očekáváme, že dobří přátelé a kamarádi nám chtějí a mají poradit. Manželský partner, který se nezhodil dobře role poradce, ztrácí velikou šanci usměrňovat jednání, činy a konání svého nejbližšího a přenechává tuto funkce nějaké jiné osobě, která na něj nemusí mít vždy pozitivní vliv. V manželském životě se často vyskytnou situace, kdy potřebujeme poradit, a na koho jiného bychom se měli obrátit o radu, když ne na svého zákonitého manželského partnera. Tato úloha je nezastupitelná například při výchově dětí, kde se často dopouštíme chyb, když se obracíme na známé a přátele, kteří mnohdy nejsou zasvěceni do problému výchovy našich dětí, namísto zapojení svého partnera. Jestliže se takto chováme od útlého věku našich dětí, nesmíme se pak divit, že náš partner nestojí o to být poradcem nebo vykonavatelem nějakého jejich pokárání či potrestání. Role usměrňovatele je náročnější na nás, neboť působíme i na vlastní chyby a nedostatky, které je nutné rovněž usměrňovat. Dostáváme se vlastně do úlohy toho rozumnějšího a lepšího, který pochopil, že takhle to již dále nejde a musí se s tím něco udělat. Výhodné pro manželské soužití je, když se tyto role u partnerů střídají, a to podle dané situace a přirozené autority jednoho z nich v té které oblasti manželského života. Roli poradce bychom neměli zaměňovat za úlohu poučovatele. Partner v roli poučovatele nebývá v rodině akceptován, naopak jsou proti němu podniknuta mnohá „tažení“, která mají jeho poučovatské choutky zmařit. Poučování do manželství nepatří, pokud ovšem není vedeno z pozice skutečných vědomostí a snahou ukázat nám nové sféry a oblasti života, které nám doposud unikaly a mohly by pro nás znamenat opravdové obohacení našich duševních zážitků a požitků. Pak ovšem zpravidla nevolíme cestu poučování, ale nenásilného přivedení k žádoucí činnosti či objektu nebo prožitku.

Role společenská

Je často onou málo vděčnou úlohou v manželském soužití, a to z mnoha důvodů. Za prvé ne každý má dar být dobrým společníkem, stále se usmívajícím a sršícím vtípem. Za druhé ne vždy jsou v manželství situace, kdy lze uplatnit veselí a humor, a je trapné, jestliže právě v takové chvíli volíme nežádoucí projevy chování. Může to být pokládáno i za znevažování manželského svazku. Za třetí naše dobrá vůle nemusí být partnerem vždy správně chápána. Může se stát pravý opak a vypukne spíše manželská bouře a dusná atmosféra. Za čtvrté se můžeme rozcházet s partnerem

v názoru na to, co je to dobrý společník, jak by se měl projevovat, jaká je jeho úloha v manželství. Za páte být společníkem „za každou cenu“, abych měl klid a pokoj, není také tím správným přístupem. Co je teda náplní role společníka v manželském soužití? V první řadě to vyplývá z charakteru osobnosti obou manželských partnerů. Společník může být decentní, umluvený, veselý, „šásek“, vtipný, společensky pohotový, pozorný, laskavý, zaměřený na sebe, vulgární, přejemněl, intelektuální, podivínský, rozmarný, naivní atd. Společník je ten, kdo vystihne naši momentální náladu, rozumí naší osobnosti, nevnučuje se, nabízí své schopnosti i celou svoji osobnost nám k dispozici, abychom mohli za jeho pomoci překonávat do cesty postavené překážky, dostali se ze špatné nálady nebo naopak zůstali v té dobré a ještě si ji případně vylepšili. Role společníka je namáhavá a nemůže být prováděna jen jednostranně, tj. aby vždy jeden z partnerů byl baven a ten druhý měl úlohu bavit. Pokud se v této roli partneři střídají, nepřispívají pokud možno každý svým dílem, dostává nádech „povinných“ manželských zábav, případně ráz donucovacího zařízení či naprogramovaného způsobu soužití. Role společníka je citlivým ukazatelem, v jakém stavu se manželské soužití nachází. Čím hůře je plněna, čím více odbývána, jak se postupně v manželství vytrácí, tak můžeme hodnotit stále nižší kvalitativní úroveň manželského soužití a naopak.

Spolupřítel

Funkce spolupřítel se v podstatě prolíná s výše uvedenými úlohami. Je to funkce snižující, odlehčující nám břímě manželského soužití, která se dá formulovat slovy: To je dobře, že na to vše nejsme sami. Ani zde nebývá nouze o absenci jak ze strany partnera, tak naší, když se snažíme přehrát všechny nepříjemnosti na hlavu a bedra toho druhého, ale naopak uzmut všechno to dobré a pěkné z manželství na svoji stranu. Dobré plnění role spolupřítel v manželském soužití vyžaduje jistou dávku sebezapření, ochotu být při tom, když se něco důležitého, ale i méně důležitého v manželství děje, nebát se zaujmout postoj, který lze vyjádřit následovně: Tady jsem blízko tebe, nemusíš mít obavy, že tě v tom nechám, ve dvou nám to půjde lépe.

Vedle těchto v podstatě pozitivních rolí však můžeme, nebo správněji řečeno, musíme vidět i partnera v rolích poněkud méně příznivých.

Pokušitel, původce nepříjemností a rušitel našeho soukromí

Úloha pokašitele až provokatéra je zastoupena v mnoha manželských párech a je především dána a ovlivňována osobností partnerů. Manželské dráždění může mít podoby od vcelku neškodného škádlení až po těžké provokace končící i vážným ublížením na těle. Vyvolávání roztržek a konfliktů se děje zpravidla otevřenou formou, takže pokašitelská role je vcelku nápadná a dá se jí různými způsoby čelit. Zhoubnější následky může mít skrytější forma pokoušení, kdy nás partner „svádí“ k zanedbávání domácnosti, výchovy dětí a po určitém čase nás napadne, že se o nic nestaráme, do ničeho se nám nechce, není na nás spolehnutí atd. Občas se pak přistihneme při tichém povzdechu typu: Kdybych se nebyl ženil (nebyla vdávala), tak bych si ušetřil(a) tyto a jiné trampoty. Chceme tím naznačit, že vlastně vinou našeho partnera, který je původcem různých nepříjemností, jsme v této špatné situaci, a kdybychom zůstali sami, tak bychom se měli dobře a nic by nám nechybělo. V tomto případě se partner stává vlastně původcem našich nepříjemností a musíme se s tím smířit a brát to jako holý fakt manželského soužití ve dvou. Tím, že jsme vstoupili ve svazek manželský, jsme vlastně také přijali i fakt, že se staneme navzájem rušitelé soukromí toho druhého. Nelze ovšem říci, že by to byla jakási daň za to, že žijeme ve dvou, využíváme výhod společného zdolávání překážek, vzájemné pomoci a blízkého kontaktu. Pro lidi s dosti silným egoistickým nábojem osobnosti i pro ty, kteří byli příliš dlouho zvyklí starat se sami o sebe, rozhodovat o všem sami, je tato úloha partnera často neřešitelným problémem, takže nakonec volí formu rozvodu s ním. (Cibulec, 1984, s. 17-23)

Další zásadní role muže a ženy jsou:

Role otce

Bývá již radostnější a také daleko větší část partnerů ji plní svědomitěji, pečlivěji a dokonce se na ni těší. Co je její náplní: můžeme říct, že v ní jde o dospělého jedince, který plně zvládl roli muže (manžela) a je psychicky a fyzicky připraven na svoje poslání otce. Je spolehlivým ochráncem, kamarádem a přítelem nejen své manželky, ale i dětí. Je schopen vytvářet v rodině atmosféru pohody a konstruktivního přístupu k okolí i světu. Svou přirozenou autoritou, vědomostmi, znalostmi i kvalitami své osobnosti dává rodině pozitivní příklad. Je schopen zvládnout i obtížné životní situace, podílí se přiměřeným způsobem na celkovém chodu manželství a rodiny.

Role matky

Je s ní spojována stránka citová, výchovná, má funkci jednotícího a stmelujícího činitele v rodině. Kladou se na ni největší požadavky a nároky a občas se od ní očekává i nemožné. Stejně jako v roli otce i zde se vyžaduje vyspělost po stránce psychické i fyzické, a dnes dokonce i schopnost plnit všechny úlohy a činnosti spojené s rolí otce, jelikož je možné hovořit o téměř úplném suplování těchto dvou rolí (samozřejmě, že kromě určitých fyziologických odlišností a některých specifíků při výchově). Matce by neměla chybět ani funkce estetizujícího činitele v manželství a rodině, která se projevuje v celkové atmosféře, pohodě, vzhledu bytu i chování všech členů rodiny. Jedná se právě o to ovzduší, které umí vytvořit jen žena. (Cibulec, 1984, s. 27)

V manželství nastává problém tehdy, když jedinec není schopen, nemůže nebo nechce plnit roli, která mu podle jeho pozice náleží.

V přijetí role v manželství (partnerství) lze vidět několik možných postojů:

- role je přijímána a plněna bezesbytku (tzn. tak jak je zafixována i v dalších manželstvích),
- role je přijímána s jistými výhradami, ovšem převládá snaha o její dobré plnění
- role celkově nesplňuje představy jedince o ní, je však plněna z důvodů rozumových, případně prospěchových,
- role není jedincem akceptována a musí být vyvíjen silný nátlak ze strany partnera (případně rodiny), aby byla alespoň v základních bodech plněna,
- role je zásadně odmítána (Cibulec, 1984, s. 24-25)

V přehledu funkcí a rolí a dalším textu hovoří výše uvedený autor pouze o manželském partnerovi. Podle mého názoru je lze aplikovat na vztahy partnerů obecně bez nutnosti uzavření manželství obzvlášť v současné době, kdy život partnerů v nesezdaném soužití není žádnou výjimkou.

Muži i ženy se v západním světě nacházejí v konkurenčních vztazích nejen v ekonomice. Obě pohlaví požadují v současné době rovnocenné postavení ve společnosti, na základě toho je třeba jednat. Současné vztahy jsou stále více založené na modelu jednání. Tento model nahrazuje tradiční rozdělení rolí, ve kterém se muž a žena vzájemně doplňovali. V současném modelu jednání se partneři snaží o to,

aby oba dávali a brali pokud možno ve stejné míře. Pečlivě se snaží mezi sebou udržovat rovnováhu moci. Muž a žena se již navzájem nedoplňují, ale jsou si navzájem stále více podobní. Věci, které dříve byly samozřejmé, již nyní samozřejmé nejsou, proto se musí o nich jednat. Moderní vztahy se tím stávají explicitnějšími, vše co se týká vztahu, je třeba neustále reflektovat, protože již není nic, co by bylo předem pevně dané, nebo co by existovalo napořád. Je nedorozuměním předpokládat, že moderní vztahy by měly být nezávazné, naopak, od partnerů by se měla vyžadovat neustálá vzájemná účast. Důležitá obsahová součást jednání mezi partnery by se měla týkat vytvoření rodiny. (Wortelboer, 2006, s.147-148)

1.3 Jak genderové role ovlivňují naše chování

Biologické pohlavní rozdíly se utvářejí v časově pevně stanovených krocích. Geneticky je pohlaví určeno již při samotném početí, kdy se spojí spermie s vajíčkem. Jestliže se spárují chromozomy X, bude nový človíček pohlaví ženského, spojí-li se chromozom X s chromozomem Y, bude to muž. Antropologové se domnívají, že tato diference znamená vyšší stupeň složitosti, a tedy neobvyklosti organismů mužského pohlaví (samčích) v porovnání s organismy pohlaví ženského (samičimi).

(Karsten, 2006, s. 11)

Pojmy pohlaví (sex) a rod (gender) nejsou synonyma, i když spolu úzce souvisejí. Mluvíme-li o sexuálních, tedy biologických rozdílech, rozlišujeme mezi samčím a samičím. Pokud porovnáваме obsah vzdálenosti samčí/samičí v různém čase, v různých kulturách, pak zjišťujeme, že je víceméně konstantní, univerzální. Zkoumáme-li obsah generových rozdílů, pak mluvíme o mužském a ženském a zjišťujeme, že obsah vzdálenosti mužský/ženský je determinován kulturně a je vysoce variabilní. Zatímco pojem pohlaví je vymezen biologicky a jeho obsah se nemění v závislosti na čase či místě působení, pojem gender vyjadřuje skutečnosti, že sociální role a atributy, jež slouží jako znak sociálních dimenzí rodové identity, jsou sociálními konstrukty. Pojem gender vyjadřuje mnohdy velmi rozdílné názory na přiměřené (očekávané a akceptovatelné) chování mužů a žen, diferencované jak z hlediska prostorového, tak časového. S odlišnými nároky, předpisy na roli muže a ženy se setkáváme nejen mezi odlišnými společnostmi a kulturami, ale i mezi odlišnými sociálními skupinami uvnitř společnosti – ať již v témže čase či v různých historických obdobích. (Maříková, 1999, s. 59)

Pohlaví je biologická danost, popis určitých tělesných charakteristik jedince.

Gender vyjadřuje skupinu vlastností a chování formované kulturou a spojené s obrazem muže a ženy. Genderová studia poukazují na to, že sociální a kulturní rozdíly mezi ženami a muži, které jsou obecně považovány za vrozené, jsou mnohdy sociálně a kulturně podmíněné. Lze na ně tedy nahlížet jako na naučené a měnící se v závislosti na prostředí (kultuře) a čase, v němž žijeme. Kategorie mužské (maskulinní) a ženské (femininní) jsou ve většině případů vnímány jako dichotomické, tedy navzájem neslučitelné. Do praktického života se představy o danostech (biologických i sociálních)

promítají v podobě tzv. genderových stereotypů. Kategorie tvořené představami o „maskulinním“ a „femininním“ odrážejí v životě očekávání spjatá s rolemi muže a ženy. Ve většině případů jsou tyto kategorie vnímány jako bipolární – tedy to, co je vnímáno jako ženské, nepřísluší chování mužů a naopak.

Genderové stereotypy, které se váží ke kategoriím maskulinní a femininní a které mnoho z nás používá k popisu a nahlížení kategorií muž či žena, nemusí být a často nejsou platné, podobně jako neplatí přisuzování „ženských“ vlastností homosexuálním mužům a naopak. Jako žena můžete být technicky nadaná, jste učitelkou fyziky, dokážete se rychle a přesně rozhodnout či finančně zabezpečit rodinu. Jako muž žehlíte výborně košile a baví vás vařit. Vlastnosti a dovednosti stereotypně přisuzované opačnému pohlaví, jejichž jsme nositeli a nositelkami, z nás nečiní o nic méně ženy či muže. To, že genderové role – společností očekávané chování a postoje příslušející mužům či ženám -nejsou biologickou daností, ale sociální konstrukcí, dokazuje mimo jiné fakt, že tyto role podléhají jednak časové proměně a také jsou v různých kulturách, společenských vrstvách a společenstvích na světě odlišné. Extrémním, avšak velmi ilustrativním příkladem může být například rozdělení rolí v novoguinejském kmeni Čimbuli: stereotyp „slabšího pohlaví“ je zde přisuzován mužům, kteří jsou považováni za nesamostatné, tradičními úlohami jsou ruční práce, příprava slavností a podobně. Žena je naopak vnímána jako energičtější, dominantní v intimních vztazích, její úlohou je rybolov a obdělávání půdy.

Genderové stereotypizace - rozlišování a přisuzování vlastností a chování se neodehrávají jen na úrovni komunikace jednotlivců, ale i na strukturální úrovni společnosti nebo lépe řečeno jednotlivých společenství.

Rovněž česká společnost využívá systematicky genderových stereotypů a symboliky k hierarchizaci, která vede k asymetrii projevující se významně častěji v neprospěch žen, v některých případech však také v neprospěch mužů. Je však doposud faktem, že moc, ať už politická, ekonomická či vědecká, má stále významnou převahu mužských rysů. Distribuce moci mezi mužskou částí populace se může například projevat v komunální politice obcí; rozhodnou-li se radní (mezi kterými je v současnosti více mužů než žen), že investují finanční prostředky do stavby fotbalového stadionu, budují zařízení, které budou v současné době využívat pravděpodobně významně častěji muži. Aby byla situace ve městě vyvážená, bylo by nutné investovat finance určené na rekreační trávení volného času do zařízení, které by bylo využíváno poměrně stejně tak mužskou jako ženskou částí obyvatelstva

nebo investovat část financí do rekreačního prostoru, který by odpovídal potřebám žen v daném městě.

Strategie, která usiluje o genderovou rovnost projevující se např. ve vyváženém využívání veřejných prostředků, se nazývá gender mainstreaming.

Genderový mainstreaming je (re)organizace, zlepšování, rozvíjení a hodnocení koncepčních a vyhodnocovacích procesů tak, aby bylo hledisko genderové rovnosti zapracováno do všech politik na všech úrovních a ve všech fázích těmi aktéry, kteří se obvykle podílejí na jejich vytváření.

Genderová rovnost znamená stejnou viditelnost, stejné postavení a stejnou účast pohlaví ve všech sférách veřejného a soukromého života. Genderová rovnost je opakem genderové nerovnosti, nikoli genderových rozdílů, a jejím cílem je prosazovat plnohodnotnou účast žen a mužů ve společnosti.

Usilování o genderovou rovnost tedy nemá za cíl předělávat ženy na muže či naopak, ale umožnit, aby mohli všichni stejným dílem a za stejných podmínek prosazovat své zájmy a potřeby, případně nikdo nebyl tlačěn do znevýhodňujících stereotypních rolí.

Důsledky genderové nerovnosti jsou na první pohled patrné například na trhu práce. Pracovní trh je v ČR charakteristický vysokou zaměstnaností žen, která je daná mnoha historickými, politickými a ekonomickými okolnostmi. Faktické nerovnosti na trhu práce dokládá téměř čtvrtinový rozdíl mezi pracovními příjmy mužů a žen, a to v neprospěch žen. Diskriminace je zde také vidět v segregaci pracovního trhu podle pohlaví (tradičně nižší příjmy jsou v tzv. „ženských“ povoláních, jaké jsou v současné době např. ve školství či zdravotnictví), v obtížnějším dosahování pozic v řídicích či rozhodovacích pozicích jak v podnikatelské, tak ve veřejné sféře (např. na řídicích místech ve středním školství je jen třetina žen), skryté diskriminaci osob pečující o děti (vesměs se v současné době jedná o ženy) a v neposlední řadě v tendenci při snižování zaměstnaných osob propouštět ženy mezi prvními. A tak ženy, které jsou zaměstnány, přinášejí domů „vedlejší“ příjem, který je však nutný k udržení standardu rodiny. Od žen je však také zároveň očekáváno zvládnutí rodinné povinnosti zahrnující péči o domácnost a o děti (domácí neplacené práci ženy věnují v průměru třikrát více času než muži).

Rovnosti příležitostí nemůže být dosaženo bez toho, aby byly opatření tlumící nepříznivé sociální dopady výkonu péče o děti dostupné oběma pohlavím. Muži byli např. ještě donedávna diskriminováni v péči o děti – v současné době mohou otcové nastoupit tzv. rodičovskou dovolenou. V praxi jim však brání kromě genderových tlaků

v podobě nepochopení ze strany společnosti také fakt, že jejich ženy budou pravděpodobně častěji mít nižší příjmy.

Genderový mainstreaming se projevuje podporou a prosazováním opatření zamezujícím jakýmkoli formám diskriminace mužů či žen – tedy vedoucím např. k vyrovnání výše příjmů mezi muži a ženami, přijímáním konkrétních opatření pro dosažení vyváženého zastoupení žen ve vedoucích funkcích či podporováním individuálních schopností a zájmů o přípravu pro povolání studentů a studentek v těch oborech, které jsou z hlediska pohlaví považovány za netypické. Rovněž působení na změnu stereotypních pohledů, v důsledku nichž jsou např. děti po rozvodu častěji svěřovány matkám a jejichž otcové jsou v péči o ně omezeni může být jedním z cílů genderového mainstreamingu. Genderový mainstreaming má za cíl umožňovat člověku svobodná rozhodnutí. (www.varianty.cz)

1.4 Vliv rodiny na vývoj genderových stereotypů

Dlouhá desetiletí většina odborníků předpokládala, že proces utváření pohlavní role končí nejpozději s dosažením věku dospělosti. Během posledního čtvrtstoletí je však stále jasněji dokumentováno, že se vzájemný poměr pohlaví proměňuje v mnoha oblastech života, v neposlední řadě také v každodenním styku dospělých mužů a dospělých žen a stále více badatelů je ochotno akceptovat, že ke změnám v chování podle pohlavních rolí může docházet i v pozdějších životních obdobích. (Karsten, 2006, s.117)

Člověk a osobnost

Osobnost je organizovaný a integrovaný systém (celek) duševního života člověka, v němž je integrována biologická, sociální a psychologická stránka jeho existence v dynamickou strukturu individuálních vlastností, která je vlastní pouze jednomu člověku a kterou se odlišuje od ostatních lidí.

Člověk se osobností nerodí. Na svět přichází jako biologická jednotka – individuum – která je relativně izolovaná od svého sociálního prostředí. Z individua se stává osobnost během jeho „vrůstání“ do společnosti v procesu zvaném socializace. Osobnost je výsledkem interakce vnitřních a vnějších podmínek, přičemž rozhodující úlohu pro její utváření mají podmínky vnější, zvláště učení a výchova. Na vývoji osobnosti se podílí také její organizovaná a organizující se zkušenost, kterou však člověk získává v interakci s vnějším prostředím. (Vízdal, 2005, s. 4 - 5)

Na utváření osobnosti se tedy podílí genotyp – dědičná výbava, souhrn dědičných dispozic v době početí, které pocházejí z mateřského a otcovského organismu a spolu s vlivem prostředí vzniká tzv. fenotyp – soubor pozorovatelných vlastností organismu který je výsledkem dlouhodobých a složitých vztahů mezi souborem dědičných dispozic jedince (genotypu) a činiteli prostředí, ve kterém člověk žije. (Gillernová, 2000, s.14)

GENOTYP X PROSTŘEDÍ Ľ FENOTYP

Genotypem rozumíme soubor dispozic, jež jedinec získává v okamžiku svého zrodu od svých rodičů. Genotypem označujeme soubor znaků, jimiž se jedinec

projevuje a je jimi charakterizován v určitém okamžiků svého vývoje (Kraus, 2001, s. 104)

Genderová socializace

Genderová socializace má někdy podobu vědomého úsilí, které posiluje generová očekávání explicitními odměnami či tresty. Zejména chlapci jsou podrobováni přímým negativním sankcím, chovají-li se způsobem vnímaným jako nepřiměřený jejich genderu. Generová socializace však může probíhat i prostřednictvím jemnějších signálů, skrytě přenášených způsoby, jimiž dospělí jednají spolu navzájem i s dětmi, dětským oblečením nebo třeba dětskými knížkami a hračkami. Také samy děti se vzájemně socializují, a to jak explicitní, tak i implicitní formou – vzájemnou interakcí v dětských kolektivech. (Renzetti, Curran, 2005, s. 93)

Interakce mezi rodičem a dítětem

Slovo interakce označuje vztah výměny mezi dvěma či více lidmi, trvající po určitou dobu. Tento základní význam je třeba mít na mysli, hovoříme-li o interakci mezi rodičem a dítětem, jelikož nejde o jednosměrný přenos z rodiče na dítě, ale o proces obousměrný. Rodiče někdy na tuto skutečnost sami poukazují, když odpovídají na otázky po formě a obsahu jejich interakce s dětmi. Tvrdí, že chlapci jsou v kojeneckém i batolecím věku živější než dívky: jsou neposlednější a snáze se rozzuří, dívky jsou prý naopak uvolněnější a lépe se ovládají. Znamená to, že rozdíl v přístupu rodičů k dětem mužského a ženského pohlaví je dán biologicky podmíněnou odlišností mezi pohlavími co do temperamentu? Nelze to vyloučit, výzkumy však zároveň naznačují i možnost, že malé dívky se dokážou lépe ovládat než malí chlapci prostě proto, že to od nich jejich matky očekávají. Při pozorování dívek a chlapců ve věku od tří a půl do čtrnácti měsíců byly zaznamenány v chování dětí obou pohlaví jen malé rozdíly. Matky dívek přistupují ke svým dětem citlivěji, zatímco matky chlapců jsou naopak přísnější. Z jejich pozorování vyplývalo, že čtrnáctiměsíční dívky cítí pevnější citové sepětí s matkou než stejně staří chlapci. Tento rozdíl je připisován právě rozdílnému přístupu matek k dětem. Přestože zkoumané třinácti až čtrnácti měsíční děti nevykazovaly ve svých pokusech o komunikaci žádné systematické odlišnosti v závislosti na pohlaví, dospělí častěji reagovali na chlapce, pokud si „vynucovali pozornost“ agresivitou, křikem, pláčem či fňukáním, zatímco podobné snahy ze strany dívek byly většinou ignorovány. Tudíž dospělí byli naopak vnímavější

vůči dívkám, pokud komunikovaly gesty, jemným dotykem nebo prostě mluvením. Zvláště výmluvným důkazem je fakt, že když pak výzkumníci stejnou skupinu dětí sledovali o jedenáct měsíců později, zaznamenali již v jejich stylu komunikace zřetelné odlišnosti: chlapci si počínali asertivněji, dívky zase více mluvily. I další výzkumné studie na podobné téma odhalily, že rodiče komunikují se svými syny a dcerami odlišně. V hovoru s dcerami užívají větší počet a pestřejší zásobu emocionálních výrazů než v hovoru se syny. S dcerami také častěji mluví o smutku a s chlapci o hněvu.

Výzkumy také naznačují, že rodiče mají sklon hrát si s malými syny drsnějším, fyzicky náročnějším způsobem než s malými dcerami. Zajímavé je, že svou roli zřejmě hraje také pohlaví rodiče. Především otcové se společně se svými syny kojeneckého či batolického věku častěji věnují interaktivním hrám a více je podporují ve vizuálním, hmatovém a motorickém zkoumání okolního světa, zatímco své dcery povzbuzují především k řečové interakci. Zároveň se zdá, že u malých dcer otcové více podporují tělesnou blízkost než u malých synů. Většina otců a matek se přitom domnívá, že dcery častěji potřebují pomoc než synové, a podle této domněnky také jedná. Takový přístup rodičů může být jakousi ranou fází výchovy chlapců k nezávislosti a dívek naopak k závislosti. (Renzetti, Curran, 2005, s. 111,112)

Děti se vzájemně socializují každodenní interakcí jak doma, tak i při hře mimo domov. Výzkumy ukazují, že vůbec první pokusy dětí o vnitřní diferenciaci dětských skupin mají podobu postupně sílící segregace na základě pohlaví. Pozorování dětí při hře potvrdila, že malí chlapci a dívky tvoří při hře z vlastního popudu dvě oddělené skupiny. Poprvé začínají děti při hře dávat přednost vrstevníkům stejného pohlaví mezi druhým a třetím rokem života a s jejich vývojem od raného do středního dětství tato tendence sílí. Zároveň mají chlapci ve srovnání s dívkami sklon interagovat ve větších skupinách, počínat si průbojněji a soutěživěji a věnovat se organizovanějším formám her a jiných aktivit.

Existují pádné důkazy o tom, že již velmi malé děti odměňují generově přiměřené chování u svých vrstevníků a s chováním překračujícím generové meze naopak vyjadřují nesouhlas. Výzkumy dokonce potvrzují, že děti předškolního věku odsuzují generově „nevhodné“ chování u svých vrstevníků ještě ostřeji než u dospělých. Děti, které si ke hře vybírají generově přiměřené hračky, jsou u svých vrstevníků oblíbenější a snáze získávají ke hře společníky. Chlapci, kteří při hře překračují generové meze, jsou však svými vrstevníky častěji kritizováni než dívky a ti chlapci,

kteří si hrají s dívkami, bývají obvykle hodnoceni jako neoblíbení. (Renzetti, Curran, 2005, s. 120,121)

Na budoucí život člověka má vliv mnoho faktorů a okolností. Jak se bude odvíjet vaše životní dráha závisí například na tom, ve které části světa jste se narodili, do jaké společenské, vzdělanostní či národnostní skupiny náleží vaši rodiče. Kromě zmíněných obecných faktorů má na dítě vliv především v prvních letech života jeho rodina a blízké okolí. Ještě než proběhne vlastní porod a miminko spatří světlo světa, prostředí, do kterého se rodí, je plno mnoha očekávání a představ o tom, jak bude vypadat, jak se bude chovat, co bude potřebovat a jaké vlastně bude. Společně s těmito očekáváním se formují (zejména v těch případech, kdy je pohlaví miminka před porodem známé) také genderově podmíněné představy. Ty se pak od momentu narození (a některé teorie tvrdí že již během vývoje v těle matky), přenášejí a promítají do vývoje dítěte. Proces, kterým člověk vrůstá do společnosti a vstřebává společenské hodnoty a normy se nazývá socializace.(www.varianty.cz)

Rodiče jednájí jinak se syny a jinak s dcerami

Rozdílné zacházení s dětmi různého pohlaví můžeme sledovat již v prvních dvou letech života dítěte. Přestože je biologicky prokázáno, že děvčata jsou od samého narození zralejší než chlapci a tento náskok, díky němuž jsou méně náchylná na infekční onemocnění a na zranění zaviněná vlastní vinou z nedostatku obezřetnosti, si udržují po celou dobu vývoje, otcové i matky zacházejí se svými syny tak, jako by byli robustnější a odolnější než dcery – hrají s nimi např. divočejší hry motorického charakteru. Stereotypní představa o pohlavních rolích jim velí jednat se svými dcerkami tak, jako by byly citlivější, jemnější a křehčí. Desítky let vycházeli odborníci z toho, co bylo také zdokumentováno: že děvčatům se od jejich rodičů dostává spíše podnětů jazykových a jemně motorických, zatímco chlapci dostávají podněty spíše tělesné a hrubě motorické. Novější průzkumy dokládají, že dnes se rozdíl v zacházení s chlapci a s děvčaty silně stírají, přinejmenším pokud jde o rané dětství. A přece je mnoho dokladů, z nichž můžeme usuzovat, že děvčatům se obecně méně důvěruje, méně se od nich očekává, jsou méně pod dozorem, ale zato jsou silně omezovány jejich snahy o nezávislost – chlapci jsou na tom jinak. Výsledky průzkumů poukazují také na to, že v dalším průběhu dětství se rodičovské nároky na správné chování děvčat a chlapců podle stereotypu pohlavních rolí stále zvyšují.

Zřetelný rozdíl mezi nároky na syny a dcery poznáme jasně, když se podíváme, jak jsou zařízeny dětské pokoje, s tím si děti hrají a čím se zaměstnávají. Typický chlapecký pokoj bývá vybaven dobrodružnější např. ribstoly, palandou s „jeskyní“ dole apod. Typický dívčí pokojíček bývá „milejší, krásnější a uklizenější“, vybaven např. kuchyňkou a jinými zařízeními pro panenky a spoustou plyšových zvířátek. V chlapeckém pokoji najdeme auta a vozidla všeho druhu, nejrůznější stavebnice, sportovní vybavení, technické hračky, stroje a přístroje, hry rozvíjející tvůrčí schopnosti, náradí apod. V dívčím pokoji nalezneme spíše hračky a hry související s domácností a domácími pracemi, panenky s příslušenstvím apod. (Karsten, 2006, s. 64-65) Člověk se celý život mění a vrůstá do různých rolí a situací, a to ať už na základě vědomého působení okolí na jedince – výchovou - nebo na základě vlastního pozorování a hodnocení situací.

Genderová socializace probíhá podle stejného schématu - může mít podobu vědomého úsilí, kdy rodiče a okolí komunikují svá genderová očekávání dítěti explicitními odměnami či tresty za různé způsoby chování a jednání. Větší tlak je častěji vyvinut na chlapce, kteří jsou vystavováni přímým sankcím za chování, které neodpovídá jejich genderu. Často můžeme zaslechnout např. napomenutí adresovaná chlapcům, kde jim někdo z okolí připomíná, že „pláčou jen holky“, dívky si zase často vyslechnou, že „perou se jen kluci“. Do genderových rolí dítě vrůstá ale i prostřednictvím jemnějších signálů. Ty jsou obsaženy v jednání dospělých k dětem, dospělých vůči dospělým, kterému jsou děti přítomny, hračkami či knížkami, které má dítě v dispozici nebo interakcí v dětských kolektivech. Další neméně významný faktor, který ovlivňuje genderovou socializaci dětí, jsou hračky. Hračky nejsou jen pouhými věcmi, kterými se má dítě zabavit, jsou zároveň prostředkem, jak děti učit nejrůznějšími dovednostem a rolím. Zamysleme se nad tím, jaké hračky jsou vybírány dívkám, které jsou častěji součástí chlapeckých her a zda tyto hračky mají vliv na přijetí odlišně (či přímo nerovně) vymezených rolí.

Pohádky a vyprávění rodičů a prarodičů dětem bylo asi od nepaměti vedeno snahou zprostředkovat moudrost předcházejících generací, předat na víceméně jednoduchých modelech způsoby správného a žádoucího chování a na příkladech ukázat, jak bylo zlo potrestáno. Tuto funkci postupně přebíraly a přebírají knihy pro děti. V dětských knížkách se kromě boje dobra se zlem také polarizují genderové role. Zejména v tradičních pohádkách se objevují postavy, které jsou snad až na výjimky podobné svým charakterem a jednáním genderovým stereotypům – a tak

pro princezny, Popelky, Ruženky a další hrdinky pohádek je důležitá především jejich krása a pro prince, Honzy a krále jejich moudrost, statečnost, vytrvalost a schopnost vyřešit situaci.

Pohádky jako součást kultury jednotlivých společností se pochopitelně postupně více či méně proměňují a vznikají nové. Lze tvrdit, že dnešní dětská literatura je méně sexistická než literatura devatenáctého století, přesto se však podle výzkumů v knihách pro děti objevuje stále nedostatek ženských hrdinek, které by měly jiné přednosti než jen půvabný vzhled. V Spojených státech poukazují výzkumy na to, že se v dětské literatuře a knihách pro dospívající objevují významně častěji tituly, kde hlavním hrdinou je muž nebo chlapec. Situace v České republice je s největší pravděpodobností podobná.

Na proces socializace dítěte mají kromě rodiny vliv i vrstevnické skupiny, ve kterých se pohybuje. Podle psychologických výzkumů začínají děti tvořit oddělené skupiny podle pohlaví již mezi druhým a třetím rokem života a tyto do středního dětství sílí. Chlapecké skupiny jsou podle pozorování větší, tvoří organizovanější a soutěživější celky. V řadě případů se děti samozřejmě věnují aktivitám ve smíšených kolektivech. Podle výzkumů jsou však ty děti, které se vymykají genderovým rolím, méně oblíbené a skupinou vyčleňované. „Trestem“ za překročení genderových rolí trpí stejně jako v případě „působení“ rodičů významně častěji chlapci - ti z nich, kteří si hrají, často ve společnosti dívek jsou hodnoceni jako neoblíbení.

Pohled na socializaci dětí v raném věku z genderového hlediska poukazuje na několik momentů významných pro utváření genderových rolí v dětství. Během utváření osobnosti dítěte jsou od časného dětství komunikovány genderové stereotypy, jež dítě učí „žádoucím“ chování. Již v raném věku se tedy - řečeno s lehkou nadsázkou - budoucí muži naučí, že projevovat city je nežádoucí, slabošské a budoucí ženy zase pochopí, že se od nich očekává spíše pasivní role. Během dospívání a dospělosti se pak mnoho z nás může dostat do konfliktu s vlastní přirozeností - muži jsou např. nuceni potlačovat některé emoce a ženám je vyčítáno, že před rodinou daly přednost kariéře.

Genderová socializace nekončí v raném věku dítěte; děti, mládež i dospělí vyrůstají a žijí pod vlivem svého okolí, institucí a organizací, které navštěvují či jsou jejich součástí, přijímají informace z médií a od dalších osob. Všechny tyto a mnoho dalších faktorů se podílí na reprodukci genderové rovnosti resp. nerovnosti.

Jedno z prostředí, které může významně napomoci při vytváření rovných příležitostí pro ženy a muže, je prostředí školy. Socializací jsou reprodukovány společenské nerovnosti, které jsou založené právě na genderových stereotypch. (www.varianty.cz)

1.5 Dílčí závěr

První kapitola diplomové práce se zabývá teoretickým pojednáním o muži a ženě. Společenské postavení ženy a muže v historii je zřejmé z literatury a dalších pramenů, které nám byly odkázány. Stav v současné době se může značně lišit s ohledem na zemi, věk a další kritéria. Jak se bude vyvíjet postavení muže a ženy v budoucnosti, můžeme jen odhadovat. Podobná je situace i u rolí, které ženy a muži v životě plní. Zajisté dochází ke změnám oproti dobám minulým. Zjišťování názorů členů společnosti na tuto problematiku je součástí teoretické části diplomové práce. V dotazníku je rolím žen a mužů věnováno několik otázek. Cílem je zjistit, zda společnost upřednostňuje tradičních rozdělení rolí muže a ženy nebo zda se kloní k rozdělení rolí jinak. V této části práce je také zahrnuta problematika genderu. Jedná se o pojem vymezený relativně nedávno, který vyjadřuje chování jednotlivců podle pohlaví, vytvořené vlivem působení společnosti. Členové rodiny a jejich vztahy mají přímý vliv na genderové stereotypy, neboť k jejich utváření dochází již od ranného dětství.

2. Partnerský vztah

2.1 Obecná charakteristika partnerského vztahu

Snad každý člověk touží po lásce. Z textů písní, časopisů, zkrátka ze všech stran sálá lidská touha po šťastné lásce, touha být druhým člověkem milován, být jím bezpodmínečně akceptován. Kolem tématu lásky krouží už malé děti. Pozorují, kolik času má matka pro to které dítě a žárlí, pokud se například věnuje více jejich mladšímu sourozenci. Ve škole pak chlapci spolu svádí boje o přízeň nejkrásnější dívky a děvčata zase dělají všechno proto, aby byla obdivována a obletována všemi chlapci ve třídě. Na počátku puberty se tato snaha u obou pohlaví koncentruje na hledání partnera. V dospělosti získává pojem láska ještě další rozměr, a tím je touha být zaopatřený, nezůstat sám, založit rodinu, najít ve svém životě nějaký smysl. Bez lásky se člověk cítí sám, má strach z budoucnosti, ze stárání. (Lovasová, 2005, s. 41)

Vztahy podle několika teorií:

Teorie ekonomická

Podle této teorie člověk hodnotí náklady a výnosy plynoucí z interakcí s partnerem ve vztahu. Přitažlivost partnera závisí na zisku, který nám přináší. Zisky jsou odměny mínus náklady. Mezi odměny z interakcí s partnerem patří například stimulace, peníze, láska. Mezi náklady patří úsilí, čas, peníze. Zisky ve vztahu s partnerem porovnáváme se zisky z jiných vztahů. Partneři ve vztahu usilují o vyrovnanou návratnost odměn v poměru k jejich počáteční investici, k aktivům, jež do vztahu přinesli.

Podle ekonomických teorií vztah udrží, pokud:

- oba partneři jsou spokojeni s dohodnutým poměrem nákladů a výnosů ve vztahu,
- srovnávací hladina alternativních vztahů je nízká,
- cena odchodu ze vztahu je vysoká,
- partneři jsou si podobní ve schopnosti vzájemně se odměňovat.

Vztahy podle teorie učení

Vysvětlení přitažlivosti principy teorie učení klasickým a operantním podmiňováním. Klíčovou roli hrají podmíněné emoční reakce a důsledky interpersonálního chování. Na vztah má vliv to, jaké základní lidské potřeby může druhá osoba uspokojit (jídlo, láska sex apod.)

Podle této teorie se vztah udrží, pokud:

- jsou partneři spojeni s příjemnými podněty a životními zážitky, jako je úspěšná kariéra nebo šťastné domácí prostředí (vztah se rozpadá, když jsou spojeni s nepříjemnými zážitky, jako je nezaměstnanost, chudoba apod.),
- partneři se vzájemně odměňují příjemnými podněty jako interakce, sex, dárky (vztah se rozpadá, když podněty chybí a přichází nuda anebo když partner způsobuje negativní podněty).

Teorie navazuje na principy nákladů a odměn ekonomických teorií. Výzkum například ukázal, že přitažlivost vůči cizí osobě závisí na tom, zda je tato osoba spojována s dobrou či špatnou zprávou. Je třeba říci, že některé vztahy existují i navzdory velmi malému množství odměn a za důležité je považováno dávat, nikoli jen přijímat.

Vztahy podle kognitivní teorie

Teorie rovnováhy, podle níž lidé ve svých sympatiích či antipatiích k druhým lidem usilují o „kognitivní stálost“ a jsou motivováni k rovnovážným vztahům. Kognitivní triáda je vzorec vztahů zahrnující tři osoby. Triáda bude v rovnováze a stále vtahy se udrží, jestliže výsledkem vynásobení znamének je „+“.

Nerovnovážné vzorce sympatií jsou důsledkem nestálých postojů ve vztazích a vytvářejí nepříjemné „kognitivní disonance“, lidé jsou motivováni k jejich snížení změnou postojů.

Vztahy podle evoluční teorie

Sociobiologičtí teoretikové jako například R. Dawkins se snaží objasňovat přitažlivost a vztahy poukazováním na jejich funkce v evolučním přežívání.

Předpokládá se, že přátelství a spojenectví se patrně vyvinuly díky vyšší ochraně a účinnějšímu lovu ve skupině. Vazby muž-žena se tvořily kvůli nutné pomoci s péčí

o mláďata. Se zvětšováním mozku a hlavy novorozenců se musely děti rodit v ranějších a méně vyvinutých stádiích. Proto bylo nezbytné, aby se do zvýšené péče zapojili oba rodiče. Pouta náklonnosti a soudržnosti vznikala v průběhu evoluce přirozeným výběrem, protože spolupracujícím rodičům přežilo víc dětí.

Podle této teorie může být nevěra geneticky výhodná pro obě pohlaví. Nevěrou se u samců předávají geny. Když se samec páří s mnoha samicemi, není jisté, že je potomek jejich, ale produkuje tím velké množství gamet. Samice produkuje omezené množství vajíček a investují do nich víc. Páření se samcem lepší genetické kvality, aniž došlo k prozrazení, znamená lepší zdatnost potomka a současně péči ze strany stávajícího partnera. Párové vazby u lidí se podle této teorie možná vyvinuly tak, aby trvaly právě tak dlouho jako péče o bezbranná lidská mláďata. Teorie tak naznačují protichůdné evoluční tendence: jednak tendence utvořit vazby, ale současně tendence k podvádění. Tato protichůdnost může vysvětlovat obtížnost udržení intimních vztahů. Je třeba zohlednit také etickou stránku. (Tavel, 2008, s.77-80)

Stejný autor ve své publikaci dále vymezuje různé druhy partnerů.

Partner orientovaný na rovnoprávnost. Očekává stejná práva a stejné povinnosti.

Romantický partner. Očekává duševní porozumění, těsný vztah a sentimentální symboly. Když tuto romantickou hru druhý odmítá, cítí se ošizen.

Rodičovský partner. Rád pečuje o druhého, vyhovuje mu, když je druhý partner v pozici „dítěte“.

Dětský partner. Do vztahu přináší spontaneitu, bezprostřednost a radost. Současně však získává moc nad druhým dětským způsobem projevování své bezmoci a bezradnosti.

Racionální partner. Chrání se před projevováním emocí. Určuje přesná práva a povinnosti. Je odpovědný a střízlivý, přizpůsobuje se světu. Nechápe, proč se partner nechová podobně. Chybí mu citlivost pro partnerovy pocity.

Kamarádský partner. Chce být společníkem a přeje si mít společníka, se kterým by sdílel běžný život. Přijímá běžné nutnosti života a romantická láska pro něho není důležitá.

Nezávislý partner. Ve vztahu vyžaduje určitou distanci. Snaží se vyhnout větší intimitě a chce, aby to jeho partner respektoval. (Tavel, 2008, s. 91-92)

2.2 Volba životního partnera

Primárně důležité pro kvalitní a dlouhodobý partnerský vztah je si dobře vybrat. Sice se říká, že protiklady se přitahují, ovšem podle mého názoru to na partnerské vztahy aplikovat nelze. Například soužití extroverta s introvertem.

Jako uvádí Marta Boučková v článku Soužití protikladů „Introverti mají daleko větší potřebu trávit čas o samotě než extroverti. Často to pak v každodenním životě vypadá, že extroverti narušují a ubírají introvertům čas.“ (Boučková, 2010, s. 32) A nemusí jít pouze o temperamentové vlastnosti osobnosti. I lidé, kteří vyznávají jiné hodnoty a mající odlišné zájmy si časem nebudou dobře rozumět.

Lidé hledají partnery z mnoha důvodů. Společný život s blízkým člověkem je stále vysokou hodnotou, i když se představy o formě společného života mění. Historie lidského rodu je dlouhá, zájmy přírody jsou jasné. Někdy se snažíme nevidět a neslyšet, ale volání rodu je silné. (Venglářová, 2008, s. 19)

Každý pár sestává ze tří částí: ze dvou jednotlivců (ty a já) a ze vztahu mezi těmito dvěma jednotlivci (my). (Satirová, 2006, s. 305)

Prvky úspěšného a uspokojivého vytváření dvojic jsou stejné, ať jsou dotyční dva lidé milenci, rodiče, děti, sourozenci, přátelé anebo spolupracovníci. Tyto role pouze určují formu a kontext, v němž se interakce odehrává. Rovněž faktory jako věk, rasa, národnost, pohlaví a společenské postavení slouží pouze ke zvýraznění individuality dané osoby. Ať je vztah v jakémkoliv stavu, interakce slouží k tomu, aby se poměr mezi dvěma lidmi vyjasnil, posilnil a přetvořil, což je zpětně ku prospěchu účastníků. Při kontaktu se členem své dvojice je nutné považovat tuto osobu za jedinečnou lidskou bytost. A stejně tak se dívat i na sebe. Dále je dobré připustit, že jedinečnost každého partnera může vycházet najevo postupně: změny jsou časté a stále se otvírají nové možnosti. Když si to uvědomíme, značně tím rozšíříme své možnosti jako členové dvojice a účastníci vztahu. Dláždíme si cestu k výjimečnému zážitku vzájemného souladu.

Faktory pro vytváření kladných dvojic jsou:

1. Každá z obou osob stojí na vlastních nohou a je autonomní.
2. U každé osoby lze počítat s tím, že říká opravdu „ano“ a „ne“ – jinými slovy, že je citově upřímná.

3. Každá z osob může žádat to, co si přeje.
4. Každá z osob uznává a přejímá odpovědnost za své činy.
5. Každá z osob dodržuje své sliby.
6. U každé z osob lze počítat s tím, že bude laskavá, zábavná, zdvořilá, ohleduplná a realistická.
7. Každá z osob má plnou svobodu volby komentovat to, co se děje.
8. Každá z osob podporuje sny druhé osoby všemi možnými způsoby. Navzájem nesoutěží, nýbrž spolupracují.

(Satirová, 2006, s. 311-312)

Ženy a muži mají pro pozitivní hodnocení partnerského vztahu rozdílná kritéria - představy, očekávání.

Očekávání žen

- Posedět a popovídat

Žena má potřebu hovořit o svých zážitcích, projevovat své pocity, starosti a mít přitom pozorného posluchače s kladnou odezvou. Má potřebu se vypovídat. Když žena vypráví o svých starostech, problémech, radostech a křivdách, skoro nikdy nepotřebuje aby jí muž radil. Potřebuje, aby ji vyslechnul, vcítil se, pochopil a utěšil.

- Duševní porozumění

Žena má potřebu otevřeně a bez obav s mužem hovořit o svých pocitech, postojích, zážitcích a názorech. Od muže chce nejen ochotu naslouchat, ale i porozumění, jak to cítí ona.

- Vycítit, co žena potřebuje

Tato potřeba je vyšším stupněm duševního porozumění, tedy že žena nemusí nic povědět a muž vycítí, jak jí je, vyhoví jejímu přání. Muž má vědět, kdy je unavená, smutná a kdy má nabídnout pomoc. Žena nemusí nic povědět, prosit, dávat pokyny, protože muž je naladěný na stejnou vlnu. Muž má vědět, že žena potřebuje ocenění, co všechno pro rodinu dělá. Muž má z vlastní iniciativy sledovat narozeniny, svátky a přinášet pozornosti, dárčky a květy bez toho, aby ho o to žena poprosila. Muž by měl vycítit, kdy má projevit něžnost, kdy má žena zájem o sex.

- Vyjadřovat lásku celým svým životem

Tato potřeba je prodloužením předcházejících potřeb do delšího času. Co dělá muž, nemá být nárazové, ale stálé. Žena očekává opakované a spontánní důkazy lásky muže, vyjádřené citlivým porozuměním pro její potřeby, pomocí, vedením i podřizováním se, zodpovědností a věrností.

Očekávání mužů

- Uvařeno, uklizeno

Muž očekává, že mu manželka poskytne lehké uspokojení základních potřeb: pravidelné jídlo a domov.

- Sex, kdykoli se mu zachce

Druhým typicky mužským očekáváním je, že muž bude mít lehkou dostupnost uspokojování sexuálních potřeb, že se nebude muset snažit získat si ženu různými dárčičkami, že jí bude mít po ruce bez nutnosti dobývání, že bude přístupnou jeho sexuálním zájmům, kdykoli bude mít chuť, a způsobem, na jaký bude mít on chuť. Muž také očekává, že se mu žena nebude vnučovat a dá mu pokoj, když nebude mít chuť on.

- Neustálý obdiv

Muž očekává, že ho žena bude obdivovat, že bude oceňovat jeho inteligenci, pracovitost, šikovnost, sílu, že je prostě hvězda. Má o tom často hovořit a říkat to o něm, když jsou přítomní jiní. Má ho chválit za jeho hrdinské činy, má ho obdivovat a zdůrazňovat, co pro ni v životě vykonal.

- Nezatěžovat starostmi

Muž neočekává, že by od něho žena požadovala, aby například opravil kapající kohoutek nebo vypínač. S takovými starostmi jednoduše nepočítá. Když ho žena začne tlačit starostmi, přestává se doma cítit dobře. (Kratochvíl, 2000, s. 97-104; citováno dle Tavel, 2007, s. 82-86)

Petr Šmolka uvádí dva základní principy výběru partnera. Jeden je založený na principu přitahování se protikladů, druhý na výběru partnera podobného nám samým. Uspěť můžeme v obou variantách. Základem je, že uspět chceme a jsme ochotni

pro to něco udělat. Nemyslíme tím držet dietu, spát na natáčkách nebo se strhat v posilovně. Prostě jde o ochotu vidět kvality a dobré úmysly našeho protějšku. Znamé přísloví říká, že někdo vidí sklenici vody poloprázdnou a jiný vidí, že ještě zbývá celá půlka plná. (Šmolka, 2005)

Pokud se partneři k sobě hodí, je to pro start dobré a příjemné. Pokud si rádi zajdou na dobré jídlo, odpočinou nebo naopak slezou nějakou skálu, zažijí tak příjemné chvíle a budou mít pravděpodobně společné kamarády. A na co vzpomínat. Jsou-li však partneři příliš stejní, může to mít i svá negativa. Může se stát, že stejné věci mají rádi a stejné je odpuzují, a budou-li si chtít naplánovat úklid či učení se synem, dojde k litému boji. Tady je pak ve zdánlivé výhodě pár, který má různé zájmy a s nimi přicházející dovednosti. Jednou můžeme vyhovět ženě a jít na procházku Prahou, podruhé na cyklistický výlet s rodinou. Pro děti je výhodné učit se rozmanitým činnostem. Když ne pro zábavu a všestrannost, tak už proto, aby později stačili rozmanitým zájmům svých partnerů. Základním předpokladem není společný zájem, ale ochota respektovat se. Jako dlouhodobě uspokojivá se jeví ta partnerství, kde dochází ke snaze o kompromis, o rozdělení nepříjemných povinností a kde je patřičně oceňována snaha druhého. Na to společný zájem nestačí.

Neméně důležitá je i představa o fungování v rodině. Tady platí pořekadlo, že chování k mamince je ukázkou toho, jak může v budoucnu vypadat chování k partnerce. A naopak, pro muže platí, dobře se podívej na svou tchyni, možná vidíš do budoucnosti svého manželství. Rodina, ve které vyrůstáme, nás velmi silně ovlivní. Většina lidí podvědomě přejímá model partnerského soužití, jaký zažívá ve své první rodině. (Venglářová, 2008, s. 15-17)

Samotný výběr by měl být podřízen určitými kritérii:

1. Zodpovědnost za výběr.
2. Sebepoznání jako předpoklad správného výběru.
3. Kritéria volby partnera:
 - fyzický vzhled,
 - věk,
 - vzdělání,
 - společné cíle, zaměření, hodnotová orientace,

- společné záliby (trávení volného času),
- výchova v původní rodině,
- poznat rodinu svého partnera,
- vlastnosti důležité pro harmonické partnerství (pracovitost, skromnost, ohleduplnost, tolerantnost...).

4. Nevhodní partneři:

- lidé závislí na alkoholu a jiných drogách,
- chorobně žárliví lidé,
- společensky nepřizpůsobiví lidé (asociální).

5. Seznámení na inzerát (láska na inzerát):

- na dobře fungujících manželských vztazích má zájem celá společnost,
- spojení dvojic bylo a je v přírodě nejvýhodnější k zachování vlastního života a k plození dalších jedinců,
- vzájemná duševní podpora – v různých obtížných situacích.

Jedním z kritérií, kterému mladí lidé věnují někdy až nepřiměřenou pozornost je osobní přitažlivost. Osobní přitažlivost však netkví pouze ve vzhledu člověka, v jeho kráse, půvabu. Není-li takto fyzická přitažlivost doplněna a znásobena i přitažlivostí duševní, její prvotní dojem rychle odeznívá. Upřímnost, vzájemná úcta, pochopení, důvěra, věrnost, tolerance a umění naslouchat – to jsou pojmy, bez kterých nemůže kvalitně jakýkoliv vzájemný vztah fungovat. (Nevoránek, Řehoř, 2004, s. 18-19)

Osvědčené pravdy týkající se výběru partnera

Vybrat si dobrého partnera znamená

- větší záruku dobrého manželského soužití
- milovat a být milován
- hlubší citový život
- pevnější základ pro dobrou výchovu dětí
- menší možnost konfliktů v manželství
- lepší psychické zdraví
- prodloužení věku a mládí

- šťastný domov
- vhodnější zázemí pro studium, uměleckou činnost, vědu, koníčky a úspěch v zaměstnání
- mnoho krásných a příjemných večerů
- šance stát se vzorem pro lidi z vašeho okolí
- klidnější dovolené a doby odpočinku
- menší vyhlídka na infarkt
- žádná vydání za milenky či milence

Vybrat si špatně a nezodpovědně znamená:

- přinejmenším velmi průměrné manželství, které je fádní a nudné
- závidět těm šťastnějším, co si uměli vybrat
- otravovat jiné lidi svými problémy
- upnout se na děti a sloužit jim
- hledat si milence či milenky a být jimi využívání
- vysedávat v hostincích či jinde raději než trávit čas se špatně vybraným partnerem
- nespokojenost, alkoholismus, narkomanie
- znechucovat si příjemné stránky sexu a touhu po nedostupných partnerech
- zatrpklost, podivínství, nesnášenlivost
- rozvést se a celý život tím trpět
- v nejhorším případě si sáhnout na život

(Cibulec, 1974, s. 167-168)

2.3 Vývoj partnerského vztahu

Pro mladou generaci je láska tou nejdůležitější podmínkou vzniku partnerství, jeho udržení, pozdějšího sňatku i založení rodiny – na tom se dodnes nic nezměnilo. Záhadným fenoménem lásky jako interpersonální události se sociální psychologové zabývají teprve v posledních desetiletích. Empirické vědy popisují lásku buď jako jednotný konstrukt (tedy například jako hluboce prožívaný všezahrnující pocit náklonnosti ke druhé osobě, jíž jsme neodolatelně přitahováni), nebo jako fenomén, který má mnoho vrstev a dimenzí.

Je popsáno šest druhů či způsobů lásky, které v různých kulturních epochách minulosti nabývaly různých významů. V konkrétním milostném vztahu mohou být (i zároveň) obsaženy v různé síle. Je to:

- 1) **erós**, romantická láska vyznačující se tělesnou přitažlivostí, sexuálním vzrušením, vášnivostí, extází a přáním splynout s milovanou osobou,
- 2) **pragma**, pragmatická láska, připoutání k partnerovi a závazek z toho plynoucí,
- 3) **mania**, majetnická, kořistnická láska charakteristická žárlivostí, výlučností a idealizací,
- 4) **agapé**, obětavá altruistická láska, jíž jde v první řadě o partnerovo štěstí
- 5) **storgé**, přátelská láska založená na toleranci a důvěře,
- 6) **ludus**, hravá láska, v níž nejde o závaznost, nýbrž o sexuální dobrodružství.

V nejrůznějších průzkumech dosahovali muži vyšších hodnot na stupnicích erós, agapé a ludus, zatímco ženy na stupnicích mania a pragma. Těmto výsledkům musíme ovšem rozumět v souvislosti s částečně dosud působícím klišé pohlavních rolí. Jestliže zaujmají ženy ke svému milostnému vztahu často veskrze pragmatické stanovisko, může to být tím, že jejich budoucí životní standard silně závisí na statusu jejich manžela (zvláště pocházejí-li ze skromných poměrů). Zámožný muž je ženě zárukou bezstarostné budoucnosti pro ni i pro její potomstvo. Typickému muži jde více o napětí a vzrušení (romantická láska), dobrodružství a změnu (hravá láska) nebo o to, aby někomu poskytl jistotu a zaopatření (obětavá, altruistická láska). Pro ženy znamená ztráta manžela často i dnes sociální úpadek a finanční nouzi. Dobrý důvod pro to, aby se svého partnera zmocnily a přivlastnily si jej, a také pro to, aby svůj vztah navenek představovaly jako cosi exkluzivního, jako ideál.

Nepodlehne však předčasně pokušení zobecnit tato zjištění. Proměna pohlavních rolí způsobuje, že stále větší množství žen dosahuje vyšších hodnot maskulinity na škále „instrumentálnosti“ a stále vyšší počet mužů dosahuje vyšších hodnot feminity na škále „expresivity“. Osoby vykazující takto vlastnosti a znaky nehodící se podle tradičních vzorců k jejich pohlaví se také nechovají pohlavně typicky, když mají posoudit svůj milostný život na stupnicích šesti druhů lásky. Bylo např. prokázáno, že k majetnické lásce mají sklon nejen ženy, ale též muži, kteří dosahují nízkých hodnot na škále instrumentálnosti a vysokých na škále expresivity. Také se ukázalo, že hravou lásku oceňují nejen muži, ale i ženy, které vykazují vysokou míru instrumentálnosti. (Karsten, 2006, s. 118-119)

Každý vztah se během určitého času mění a vyvíjí. Lze hovořit o několika fázích vztahu. Ty popisuje Martina Venglářová v publikaci Průvodce partnerským vztahem. Jedná se o následující fáze:

Zamilovanost

Na začátku je přitažlivost. Pro každého z nás jiná. Někdy jde spíše o spříznění duší, jindy přijde jiskra a my ani nevíme proč. Libí se nám, jak se partner chová, jak si ví rady. U ženy zase muži ocení křehkost, nebo právě naopak kuráž. Samozřejmě silným magnetem je sexuální přitažlivost. Láska je v této fázi vztahu slepá, stejně jako spravedlnost. Milenci často nevidí jeden druhého objektivně. Nadhodnocují jeho dobré vlastnosti a schopnosti. Zdá se nám, že na svém protějšku milujeme úplně všechno. Až později budeme zvažovat, jestli s ním zůstat i po objevení věcí, které nemilujeme ani omylem. Snad jde o dar přírody, umožní nám vytvořit silné pouto s druhým člověkem a přehlédnout leckterou chybu. Zvláště pro ženy bývá typická snaha dobře zapůsobit, starat se o partnerovo pohodlí. Je nutné mít na mysli, že je dobré zvolit trvale udržitelnou formu chování. Zvláště u žen je tato doba osudová. Snaží se milému vyjít vstříc, starají se, nepotřebují pomoci s úklidem ani nákupem. Bohužel někdy ani s jeho zaplacením. Zamilovaní partneři někdy působí jako „jedno tělo, jedna duše“. Trápí se, když nemohou být spolu. Silný náboj vztahu způsobí jakési odclonění dalších věcí v životě. Zapomínáme, nespíme, myslíme jen na toho druhého. Naštěstí zamilovanost trvá spíše měsíce než roky.

Láska

Silný cit se postupně mění ve stav, který je přece jenom více slučitelný s životem. Už vydržíme jeden bez druhého, i když se nám stýská. Jde o návrat k normálnímu životu. Partneři jsou spolu spokojeni a vztah jim přináší radost. Nejde už tolik o gejzíry citů a vášní, spíše o dobré prostředí pro uspokojování citových i tělesných potřeb a rozvoj osobnosti obou partnerů.

Partnerství, vzájemné propojení

Partneři sdílejí společné chvíle, není však nutné, aby spolu trávili všechnen čas. Spolupracují na chodu domácnosti, na péči o děti. Společně prožité radosti i obtíže partnery spojují. Znají se vzájemně, respektují i své slabé stránky. Mají reálnou představu, co od toho druhého mohou čekat. (Venglářová, 2008, s. 32-33)

Vývoj vztahu

Vývoj heterosexuálního vztahu se dá sledovat v pěti krocích:

1. Hledání podnětů
2. Vytvoření kontaktu
3. Určování vlastností partnera
4. Budování intimity
5. Udržení pouta

(Tavel, 2007, s. 76)

Faktory, které přispívají k udržení vztahu:

- Buďte upřímní a mluvejte vždy pravdu
- Tolerance je základ
- Komunikujte spolu
- Důvěřujte si
- Mějte společné aktivity
- Pěstujte doma harmonii
- Uspořádejte si finance
- Pečujte o svůj vzhled
- Sexuální souhra
- Žijte s tím správným partnerem

(www.mujevztah.cz)

Faktory vedoucí k rozpadu vztahu

Vzdálenost

Vztahy postrádající dostatek blízkosti se obtížně udržují vzhledem k nedostatku zpevnování, možnosti sdílet činnosti a intimitu. Podle teorie učení se vztah rozpadá vzhledem k nevyhnutelným mimořádným nákladům.

Strádání

Podle teorie frustrace a agrese může strádání v společném životě způsobit agresi, což se může zaměřit proti partnerovi. Podle teorie učení se negativní emoce vytvářené strádáním mohou spojit s partnerem.

Dostupnost alternativních partnerů

Čím větší je počet a kvalita alternativních partnerů, tím problematičtější jde vztah udržet.

Rodina a přátelé

Problémy může působit soutěžení o intimnost a pozornost mezi jedním partnerem a rodinou, resp. přáteli druhého partnera. Problémy může působit také rozdílnost postojů a přesvědčení mezi jedním partnerem a přáteli nebo rodinou druhého partnera.

Nuda z nedostatku podnětů

Nespokojenost v důsledku nedostatku podnětů může vést k rozpadu sama o sobě nebo tím, že usnadní nevěru zvýšením přitažlivost alternativních vztahů.

Nuda z omezení podnětů

Sex je jedním z nejmocnějších zdrojů zpevnění, ale jeho četnost během prvních čtyř let vztahu rychle klesá. Přesto však má sexuální styk dvakrát v týdnu 41 % manželských párů, v porovnání s 23 % svobodných osob.

Konflikty

Pouze 1,2 % manželských párů podle vlastního vyjádření nikdy nemají neshody. Důležitými faktory v konfliktech jsou 1. porušování pravidel – hlavním faktorem rozpadu vztahu je často porušení pravidel důvěry a intimity, 2. obtíže s kompromisy - kompromisy jsou nutné, protože časem se ve vztahu objevují rozdíly a vztah je také náročná na čas, což omezuje možnost dosahovat vlastních cílů a věnovat se svým koníčkům, 3. udržování konfliktů – jedinec má sklon reagovat na některé podněty stejně negativně a destruktivně, čímž se stávají konflikty trvalými.

Rozdíl původu

Rozpad vztahu je pravděpodobnější u jedinců, kteří se liší demografickým původem – možná v důsledku různých kulturních postojů a očekávání.

Brzký sňatek

Rozpad vztahu je pravděpodobnější u jedinců, kteří se berou velmi brzy, 1. co do délky vztahu (nedostatečný čas pro vyhodnocení shody) nebo 2. co do věku (nedostatečná schopnost zvládat obtíže).

Nedostatek předcházejících vztahů

Rozpad vztahu je pravděpodobnější u jedinců, kteří nezažili dostatek závazných vztahů. (buď ve své rodině, nebo v osobním životě)

Nižší socioekonomické a vzdělanostní poměry

Rozpad vztahu je pravděpodobnější u jedinců, kteří pocházejí z nižších socioekonomických nebo vzdělanostních poměrů.

Nedostatek sociálních dovedností

Na rozpad může mít vliv nedostatek sociálních dovedností.

Různé strategie zvládání stresu

Dvojice, jež se liší způsoby zvládání stresu, jsou ve vztazích méně spokojené.

Vyhýbání se konfliktům

Více mužů než žen se domnívá, že vyhnout se konfliktu je legitimní způsob, jak s ním naložit. To může vést k udržování konfliktu při životě bez jeho vyřešení.

Nedostatečná emocionální expresivita

Ti, kdo nejsou schopni vyjádřit své emoce, jsou ve vztazích méně šťastní.

(Hill, 2004, s. 75; citováno dle Tavel, 2007, s. 94-96)

Rozchod je svým způsobem součástí vztahu, nebo lépe řečeno jeho pokračováním. Snad každý člověk si ve svém životě zažil ten pocit, kdy z různých důvodů někoho opustil, nebo v tom horším případě byl sám opuštěn. Otázka zní jak vzniklou situaci řešit po rozchodu. Za dotyčným člověkem „zavřít dveře“ a tím ho navždy vypustit z hlavy i ze svého života anebo si zachovat přátelství. Jana Benešová ve v článku Přátelé i po rozchodu tímto tématem blíže zabývala a ptala se na názor psychologa Zbyška Mohaupta. Ten v této souvislosti odpovídal následující: „Hodně záleží na délce a kvalitě vztahu i na důvodech rozchodu. Když jsme si na sebe hodně zvykli, příliš jsme si neubližovali, spojují nás společné zájmy, kamarádi, životní styl i hodnoty, může se dobrý partnerský vztah bez větších krizí proměnit i v dobré přátelství. Častější je ovšem rozchod bez dalších blízkých vazeb. Vždyť málokdy přichází jen jako východisko z nudy – spíš bývá důsledkem krizí, vyhocených konfliktů, ztráty důvěry nebo vzájemného nesouladu. V takové situaci lze těžko

očekávat, že zraněný partner bude naladěn na přátelství, v němž důvěra, spolehlivost či otevřenost hrají podstatnou roli.“ (Benešová, 2008, s. 54)

Podle mého názoru se nelze ohledně tohoto tématu vyjádřit jednoznačně. Je to věc ryze individuální. Stejně jako každý člověk je jiný tak i vztahy se od sebe výrazně liší a tedy i to jak budou spolu dva lidé vycházet po jeho ukončení.

2.4 Dílčí závěr

Člověk je tvor společenský. Žije-li dlouhou dobu sám, strádá. S cílem tomu předejít hledá vhodného partnera pro život. Partner a náš vztah s ním do jisté míry udávají směr našemu životu. Jinak se budeme cítit, budeme-li mít vedle sebe partnera, se kterým budeme spokojeni a naladěni jak se říká „na stejnou notu“. Jinak budeme život prožívat po boku člověka, který sice nemusí být ve své podstatě špatný, ale z nějakého důvodu se k nám nehodí nebo nespĺňuje předpoklady pro nás důležité. Volba životního partnera není snadná, jelikož očekávání jednotlivců se značně odlišuje. V některých případech lidé hledají partnera se stejnými či podobnými povahovými vlastnostmi, někteří lidé razí heslo „protiklady se přitahují“. Není pochyb o tom, že správně zvolený partner pro život má vliv na formování společného soužití. Partnerský vztah prochází v průběhu času určitým vývojem, který má vliv na jeho podobu. Partnerský vztah je také ovlivněn mnoha vnitřními a vnějšími faktory, a to jak kladného tak záporného charakteru.

3. Soužití partnerů

3.1 Soužití v nesezdaném svazku

Je možné hovořit o čtyřech základních podobách nesezdaného soužití:

1. **Soužití porozvodové**, což je soužití lidí, kteří již prošli rozvodem a kteří většinou nemíní uzavírat nový sňatek.

2. **Soužití snoubenecké**, které nastává u těch partnerů, kteří někdy – v blízké či vzdálenější budoucnosti – pomýšlejí na to, že se vezmou. Tento druh soužití je tedy moderní variantou cesty do manželství.

3. **Soužití dočasné**, které může nastat v případě dvou mladých lidí, již teprve začínají svou milostnou a sexuální dráhu a ještě nepomýšlejí na sňatek – nahrazuje zde dobu „chození spolu“ v tradičním vzorci. Nebo vzniká v době po rozvodu, kdy rozvedený/rozvedená ještě nepomýšlí na nové manželství, ale nechce žít sám/sama, a tak si dočasně nachází partnera/partnerku. Tento vztah může končit v manželství, ale také rozpadem kohabitanace a navázáním kohabitanace další.

4. **Soužití namísto manželství**, tedy soužití mladých lidí, kteří nemíní uzavřít sňatek. Je to forma vztahu rozvinutého skandinávského typu, v němž se i rodí děti. (www.zsf.jcu.cz)

O heterosexuálních osobách, které se nikdy neožení, existuje několik rozšířených stereotypních představ. Jednou z nich je rázný starý mládenec, který střídá partnerky a hýčká si svou nezávislost. Druhou je neprovdaná žena neboli „stará panna“, která zápolí s osamělostí a zoufale touží najít někoho, koho by si mohla vzít, než její „biologické hodiny“ dotikají. Podobně jako v mnoha jiných případech se i zde skutečnost značně liší od stereotypů. Pro většinu mladých dospělých heterosexuálů je samostatný život dočasným stavem. Převážná většina z nich se nakonec ožení, avšak oproti minulosti vstup do manželství odkládají. V roce 1970 byl například medián věku, v němž lidé uzavírali první manželství, u žen 20,6 roku a u mužů 22,5, v roce 1990

to bylo 24 let pro ženy a 25,9 pro muže. Avšak ve všech věkových skupinách vzrostl i počet lidí, kteří se nikdy neoženili, a to z 18,9 % všech mužů v roce 1970 na 26,8 % v roce 1996 a za stejné období z 13,7 % žen na 19,9 %.

K odkládání manželství dochází z několika důvodů, mezi nimiž figurují pozitivnější postoje společnosti vůči samostatnému životu, větší nechuť k manželství, zaviněná vysokou rozvodovostí a větší publicitou domácího násilí, a také rozšířenější používání antikoncepce, díky kterému se méně manželství uzavírá kvůli nechtěnému otěhotnění. Ovšem jedním z nejdůležitějších důvodů, proč mladí lidé odkládají manželství, jsou finance. Pro mnoho mladých lidí je odložení manželství ekonomickou nutností. Za posledních třicet let se snížil počet pracovních míst, která zaručují příjem dostatečný pro založení vlastní domácnosti, a na vysoké hladině se udržovala i nezaměstnanost. Podstatně vzrostly náklady na pořízení bydlení – medián ceny nových i stávajících rodinných domů se od roku 1980 více než zdvojnásobil. V kontrastu s rozšířenou představou o nezávislých mladých lidech žijících ve svérázných „brlozích“ žije podstatné procento mladých dospělých – konkrétně 53 % osob ve věku 18 – 24 let a 12 % ve věku 25-34 let u rodičů. Nedávný výzkum, jehož se účastnilo 9100 vysokoškolských studentů, však ukázal, že přestože většina z nich očekává, že se jednou ožení, jejich primárním zájmem je v současné době dokončit si vzdělání, profesionálně se etablovat a splatit dluhy. Mají tendenci – přinejmenším dočasnou – odmítat dlouhodobé pevné vztahy ve prospěch vztahů příležitostných a krátkodobých. Někteří lidé také mají s hledáním vhodného partnera pro manželství problémy. Například lidé tělesně či mentálně postižení potřebují blízkost druhého člověka i sexuální uspokojení stejně jako všichni ostatní, ale nenacházejí je, protože druzí lidé je považují za nepřitažlivé nebo asexuální. (Renzetti, Curran, 2005, s. 245-246)

V současné době mají problém najít partnera podle mého názoru nejen lidé tělesně postižení nebo jinak handicapovaní ale i všichni ostatní mladí lidé. Při mém malém průzkumu, který jsem provedla formou krátkého rozhovoru s mými přáteli, jich z 10 bylo 9 nezadaných s tím, že po partnerovi touží a to často i několik let, leč ho nemohou najít.

Někteří svobodní heterosexuálové si namísto manželství volí soužití nesezdaných párů, které se dají definovat jako vztah intimních partnerů, kteří spolu žijí, ale nejsou manželi. Zdá se, že tento typ soužití představuje stále přitažlivější volbu. Za posledních 30 let došlo k jejich velmi podstatnému nárůstu a to mohou být čísla

patrná z výzkumů podhodnocena, neboť mnoho lidí své soužití pro statistické účely neuvádí a někteří partneři si udržují samostatné adresy, i když žijí spolu.

Většinu nesezdaných soužití tvoří partneři ve věku 25 – 44 let. Povaha soužití se u různých věkových kategorií partnerů nejspíš liší, sociologové nicméně zachytili několik trendů, které se zdají být většinou nesezdaných soužití společné. Výzkumy za prvé zjistily, že u nesezdaných párů jde o soužití relativně krátká, obvykle maximálně dvouletá. Během této doby se většina soužití buď rozpadne, nebo se partneři ožení, pouze malá část přijme stávající uspořádání za trvalou formu soužití. Za druhé je většina soužití nesezdaných heterosexuálních párů bezdětných, ačkoli kterýkoli partner může mít děti z předchozího manželství. Pouze v 36 % nesezdaných soužití žijí s partnery děti do 15 let. Zdá se, že chtěli-li partneři v nesezdaných soužitích přivést do své domácnosti další děti, obvykle se rozhodnou uzavřít manželství. Za třetí, většina partnerů v nesezdaných soužitích neprošla nikdy manželstvím a mnozí mají rozvedené rodiče. Mladí dospělí, jejichž rodiče se rozvedli, vyjadřují neseznaným soužitím větší podporu než ti, jejichž rodiče žijí v manželství. (Renzetti, Curran, 2005, s. 245-247)

Rodičovství mimo manželství

Děti narozené do nesezdaného soužití vyrůstají od narození s oběma rodiči, kteří potenciálně mohou vytvářet prostředí pro výchovu dítěte funkčně podobné manželství, popřípadě mohou uzavřít sňatek později. (Hamplová, 2007, s. 29)

Přestože většina české populace stále zastává postoj, že děti by se měly rodit do manželství, tento postoj se v průběhu devadesátých let mírně oslabuje. Zatímco v roce 1994 podle dat ISSP vyslovilo souhlas s názorem, že lidé, kteří chtějí mít děti, by měli vstoupit do manželství 71 % dotázaných, v roce 2002 s ním projevil souhlas jen 58 % respondentů. Nejvýraznější posun postojů lze zaznamenat u lidí s vysokoškolským vzděláním a u lidí, kteří mají základní vzdělání. Zatímco mezi vysokoškoláky posiluje liberální postoj, že manželství není podmínka rodičovství, lidé se základním vzděláním, kteří v roce 1994 vyjadřovali nejnižší souhlas s tím, že by se děti měli rodit do manželství, postupně své postoje „konzervativňují“ ve prospěch manželské rodiny.

V roce 1994 s výrokem, že lidé, kteří chtějí mít děti, by měli uzavřít sňatek, souhlasilo jen 51 % lidí se základním vzděláním, v roce 2002 jejich podíl vzrostl na 63 %. Tento posun se může jevit jako překvapivý vzhledem k tomu, že právě v nízko vzdělaných vrstvách se mimomanželská plodnost koncentruje nejvíce.

Postoje mužů a žen k rození dětí mimo manželství se v podstatě shodují. Větší podporu mu vyjadřují příslušníci mladší generace, lidé s vyšším vzděláním a ti, kteří navštěvují bohoslužby méně než jednou za rok. Zatímco u věřících se tento postoj dá očekávat a je ve shodě s převažující náboženskou věroukou, u skupiny lidí se základním vzděláním, kteří vyjadřují největší podporu názoru, že děti se mají rodit do manželství, se projevuje rozkol mezi deklarovanými postoji a skutečným jednáním. (Hamplová, 2007, s. 36 - 37)

3.2 Institut manželství

Manželství

Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí. Muž a žena, kteří chtějí spolu uzavřít manželství, mají předem poznat navzájem své charakterové vlastnosti a svůj zdravotní stav, aby mohli založit manželství, které splní svůj účel. (Zákon č.94/1963 Sb., o rodině)

Manželstvím se rozumí soužití dvou partnerů opačného pohlaví, kteří se na základě dobrovolného souhlasu rozhodli, že budou společně spravovat nabytý majetek a finance, udržovat své obydlí (byt – domácnost), starat se o výchovu dětí, sexuálně se stýkat (erotická a fyziologická stránka), komunikovat (tj. sdělovat si ústní, písemnou či jinou formou dobré i zlé informace) a trávit volný čas, usnadňovat vznik a realizaci svých zálib (koníčky), vybírat přátele, udržovat vztahy s širší rodinou a starat se o přiměřené duševní a fyzické zdraví. (Cibulec, 1984, s. 14)

Muž si obvykle nepamatuje den, kdy se rozhodl, že se ožení. V tomto rozhodnutí si také většinou neuvědomuje, že si bere nejen manželku a matku svých budoucích dětí, ale s ní i její rodinu a její příbuzenstvo, pokud je má. Odchodem z původní rodiny žena ani muž neztrácejí svou příslušnost a své vztahy k ní, ani stejně tak při založení rodiny vlastní.

Pro manželství se dnes, na rozdíl od předchozích generací, dívka rozhoduje dobrovolně a většinou z lásky. Nebývalo tomu tak vždy a všude. Svému snoubenci bývala dívka zaslíbena již i v dětském věku. Byla provdána, dohazována, uloupena, o její ruku bylo smlouváno – někde je tomu tak dodnes.

(Brtníková, 1991, s. 145, s. 151)

Vznik manželství

Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství učiněným před obecním úřadem pověřeným vést matriky, popřípadě úřadem, který plní jeho funkci, nebo před orgánem církve nebo náboženské společnosti, oprávněně k tomu zvláštním předpisem. Prohlášení se činí veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků.

Občanský sňatek

Prohlášení o uzavření manželství učiní snoubenci před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které jsou matričním úřadem. Prohlášení o uzavření manželství lze učinit i před starostou, nebo místostarostou obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které nejsou matričním úřadem, je-li jeden ze snoubenců přihlášen k trvalému pobytu v jeho správním obvodu. Prohlášení o uzavření manželství lze činit i před primátorem hlavního města Prahy, náměstkem primátora hlavního města Prahy nebo pověřeným členem zastupitelstva hlavního města Prahy, jakož i před primátorem statutárního města, náměstkem primátora statutárního města nebo pověřeným členem zastupitelstva statutárního města. Prohlášení o uzavření manželství podle odstavců musí být učiněno v přítomnosti zaměstnance místně příslušného matričního úřadu.

Manželství se uzavírá v místě určeném úřadem pro konání slavnostních obřadů. Uzavřít manželství na kterémkoli vhodném místě může povolit matriční úřad, do jehož správního obvodu toto místo spadá.

Je-li život snoubence přímo ohrožen, může se manželství uzavřít před kterýmkoli obecním úřadem.

Církevní sňatek

Prohlášení o uzavření manželství učiní snoubenci před příslušným orgánem církve, a to před osobou pověřenou oprávněnou církví nebo náboženskou společností. Manželství se uzavírá v místě určeném předpisy církve nebo náboženské společnosti pro náboženské obřady nebo náboženské úkony. Je-li život snoubence přímo ohrožen, může se manželství uzavřít na kterémkoli místě. Podmínky uzavření manželství stanovené tímto zákonem platí i pro církevní sňatek. Církevní sňatek může být uzavřen až poté, kdy snoubenci předloží oddávajícímu osvědčení vydané příslušným matričním úřadem, od jehož vydání neuplynuly více než tři měsíce, o tom, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství. Orgán státem registrované církve, nebo náboženské společnosti, před kterým došlo k uzavření manželství, je povinen do 3 pracovních dnů od uzavření manželství doručit protokol o uzavření manželství s uvedením skutečností podle zvláštního právního předpisu příslušnému matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu bylo manželství uzavřeno.

Neplatnost a neexistence manželství

Manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou anebo s osobou, která uzavřela partnerství, pokud toto partnerství trvá.

Manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci; totéž platí o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá.

Manželství nemůže uzavřít nezletilý. Výjimečně, jestliže to je v souladu se společenským účelem manželství, může soud z důležitých důvodů povolit uzavření manželství nezletilému staršímu než šestnáct let. Bez tohoto povolení je manželství neplatné a soud vysloví neplatnost i bez návrhu. K výroku o neplatnosti manželství však nedojde a takové manželství se stane platným, jestliže manžel, který byl v době uzavření manželství nezletilý, již dovršil osmnáctý rok, nebo jestliže manželka otěhotněla.

Manželství nemůže uzavřít osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům.

Osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena, může uzavřít manželství jen s povolením soudu.

Manželství nemůže uzavřít osoba stížená duševní poruchou, která by měla za následek omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům. Soud však může osobě, která je stížena duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k právním úkonům, uzavření manželství povolit, je-li zdravotní stav osoby slučitelný s účelem manželství.

Vztahy mezi manželi

Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.

O uspokojování potřeb rodiny jsou povinni oba manželé pečovat podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Poskytování peněžních a jiných prostředků na náklady společné domácnosti může být zcela nebo zčásti vyváženo osobní péčí o společnou domácnost a děti. Neplní-li jeden z manželů svoji povinnost hradit náklady společné domácnosti, rozhodne na návrh druhého manžela ve věci soud. O záležitostech rodiny rozhodují manželé společně. Nedohodnou-li se o podstatných věcech, rozhodne na návrh jednoho z nich soud.

Manžel je oprávněn zastupovat druhého manžela v jeho běžných záležitostech, zejména přijímat za něho běžná plnění, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Jednání jednoho

manžela při obstarávání běžných záležitostí rodiny zavazuje oba manžely společně a nerozdílně.

Zánik manželství

Smrt, prohlášením manžela za mrtvého

Rozvod

(Zákon č.94/1963 Sb., o rodině)

Současné typy manželství je možno rozdělit do dvou skupin:

1. Manželství monogamní

- jeden muž a jedna žena, vyskytuje se asi ve 43 známých společenstvích

2. Manželství polygynní

- Polygamie:

- 1 muž a několik žen (např. Muslimové max. 4 ženy), vyskytuje se ve 193 známých společenstvích.

- Polyandrie:

- 1 žena a několik mužů (většinou bratrů), vyskytuje se v určitých oblastech Indie,
- 6 bratrů má jednu ženu, majetek se nedělí, porodnost je omezena, žena má velký majetek, žena vede dům a vychovává děti, manželé chodí na návštěvu.

Naše společnost i ve své minulosti měla rodinu monogamní. Tento vztah je pro nás samozřejmý, poněvadž ho dědíme z generace na generaci. Ovšem svazkem jeden muž jedna žena se ve světě řídí slabá pětina národů.

Rozšířená bigamie je všeobecně známá. Málo toho víme o polyandrii. Je velice vzácná a vyskytuje se hlavně v některých oblastech Indie.

Rozdíly jsou nejen zeměpisné, ale i náboženské, národnostní i právní.

Názory na zrušení monogamního manželství se objevují i dnes. Sexuolog Petr Weiss říká, že ústup od tradiční formy manželství tak, jak je známe dnes, není poslední změnou, nýbrž přijdou ještě další. Bude neustále přibývat lidí, kteří žijí bez partnerů a bude i přibývat výhradně mužských nebo naopak ženských dvojic žijících spolu.

(Nevoránek, Řehoř, 2004, s. 9-10)

To, jaké uspořádání partnerského života považují lidé za nejlepší, zjišťoval vedle jiného demografický výzkum Population Polity Attitudes and Acceptance II, který se konal v roce 2002. Z výsledků tohoto výzkumu vyplývá, že je česká společnost promanzelovsky orientovaná. Ukazují, že více než 80 % dotázaných považuje za nejlepší variantu partnerského života manželství. Přibližně třetina dotázaných preferuje manželství po předchozím neseznaném soužití na zkoušku a polovina dotázaných přímé manželství bez předchozího soužití partnerů. Dlouhodobému nesezdanému soužití dává přednost jen 7 % dotázaných. Téměř tři čtvrtiny respondentů považují za dobré, když lidé, kteří hodlají uzavřít sňatek, spolu nejdříve žili. Jako nejlepší variantu partnerského soužití pro sebe samé ale vybrala nesezdané soužití na „zkoušku“ před vstupem do manželství jen třetina lidí. Podobně tak s tím, že je v pořádku, když lidé žijí spolu, aniž by plánovali sňatek, souhlasí každý druhý respondent, ale dlouhodobé nesezdané soužití upřednostňuje před jinými formami partnerského uspořádání jen sedm lidí ze sta. Pozitivnímu přístupu české společnosti k manželství odpovídá i značný podíl mužů a žen, kteří si myslí, že lidé žijící v manželství jsou obecně šťastnější. (Hamplová, 2007, s. 34,35)

3.3 Rodina

Rodina je specifická malá sociální skupina, první sociální skupina, ve které dítě žije a získává zkušenosti lidského soužití, pomoci, ale i konfliktů a jejich zvládnutí, kladení společenských požadavků a norem a kontroly jejich plnění. V rodině dochází k uspokojování potřeb dětí i rodičů. Rodina ve svém intimní prostředí umožňuje dítěti nejdříve vytvořit pevné, emocionálně silné sociální vztahy a na jejich základě vstupovat do dalších interpersonálních i společenských vztahů. V rodině intenzivně probíhají všechny formy sociálního učení, je univerzálním socializačním činitelem. Dítěti zprostředkovává sociokulturní zkušenost individualizovaně a výrazně specifickým způsobem, např. způsobem naplňování základních rolí (matka, otec, dítě), charakterem výchovného působení, mírou pozitivního citového vztahu atd. je vymezována z různých úhlů pohledu – různých vědních disciplín (psychologie, sociologie, právo apod.), různých přístupů (psychoanalýza, behaviorismus atd.), různých aspektů (funkčnosti, komunikace, socializace apod.). (Gillernová a kolektiv, 2000, s. 61)

Moderní rodina, tvořená párem rodičů a dětmi, bývá sociology rodiny nazývána též rodinou nukleární. Rozšíření konceptu rodiny o blízké příbuzné, prarodiče, strýce, tety a ostatní příbuzné umožňuje pojem rodina rozšířená. Prostor pro odlišení typu rodiny, v níž jedinec vyrůstá jako dítě a kterou sám zakládá, nabízejí pojmy rodina orientační a prokreační. Dále lze hovořit o rodině úplné a neúplné. (Kraus, Poláčková, 2001, s. 78-79)

Rodiče – dítě - rodina představuje stále ještě paradigma (základní model) celé řady sociálních systémů. V rámci jejich sociálně psychologické analýzy mohou být zkoumány tři diagnostické skupiny kritérií:

1. Jaká konstelace převládá? K tomu mj. patří otázky týkající se bytové situace, účasti na rozhodování, tvorby párů nebo případné existence konkurenční situace. H. E. Richter objevil rodiny, v nichž dítě mělo být náhražkou za odcizivšího se manželského partnera, nebo ve kterých mělo dosáhnout nenaplněných cílů rodičů atd. Rodina je také „kolektivním já“, Richter rozlišuje úzkostné neurotické rodiny (ty nazýváme sanatoriem), rodiny paranoidní (které se před nepřátelským okolím uzavírají do pevnosti) a hysterické (hrající „divadlo“).

2. Jaká existuje rodinná atmosféra? V rodinách se dá zjistit různé základní emocionální naladění: mj. nenucené sebejisté, napjaté a svárivé, plačtivé, distancované, přátelské, uvolněné. Z tohoto základního naladění lze vysledovat míru soudržnosti rodiny nebo stupeň jejího skrytého popř. zjevného rozkladu.
3. Jaké dodržování pravidel se očekává? Sem patří problémy s rozdělováním (např. rozdělování masa u oběda), braní ohledu na hlasitost, otázky týkající se zacházení s druhým, výchovný tlak. Dohromady tato tři kritéria vytvářejí „rodinné klima“. (Benesch, 2001, s. 311)

Tak jako láska naplňuje partnerský vztah, tak i děti naplňují manželství a dávají mu skutečný smysl. Tato pravda, ověřená zkušenostmi mnoha generací, se bohužel stala pro mnohé lidi pouze otřepanou frází, která je při každé vhodné příležitosti opakována, a v této záplavě se ztrácí její pravý hluboký smysl. (Cibulec, 1974, s. 144)

Nároky a požadavky na rodinu v dnešní době rozpadající se industriální společnosti stále vzrůstají. Důsledkem je, že své funkce plní jen nedostatečně. Na druhé straně současná doba posílila význam rodiny jako útočiště před veřejným světem, rodinné prostředí se více než dříve stává protiváhou veřejného prostoru. Zejména v sociálně slabém prostředí rodina často vystupuje jako jediný opěrný bod, kam se její členové, především děti, mohou uchýlit. Je tedy stále nenahraditelnou institucí, protože nejlepším způsobem spojuje specifické a univerzální – bez osobního, angažovaného zaujetí rodičů na osudu potomků by se děti vychovat nedaly a bez respektu k danému stavu společnosti a jejím potřebám také ne. (Matoušek, 1997; citováno dle Kraus, B., 2008, s. 81)

Funkce rodiny

Biologicko-reprodukční funkce rodiny má význam jak pro společnost jako celek, tak také pro jedince, kteří rodinu tvoří. Pro svůj zdárný rozvoj potřebuje společnost stabilní reprodukční základnu. Proto je také v jejím zájmu, aby se rodil takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní. Ačkoli podstata této funkce se nemění, podle současného trendu ve většině vyspělých zemí je dítě často vnímáno jako překážka v profesním růstu a vlastní seberealizaci obou rodičů a v rodinách s nižšími příjmy pak také jako přepych. V posledních letech proto v těchto zemích pozorujeme úbytek dětí. Stále více partnerů plánuje pouze jedináčka, a dokonce přibývá případů, kdy mladí lidé vůbec neuvažují o tom, že by přivedli na svět dítě. V r. 1999 se v ČR narodilo

nejméně dětí za celé 20. století. Ženy se také stávají matkami v pozdějším věku, než to bylo obvyklé dříve.

Sociálně-ekonomická funkce rodiny zahrnuje řadu aspektů. Rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Její členové se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry v rámci výkonu určitého povolání a současně se rodina sama stává významným spotřebitelem, na němž je značně závislý trh. Poruchy ekonomické funkce se projevují v hmotném nedostatku rodin, což v současnosti bývá někdy důsledkem nezaměstnanosti nebo také zvyšování životních nákladů. Ekonomická funkce dnes přitom zaznamenala určitý posun ve směru návratu k podobě rodiny, která představuje samostatnou ekonomickou jednotku, tedy rodinnou firmu. Dnes již opět existuje řada rodin, které jsou takovými jednotkami nebo tak fungují alespoň částečně.

Ochranná funkce (zaopatřovací, pečovatelská), která spočívá v zajišťování životních potřeb (biologických, hygienických, zdravotních) nejen dětí, ale všech členů rodiny. Jestliže před r. 1989 přejímal u nás tuto funkci zčásti stát (důchodové, nemocenské pojištění, domovy důchodců, léčebny pro dlouhodobě nemocné, ozdravovny, povinné preventivní prohlídky, očkování apod.), po r. 1990 je rodina znovu na této funkci více zainteresována a očekává se od ní větší spoluúčast na jejím plnění (např. pacienti jsou z nemocnic propouštěni do domácího ošetřování dříve než v minulosti, některé léčebny, ozdravovny zanikají, pacient má vyšší finanční spoluúčast na zdravotní péči, očkování a preventivní lékařské prohlídky včetně zubních již neorganizují školy apod.).

Socializačně výchovná funkce

Rodina je též první sociální skupinou, která učí dítě přizpůsobovat se životu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování běžné ve společnosti. Ústřední úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života. Dnes je však třeba zdůraznit také význam působení mladší generace na starší (např. v zacházení s moderními komunikačními prostředky). Prodlužuje se totiž doba, kdy vedle sebe žijí tři generace, a proto vzrůstá i dosah socializačního působení dětí a mládeže na rodiče i prarodiče v užší i širší rodině. Odpovědnost za výchovu přesouvá někdy rodina na školu a očekává, že profesionální přístup učitelů napraví i chyby, jichž se ve svých výchovných přístupech dopouští.

Funkce rekreační, relaxační a zábavná

Aktivity tohoto typu se týkají všech členů rodiny, ale pro děti mají samozřejmě význam největší. Jak rodina plní tyto funkce, se projeví např. v tom, do jaké míry tráví všichni členové rodiny pohromadě svůj volný čas, jakým zájmových činnostem se věnují, jakým způsobem tráví dovolené apod.

Funkce emocionální – je zásadní a nezastupitelná. Žádná jiná instituce nedokáže totiž vytvořit podobné a tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty, a tak podstata a smysl nemohou být nikdy proměněny. Lze však sledovat transformaci úrovně a kvality, v jaké se rodina s požadavky této funkce vypořádává. Od 90. let minulého století lze u nás v důsledku všech změn pozorovat, že přibývá rodin, které tuto funkci (z důvodu rozvodů, dezintegrace, zaneprázdněnosti atd.) plní jen s velkými obtížemi, resp. neplní téměř vůbec. Narůstá počet dětí citově deprivovaných, nebo i týraných. (Kraus, 2008, s. 81-83)

Rodina má hlavní odpovědnost za výchovu svých dětí. Rodiče jsou nejdůležitějšími vychovateli. Nejdůležitějším předpokladem úspěšné rodinné výchovy je dobrý společný životní způsob rodičů a dětí. Plní-li rodina dobře svou výchovnou funkci, je nenahraditelná jakoukoli výchovnou institucí. (Střelec 1998; citováno dle Mazánková, Nevoránek, Řehoř, 2004, s. 8)

Výchova je velice složitý proces, v němž se vzájemně ovlivňují ti, kdo vychovávají, i ti, kdo jsou takzvaně vychováváni. Rodinná výchova se děje nepřetržitě, je součástí našeho rodinného života. Vychováváme tím, jak se chováme k dítěti samému, k ostatním lidem, jak pracujeme. Jednou z důležitých potřeb dítěte je mít vzory a ideály, se kterými by se mohlo ztotožnit. Často se stává, že rodiče vyžadují od dítěte slušné chování, ale sami jsou hrubí, neochotní pomoci jeden druhému. Negativní příklad rodičů se může pro dítě stát přitažlivým tak, že jej začne napodobovat. (Helus 1984; citováno dle Mazánková, Nevoránek, Řehoř, 2004, s. 9)

Nebezpečí nastává tam, kde se veškerá výchova omezuje na přikazování a zakazování. Taková **autoritativní výchova** potlačuje spontaneitu dítěte, jeho přirozený projev, samostatnost, sebevědomí, sebedůvěru dítěte, vede k plachosti až k zbabělosti. Může mít za následek i vznik agresivity, bezohlednosti a krutosti. Tento typ výchovy nejčastěji představuje výchovu příliš náročnou, která znamená neúměrné zatížení vzhledem k fyzickým a psychickým možnostem, nebo výchovu

převážně zakazující, omezující. Jestliže po celé dětství a mládí člověka převládá autoritativní výchova, negativní důsledky jsou nenapravitelné. Nejvíce postižená bývá oblast citová a oblast interpersonálních vztahů.

Závažné výchovné úskalí představuje snaha některých rodičů stále dítě ochraňovat, rozmazlovat. Jde o **úzkostlivou výchovu**, vytvářející okolo dítěte nepřírozeně chráněné prostředí bez překážek a problémů, které přináší všední život. Hlavními důsledky uplatňování tohoto výchovného působení jsou sobectví, egocentrismus, tvrdohlavost, nesamostatnost. Často jsou někteří rodiče velice shovívaví, dovolují dětem všechno již od nejútlejšího věku, jsou zastánci volné výchovy. Avšak správná výchova bez autority a bez požadavku poslušnosti neexistuje. Čím je dítě mladší, tím více vedení potřebuje.

Velkým problémem některých rodin je **lhostejná výchova**. Rodiče nemají zájem o své dítě, jeho příznivý vývoj je pro ně naprosto cizím a vzdáleným, uspokojují jen svoje vlastní potřeby. Výchova **perfekcionistická** znamená přepjatou snahu rodičů, aby dítě bylo co nejdokonalejší ve všem. Děti jsou příliš stimulovány a přetěžovány. Ve výchově **protekční** nejde rodičům o to, aby dítě bylo dokonalé, ale aby se dostalo tam, kde je chtějí mít. Dítěti ve všem pomáhají, zařizují za ně všechno, odklízí mu z cesty překážky, chtějí, aby dítě dosáhlo těch hodnot, které považují pro život za významné a výhodné. (Mazánková, Nevoránek, Řehoř, 2004, s. 9)

Rozdělení rodiny podle toho zda plní nebo neplní svoje funkce:

Harmonická rodina – uspokojuje všechny potřeby svých členů, poskytuje výchovnou péči a výchovu dětem, projevuje o ně patřičný zájem, charakteristická je vzájemná důvěra, pochopení, pomoc v obtížných situacích, pěkné vztahy mezi jednotlivými členy. V těchto rodinách nedochází k rozvodům.

Konsolidovaná rodina – je takový typ rodiny, který navenek působí harmonickým dojmem, materiálně zabezpečuje všechny potřeby jednotlivých členů. Ve skutečnosti však neplní základní potřebu citové odezvy dětí. V těžkých nebo kritických chvílích nedokáže pochopením a vzájemnou důvěrou pomoci všem členům rodiny. K vážným poruchám a nesnázím nedochází.

Dysfunkční rodina je rodina, která neplní své funkce tím, že mezi rodiči existují zásadní rozpory a nesoulad, který negativně ovlivňuje děti. Patří sem rodina s napjatou atmosférou pramenící z rodinných rozvatů, které bývají často příčinou psychického

strádání dětí a různých nervových obtíží a stresů. Charakteristickým rysem je také nezáměr o děti, špatné zacházení s nimi i s partnerem. V těchto rodinách dochází velmi často k rozvodům. (Mazánková, Nevoránek, Řehoř, 2004 s. 10)

3.4 Dílčí závěr

Říká se: „Co člověk, to názor“. Platí to zajisté i v souvislosti se soužitím partnerů, které je logickým pokračováním partnerského vztahu. Prvotní zamilovanost se postupem času rozplyne, a jestliže partneři i nadále touží po tom spolu trávit čas, většinou začnou řešit společné soužití. V současné době je trendem manželský svazek oddalovat, jelikož lidé upřednostňují vzdělání a vybudování profesní kariéry před budováním manželství. V této fázi života lidé žijí v nesezdaném soužití, aniž by to ve společnosti vzbuzovalo předsudky. I přes výše uvedené skutečnosti je pro mnoho osob manželský svazek důležitý, zejména z právního či náboženského pohledu. Významný je také vývoj manželství a formování institutu rodiny, jako základní jednotky společnosti, která zajišťuje prvotní socializaci a výchovu dětí.

Praktická část - průzkum

4. Názory členů společnosti na vybrané otázky týkající se partnerských vztahů

4.1 Cíl průzkumu, tematické okruhy a stanovené hypotézy

Teoretická část diplomové práce se věnuje ucelenějšímu pojednání o partnerských vztazích mezi muži a ženami a jejich soužitím.

Cílem praktické části diplomové práce je zachytit změny v chápání partnerského vztahu a role muže a ženy z pohledu společnosti. Pokusím se o potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz.

V souvislosti s výše uvedeným cílem byly zvoleny jednotlivé tematické okruhy:

- Ochota muže a ženy přijímat závazky v partnerském vztahu.
- Nesezdané soužití versus manželství.
- Role mužů a žen v partnerském vztahu.
- Hledání partnera pro život.

Pro potřeby průzkumu, realizovaného v mé diplomové práci byly k jednotlivým okruhům stanoveny následující hypotézy:

Hypotéza č.1: Lidé zastávají názor, že ženy a muži v současné době nejsou ochotni přijímat závazky týkající se partnerských vztahů.

Hypotéza č. 2: Lidé v dnešní době upřednostňují život v nesezdaném soužití před manželstvím.

Hypotéza č. 3: Společnost toleruje nesezdané soužití partnerů.

Hypotéza č. 4: V partnerských vztazích převládá tradiční rozdělení rolí mužů a žen.

Hypotéza č.5: Lidé zastávají názor, že najít partnera pro život je v současné době obtížnější jako dříve.

4.2 Zvolená průzkumná metoda, struktura dotazníku

Pro zmapování názorů členů společnosti na vybrané otázky týkající se partnerských vztahů mezi muži a ženami byl zvolen kvantitativní průzkum a metoda dotazník. Tento dotazník je uveden v příloze č. 1.

Dotazník je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Je nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů. Dotazník je určen především pro hromadné získávání údajů. Myslí se tím získávání údajů o velkém počtu odpovídajících. (Gavora, 2000, s. 99)

Struktura dotazníku

Zkoumaný problém byl nejprve rozčleněn do několika okruhů tak, aby každý okruh tematicky odpovídal jedné ze stanovených hypotéz. Dále byly okruhy naplněny jednotlivými položkami dotazníku.

Ve vstupní části dotazníku byli osloveni respondenti, krátce seznámeni s náplní mého studia a diplomovou prací, kterou zpracovávám. Byly objasněny cíle diplomové práce a formulována prosba o spolupráci - vyplnění dotazníku. Následovalo vysvětlení, jakým způsobem je žádoucí dotazník vyplnit. Respondenti byli ujištěni, že dotazník je zcela anonymní a informováni o skutečnosti, že bude sloužit výhradně jako podklad ke zpracování diplomové práce. Na závěr vstupní části je umístěno poděkování za ochotu a čas, který byl vyplnění dotazníku věnován.

Druhá část obsahuje vlastní otázky. Celkem jsem vypracovala 21 otázek s ohledem na zvolený cíl. Tato část dotazníku je rozdělena na několik okruhů.

Okruh č. 1 obsahuje otázky č. 1 až č. 4, které mají za úkol zjistit faktografické údaje o respondentech. Jedná se o pohlaví, věk, rodinný stav a nejvyšší dosažené vzdělání.

Okruh č. 2 obsahuje otázky č. 5 až č. 8 týkající se závazků v partnerských vztazích. Pomocí těchto otázek jsou zjišťovány názory respondentů na ochotu nebo neochotu žen a mužů přijímat závazky týkající se partnerských vztahů. Zda si respondenti myslí, že ženy a muži jsou v současné době ochotni tyto závazky přijímat, či nikoliv.

Okruh č. 3 obsahuje otázku č. 9 zjišťující, zda lidé upřednostňují nesezdané soužití před manželstvím, či nikoliv.

Okruh č. 4 obsahuje otázky č. 10 až č. 14, které řeší jednak toleranci společnosti vůči problematice nesezdaného soužití partnerů a dále soužití partnerů v souvislosti s výchovou dětí. Tyto otázky mají zjistit přístup respondentů k nesezdanému soužití.

Okruh č. 5 obsahuje otázky č. 15 až č. 19 ty mapují přístup respondentů k jednotlivým rolím mužů a žen a mají za úkol zjistit, zda ve společnosti převládá tradiční rozdělení rolí, nebo došlo-li v této oblasti ke změně oproti tradičnímu modelu.

Okruh č. 6 obsahuje otázky č. 20 a č. 21, které se týkají hledání partnera. Je snahou prostřednictvím těchto otázek zjistit pohled respondentů na možnosti seznamování, na obtížnost hledání partnerů v souvislosti s technickým pokrokem.

Při vypracování dotazníku byla použita forma **uzavřených otázek, otevřených otázek, škálování, Likertovy škály**.

Uzavřené otázky jsou takové, které nabízí hotové alternativní odpovědi. Úlohou respondenta je zaznačit vhodnou odpověď.

Otevřená otázka dává respondentovi velkou volnost u odpovědí.

Škálování - posuzovací škála je nástroj, který umožňuje zjišťovat míru vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu. Posuzovatel vyjadřuje svoje hodnocení určením polohy na škále.

Likertovy škály se používají na měření postojů a názorů lidí. Skládají se z výroku a stupnice. Na stupnici člověk vyjádří stupeň svého souhlasu, resp. nesouhlasu s výrokem. (Gavora, 2000, s. 88, s. 92, s. 102 - 103)

Do dotazníku nebyly záměrně zahrnuty odpovědi typu „nevím“ nebo „neumím se vyjádřit“. Jsem si vědoma možnosti tyto odpovědi zahrnout, ale jelikož všechny otázky zjišťují názory členů společnosti na určité okruhy problémů, vycházím z předpokladu, že všichni respondenti mají na danou problematiku svůj názor. Ti, kteří žádný názor skutečně nemají, mají možnost na konkrétní otázku neodpovídat vůbec, což má pro účely průzkumu stejnou výpovědní hodnotu, jako označení odpovědi „nevím“, nebo „neumím se vyjádřit“. Tímto postupem byla snaha docílit, aby se respondent nad otázkou skutečně zamyslel a nepřistoupil k postupu, kdy jednoduše označí odpověď „nevím“ nebo „neumím se vyjádřit“ aniž by se nad odpovědí skutečně zamyslel.

4.3 Charakteristika průzkumného vzorku

Pro účely mého průzkumu jsem připravila celkem 200 kusů dotazníků. Pro zajištění širokého spektra věkových skupin respondentů a různosti povolání, vzdělání a rodinného stavu jsem oslovila několik konkrétních skupin potenciálních respondentů

- 1) široký okruh známých a přátel bez dalších omezení,
- 2) účastníci masérského kurzu, kteří se ho zúčastnili v měsíci únoru v masérské škole v Brně,
- 3) vysokoškolští studenti na přednáškách, které se konaly ve dnech 26. února na vysoké škole v Brně,
- 4) obyvatelé domu s pečovatelskou službou v Letovicích.

Dále jsem z velmi širokého souboru lidí metodou náhodného výběru vybrala 200 respondentů a poprosila je o vyplnění dotazníku. Na respondenty nebyly kladeny žádné další nároky.

4.4 Realizace průzkumu

Předvýzkum

Předvýzkum se uskutečňuje na malém souboru lidí. Cílem je zjistit, zda výzkumný nástroj funguje a jak funguje. Nejčastěji jde o tyto otázky:

- Rozuměly zkoumané osoby pokynům, které jste jim dali?
- Rozuměly zkoumané osoby otázkám ve vašem výzkumném nástroji?
- Jsou vybrané osoby vůbec ochotny zúčastnit se výzkumu?
- Dají se sesbírané údaje správně vyhodnotit?

(Gavora, 2000, s. 69)

Předvýzkumu s cílem zjistit správnost znění jednotlivých položek se zúčastnilo 5 osob. Byly jim rozdány dotazníky s prosbou o vyplnění. Formou interview bylo zjišťováno, zda jsou srozumitelné pokyny k vyplnění dotazníku. Následně byly s respondenty projity jednotlivé položky dotazníku a vyslechnuto jejich vysvětlení jak danou položku chápou. Dalším bodem bylo zjistit, zda odpovědi zkoumají to, co zkoumat mají. V rámci předvýzkumu došlo k upravení znění několika položek a některé otázky byly úplně vypuštěny. Po předvýzkumu a několika úpravách byl dotazník dotvořen do konečné podoby tak, aby bylo možné jej předat respondentům na vyplnění.

Vlastní průzkum

Vlastní průzkum byl proveden v období leden až březen 2010. Celkem bylo rozdáno 200 kusů dotazníků. Z toho 18 kusů dotazníků nebylo vyplněno kompletně, a proto bylo vyřazeno z dalšího zpracování. **Celkem bylo ke zpracování připraveno 182 kompletně vyplněných dotazníků.**

4.5 Zpracování a vyhodnocení dat

Vyhodnocení dotazníku bylo provedeno v tabulkovém procesoru MS Excel následujícím způsobem: byly sečteny jednotlivé odpovědi respondentů v jednotlivých kategoriích celkově za všechny respondenty bez ohledu na pohlaví a dále v členění dle pohlaví, aby bylo možné provést srovnání, zda a jak se názory mužů a žen od sebe liší.

Získaná data jsou uspořádána do tabulek, které obsahují jak údaje za všechny respondenty dohromady, tak údaje za muže a ženy zvlášť. Grafy zobrazují jednotlivé odpovědi v členění dle pohlaví v procentuálním vyjádření. Pro přehlednost diplomové práce nebyly zahrnuty grafy vyjadřující procentuální zastoupení všech respondentů **bez členění** na muže a ženy. Tyto grafy jsou umístěny v příloze č.3.

Pořadí jednotlivých grafů a tabulek koresponduje s pořadím, dle kterého je uspořádán dotazník. V úvodní části jsou zpracovány souhrnné informace o jednotlivých respondentech. Následující tabulky a grafy jsou seřazeny tematicky. Jak je uvedeno výše, výzkum je rozdělen do jednotlivých okruhů dle stanovených hypotéz. Tohle tematické členění je zachováno i při vyhodnocování dat dotazníku.

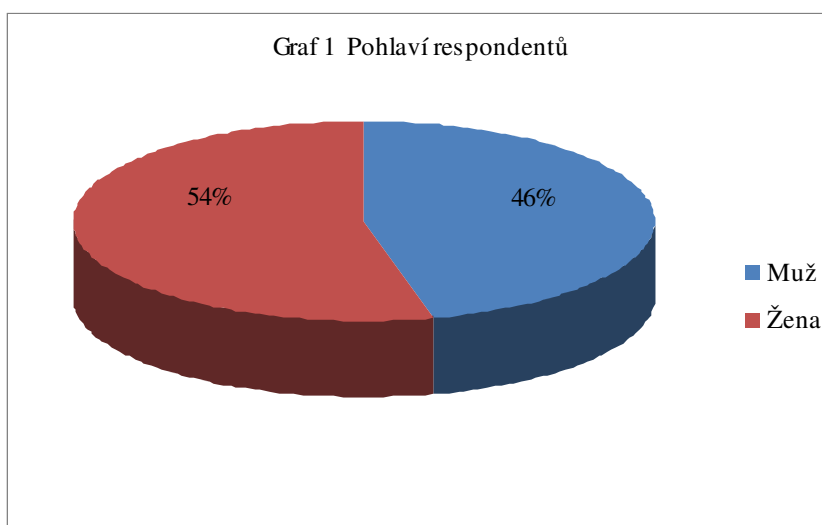
PRVNÍ ČÁST

Faktografické údaje o jednotlivých respondentech (otázka č. 1 – č. 4)

Otázka č. 1 : Jste muž nebo žena?

Tabulka 1 Pohlaví respondentů

Pohlaví	Počet	%
Muž	84	46%
Žena	98	54%
Celkem	182	100%

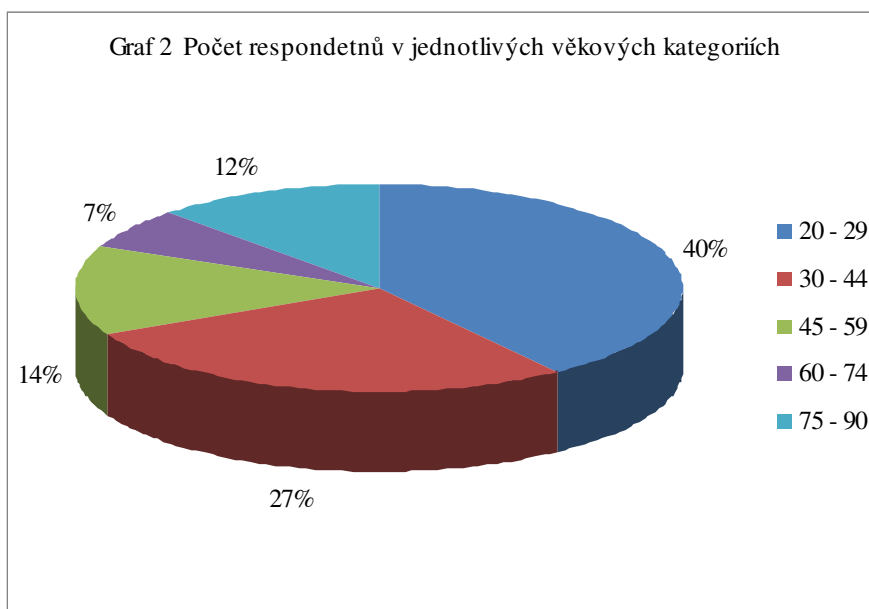
Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Záměrem bylo, aby rozdělení respondentů na muže a ženy bylo vyrovnané. Po provedení průzkumného šetření bylo procentuální zastoupení mužů a žen takové, že v 54 % odpovídaly ženy a v 46 % odpovídali muži.

Otázka č. 2 : Jaký je Váš věk?

Tabulka 2 Počet respondentů v jednotlivých věkových kategoriích

Věk	Počet	%
20 - 29	73	40%
30 - 44	50	27%
45 - 59	25	14%
60 - 74	12	7%
75 - 90	22	12%
Celkem	182	100%

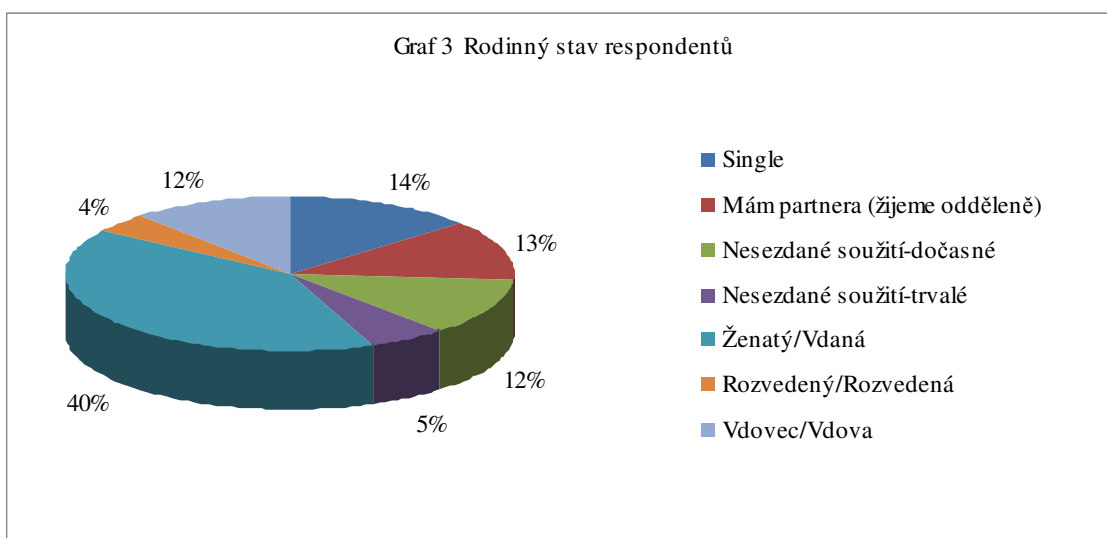
Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Nejpočetnější skupinou respondentů byli lidé ve věku mezi 20 až 29 lety a to celých 40 % respondentů. Lidé ve věku 30 – 44 let byli zastoupeni 27 %, lidé ve věku mezi 45 až 59 lety tvořilo 14 % dotazovaných. Lidé ve věkové kategorii 75 – 90 let byli zastoupeni v 12 % a nejméně početnou skupinou respondentů tedy 7 % ze všech dotazovaných tvořili lidé ve věkové kategorii 60 – 74 let.

Otázka č. 3 : Jaký je Váš rodinný stav?

Tabulka 3 Partnerský/Rodinný stav respondentů

Partnerský/Rodinný stav	Počet	%
Single	25	14%
Mám partnera (žijeme odděleně)	23	13%
Nesezdané soužití-dočasné	22	12%
Nesezdané soužití-trvalé	10	5%
Ženatý/Vdaná	73	40%
Rozvedený/Rozvedená	8	4%
Vdovec/Vdova	21	12%
Celkem	182	100%

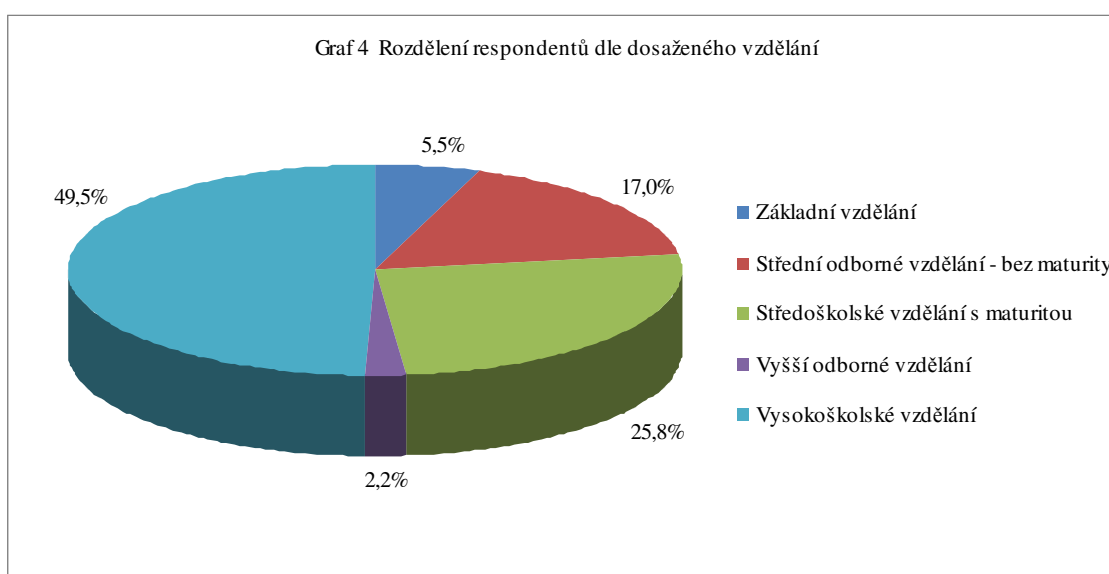
Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Jak ukazuje graf uvedený výše, 40 % respondentů uvedlo v otázce týkající se rodinného stavu ženatý/vdaná, tedy 73 osob z celkového počtu 182 respondentů. Single neboli bez partnera bylo 14 % respondentů tedy 25 lidí z celkového počtu 182 respondentů. Celkem 13 % respondentů uvedlo, že má partnera, ale žijí odděleně. Respondenti žijící v nesezdaném soužití byli zastoupeni v 12 % stejně jako vdovci/vdovy, kterých bylo z celkového počtu zastoupeno také 12 %. Oproti nesezdanému soužití dočasnému bylo nesezdané soužití trvalé uvedeno pouze 5 % respondentů. Celkem 4 % tvořili respondenti, kteří uvedli rodinný stav rozvedený/rozvedená.

Otázka č. 4 : Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Tabulka 4 Rozdělení respondentů dle dosaženého vzdělání

Vzdělání	Počet	%
Základní vzdělání	10	5,5%
Střední odborné vzdělání - bez maturity	31	17,0%
Středoškolské vzdělání s maturitou	47	25,8%
Vyšší odborné vzdělání	4	2,2%
Vysokoškolské vzdělání	90	49,5%
celkem	182	100%

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Z celkového počtu 182 respondentů bylo vysokoškolsky vzdělaných 90 respondentů což je 49,5 %, celkem 47 respondentů uvedlo středoškolské vzdělání s maturitou tedy 25,8 %, celkem 31 respondentů uvedlo střední odborné vzdělání bez maturity tedy 17 %, celkem 10 respondentů uvedlo základní vzdělání tedy 5,5 % a celkem 4 respondenti uvedli vyšší odborné vzdělání tedy 2,2 %.

DRUHÁ ČÁST

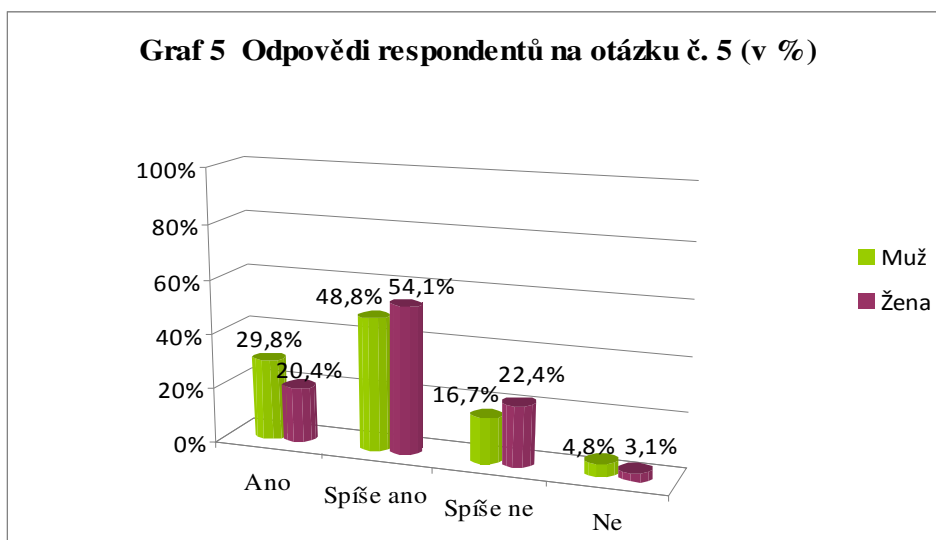
Otázky č. 5 – č. 8 týkající se závazků v partnerských vztazích.

Tyto otázky zjišťují názor respondentů na ochotu nebo neochotu žen a mužů přijímat závazky týkající se partnerských vztahů.

Otázka č. 5 : Zastáváte názor, že ženy a muži jsou v současné době ochotni dělat ve vztazích kompromisy?

Tabulka 5 Odpovědi respondentů na otázku č. 5

Pohlaví	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Celkem
Muž	25	41	14	4	84
Žena	20	53	22	3	98
Obě pohlaví	45	94	36	7	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

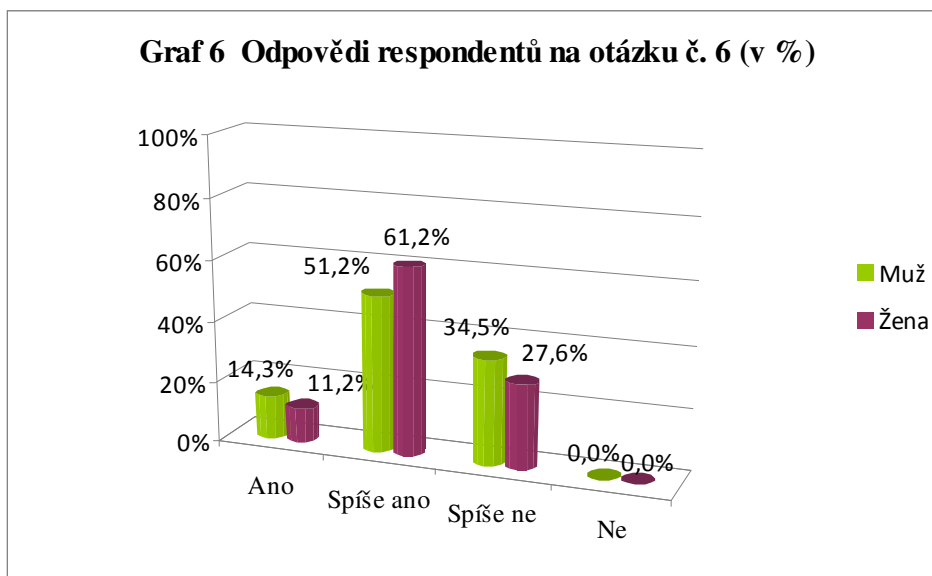
Z celkového počtu 182 respondentů byla nejvíce zastoupena odpověď „spíše ano“. Odpovědělo tak celkem 94 respondentů což je celkem 51,6 %. Muži tuto odpověď uvedli v 48,8 %, ženy v 54,1 %. Z výše uvedeného vyplývá, že muži i ženy se shodli na tom, že lidé jsou ochotni dělat ve vztazích kompromisy.

S tímto výsledkem nelze zcela souhlasit, jelikož situace tak jednoznačná není. V době, která je značně uspěchaná jsme vedeni spíše k postupu neohlížet se na druhé a žít si „po svém“, což se projevuje i v partnerských vztazích.

Otázka č. 6 : Zastáváte názor, že ženy a muži v současné době upřednostňují kariéru před partnerským životem?

Tabulka 6 Odpovědi respondentů na otázku č. 6

Pohlaví	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Celkem
Muž	12	43	29	0	84
Žena	11	60	27	0	98
Obě pohlaví	23	103	56	0	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

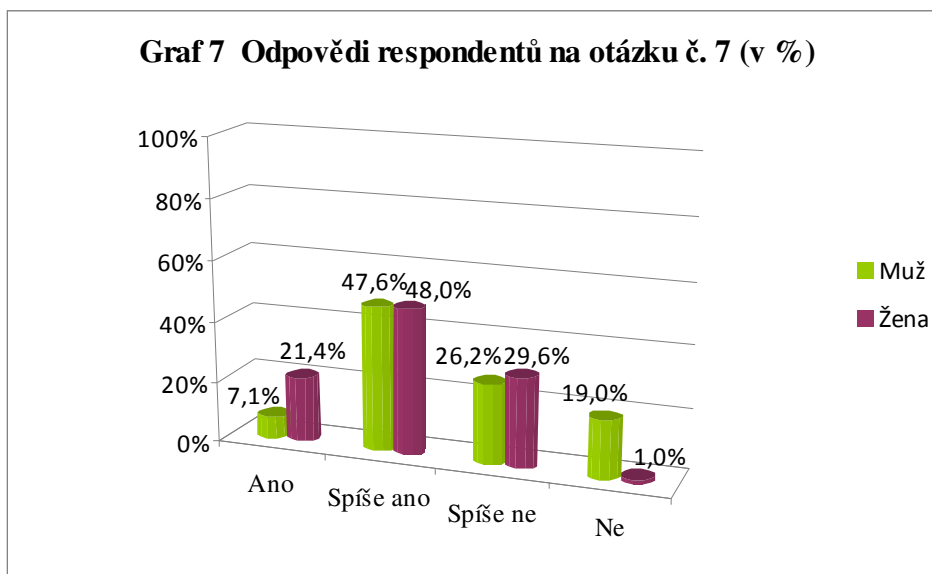
Z celkového počtu 182 respondentů byla nejvíce zastoupena odpověď „spíše ano“. Odpovědělo tak celkem 103 respondentů, což je celkem 56,6 %. Muži tuto odpověď uvedli v 51,2 %, ženy v 61,2 %. Výše uvedený graf ukazuje opět schodu mužů a žen, jelikož sdílí společný názor, že ženy a muži v současné době skutečně upřednostňují kariéru před partnerským životem.

S tímto výsledkem lze do jisté míry souhlasit, kariéru sice lidé upřednostňují před partnerským životem, ale jen do určitého věku. Díky téměř neomezeným možnostem cestování a studia není překvapivé, že mladí lidé se neženou do partnerského a dále rodinného života příliš brzy. Po splnění si určitých předsevzetí týkající se studia, po dosažení vytyčeného kariérního cíle a po splnění si cestovatelských a dalších životních snů se lidé v dnešní době dokáží zodpovědně věnovat partnerskému a rodinnému životu. Je to pouze o pár let později, než tomu bývalo dříve.

Otázka č. 7 : Zastáváte názor, že lidé v současné době raději ukončí partnerský vztah, než aby řešili problémy, které v něm nastaly?

Tabulka 7 Odpovědi respondentů na otázku č. 7

Pohlaví	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Celkem
Muž	6	40	22	16	84
Žena	21	47	29	1	98
Obě pohlaví	27	87	51	17	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Z celkového počtu 182 respondentů byla nejvíce zastoupena odpověď „**spíše ano**“. Odpovědělo tak celkem 87 respondentů což je celkem 47,8 %. Muži tuto odpověď uvedli v 47,6 %, ženy v 48 %. Opět se opakuje situace, která je uvedena u předchozích dvou grafů. Muži i ženy shodně nejvíce odpověděli na danou otázku odpověď „**spíše ano**“, sdílí tedy názor, že v současné době lidé raději ukončí partnerský vztah, než aby řešili problémy, které v něm nastaly.

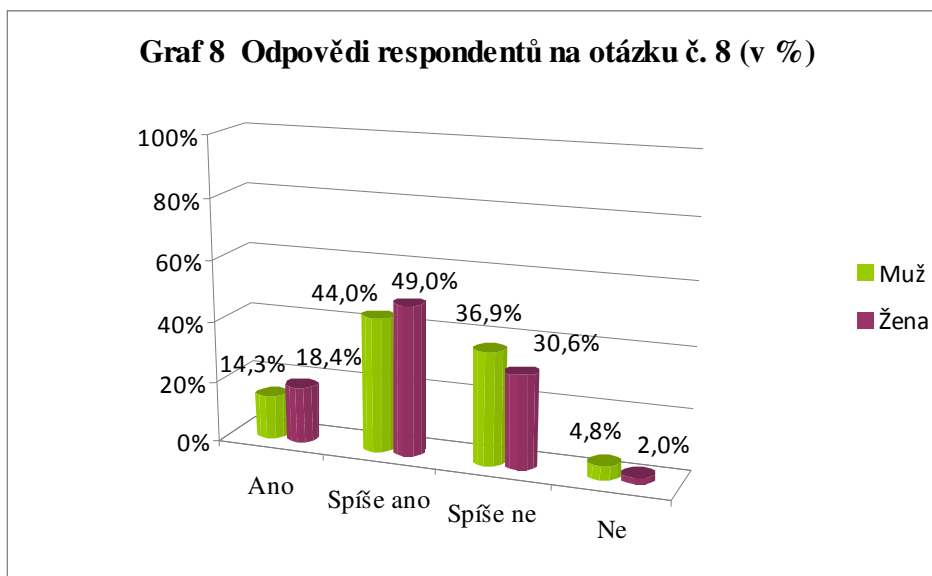
Lidé tento postup volí často. Nelze však konstatovat, že to platí u všech páru bez výjimek, to jistě ne. Avšak skutečnost, že se tak v mnohých případech děje, dokazují statistické údaje o rozvodovosti a důvodech rozvodů. Tyto údaje jsou uvedeny v příloze č. 2.

Lidé často žijí v nesezdaném soužití a „cesta ven“ z partnerského vztahu je tím pádem snazší bez nutnosti zásahu „úřadů“, jak je tomu v případě rozvodu manželů.

Otázka č. 8 : Zastáváte názor, že lidé v současné době upřednostňují jiný způsob trávení volného času než se svým partnerem?

Tabulka 8 Odpovědi respondentů na otázku č. 8

Pohlaví	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Celkem
Muž	12	37	31	4	84
Žena	18	48	30	2	98
Obě pohlaví	30	85	61	6	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Z celkového počtu 182 respondentů byla nejvíce zastoupena odpověď „spíše ano“. Odpovědělo tak celkem 85 respondentů což je celkem 46,7 %. Muži tuto odpověď uvedli v 44 %, ženy v 49 %. Výše uvedený graf opět ukazuje shodu názoru mužů a žen. Obě skupiny respondentů tedy muži i ženy uvedli v nejvíce případech odpověď „spíše ano“. Z tohoto tedy vyplývá, že zastávají názor, že lidé v současné době upřednostňují jiný způsob trávení volného času než se svým partnerem.

Otázkou je, zda je to pro tento vztah nevýhodou, nebo problémem. Každý člověk by si měl i přes to, že má vztah se svým životním partnerem zachovat nejen svoje přátele, ale také svoje koníčky a zájmy. Tyto zájmy a koníčky si mohou provozovat každý zvlášť. K problému dochází tehdy, když přátelé a zájmy začnou být před partnerem upřednostňovány a způsob trávení času s partnerem se začne zužovat na minimum. Spoustu lidí v dnešní době utíká od problémů do samoty a problém v partnerském vztahu na sebe nenechá dlouho čekat.

TŘETÍ ČÁST

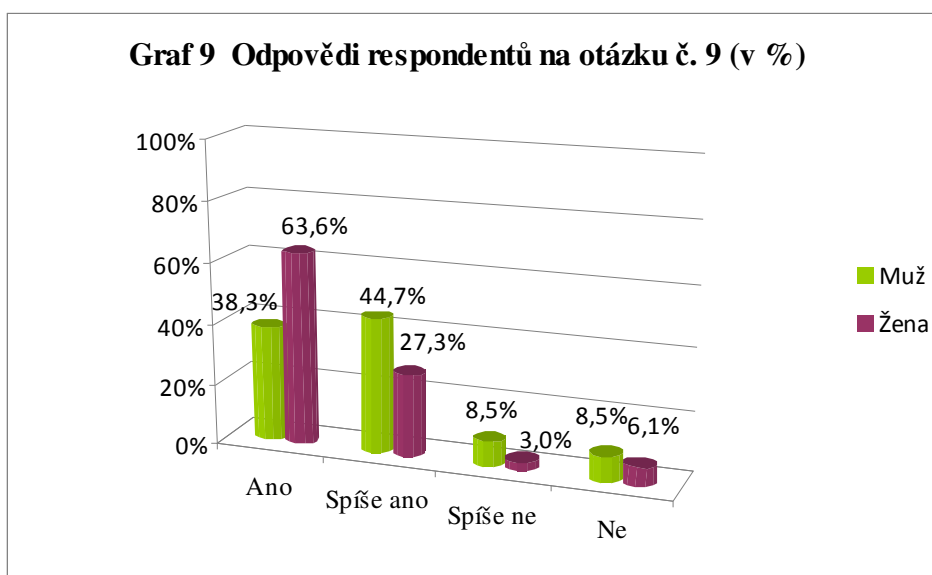
Otázky č. 9 – č. 14 které řeší jednak problematiku soužití partnerů (manželství versus nesezdané soužití) a dále soužití partnerů v souvislosti s výchovou dětí.

Tyto otázky mají zjistit přístup respondentů k nesezdanému soužití.

Otázka č. 9 : Chcete v budoucnu uzavřít sňatek?

Tabulka 9 Odpovědi respondentů na otázku č. 9

Pohlaví	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Celkem
Muž	18	21	4	4	47
Žena	21	9	1	2	33
Obě pohlaví	39	30	5	6	80

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

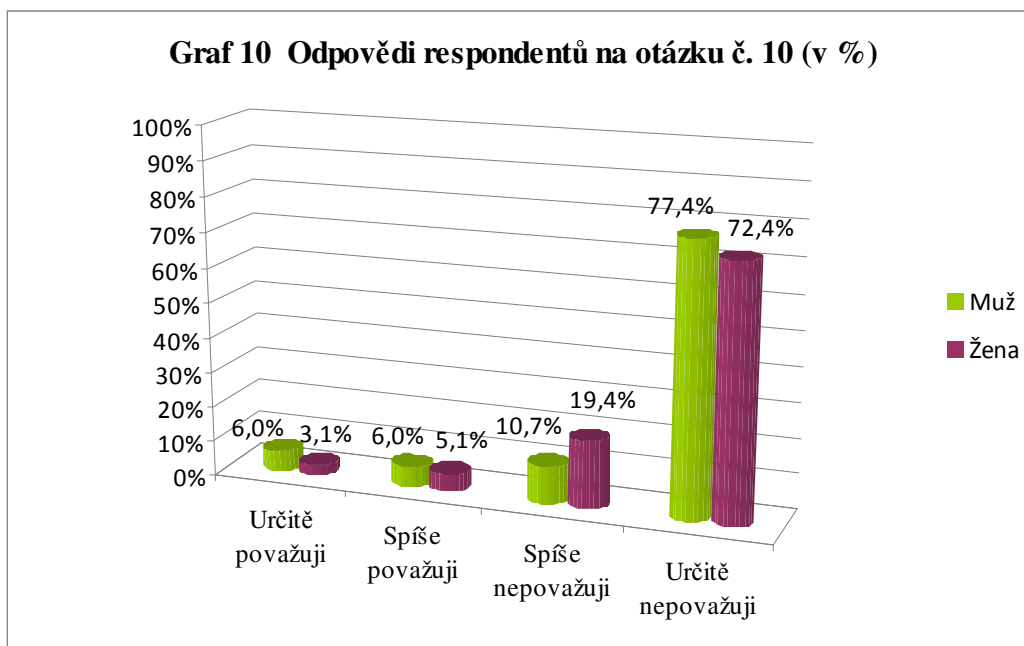
Pro potřeby průzkumu byli vyřazeni respondenti, kteří uvedli do rodinného stavu ženatý/vdaná, rozvedený/rozvedená a vdova/vdovec. Otázka se tedy týkala pouze svobodných. Z celkového počtu odpovídajících respondentů byla nejvíce zastoupena odpověď „ano“. Odpovědělo tak 39 respondentů z celkového počtu 80 což je celkem 48,8 %. Ženy tuto odpověď uvedli v 63,6 %, muži pouze v 38,3 %. Při zohlednění pohlaví respondentů uvedli muži nejvíce odpověď „spíše ano“ a to celkově v 44,7 %. Z celkových výsledků však vyplývá, že většina svobodných respondentů se k plánu v budoucnu uzavřít manželství staví kladně.

S tímto výsledkem lze souhlasit. Není nutné uzavírat manželství ani v případě plánování dětí, nicméně, s ohledem na úpravu majetkových poměrů ve smyslu právním je to přinejmenším žádoucí.

Otázka č. 10 : Považujete za špatné, když spolu lidé žijí, aniž by byli oddáni, ale plánují sňatek v budoucnosti?

Tabulka 10 Odpovědi respondentů na otázku č. 10

Pohlaví	Určitě považuji	Spíše považuji	Spíše nepovažuji	Určitě nepovažuji	Celkem
Muž	5	5	9	65	84
Žena	3	5	19	71	98
Obě pohlaví	8	10	28	136	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

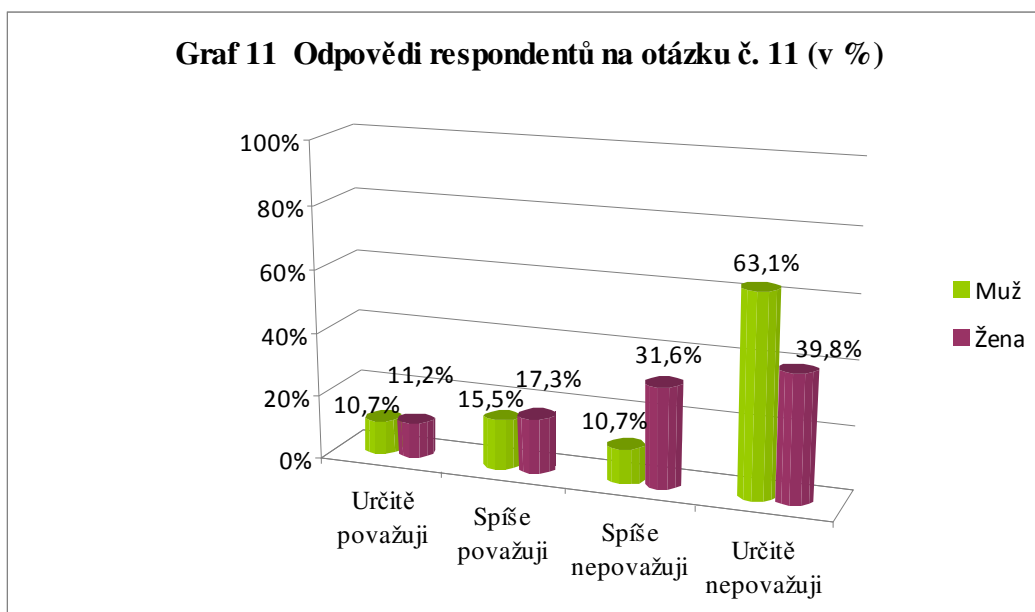
Z celkového počtu 182 respondentů byla nejvíce zastoupena odpověď „**určitě nepovažuji**“. Odpovědělo tak celkem 136 respondentů což je 74,7 %. Muži tuto odpověď uvedli v 77,4 %, ženy v 72,4 %. Společnost je velmi tolerantní k partnerům žijícím společně, aniž by byli oddáni, ale v budoucnu sňatek plánují. Z výše uvedeného grafu je patrné, že za špatné to jasně nepovažuje. S tímto výsledkem lze jednoznačně souhlasit. Někdy je lepší si soužití s partnerem „vyzkoušet“ a v případě neúspěchu společný život přehodnotit, než se oženit/vdát a poté setrvávat s daným

partnerem i přes to, že dochází k závažným neshodám. Není správným řešením odejít při sebemenším problému. Problémy se objeví v každém partnerském vztahu, nicméně není nutnost uzavírat manželství v případě, že lidé spolu chtějí žít ve společné domácnosti.

Otázka č. 11 : Považujete za špatné, když spolu lidé žijí, aniž by byli oddáni a neplánují sňatek ani v budoucnosti?

Tabulka 11 Odpovědi respondentů na otázku č. 11

Pohlaví	Určitě považují	Spíše považují	Spíše nepovažují	Určitě nepovažují	Celkem
Muž	9	13	9	53	84
Žena	11	17	31	39	98
Obě pohlaví	20	30	40	92	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Oproti předchozí otázce se situace změnila. Z celkového počtu 182 respondentů sice byla nejvíce zastoupena také odpověď „**určitě nepovažují**“. Odpovědělo tak 92 respondentů což je celkem 50,5 %. Nicméně zatím co muži tuto odpověď uvedli v 63,1 %, ženy pouze v 39,8 %. Ženy jako druhou nejčtenější odpověď uváděly „**spíše nepovažují**“. Z výše uvedeného je patrné, že mužům fakt, že spolu lidé žijí, aniž by byli oddáni, jednoznačně nevádí bez ohledu na to, zda sňatek v budoucnu plánují

či neplánují. Ženy jsou v případě nesezdaného soužití bez plánování sňatku ani v budoucnosti řekněme méně striktní v tolerantnosti. Nicméně v celkovém efektu je patrné, že ani ženám nesezdané soužití partnerů, i těch, kteří neplánují do budoucna sňatek, výrazněji nevadí.

Lze souhlasit s názorem, že soužití partnerů bez sňatku není odsouzeníhodné a to bez ohledu to, zda sňatek v budoucnu plánují či nikoliv.

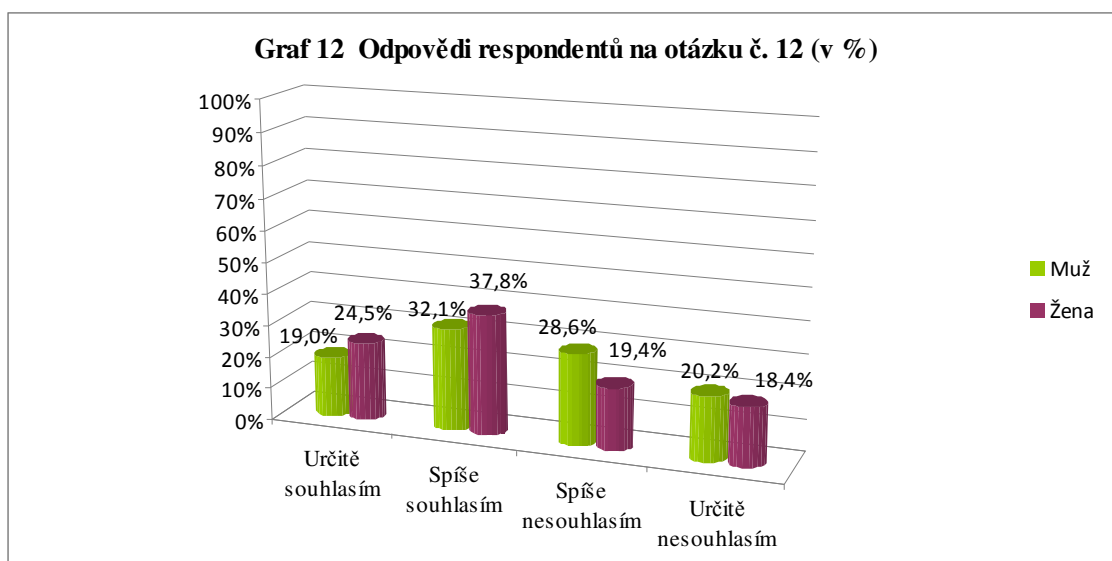
Otázka č. 12 : Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem?

„Lidé by měli uzavřít sňatek před tím, než se jim narodí děti.“

Tabulka 12 Odpovědi respondentů na otázku č. 12

Pohlaví	Určitě souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Určitě nesouhlasím	Celkem
Muž	16	27	24	17	84
Žena	24	37	19	18	98
Obě pohlaví	40	64	43	35	182

Graf 12 Odpovědi respondentů na otázku č. 12 (v %)

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Z celkového počtu 182 respondentů byla nejvíce zastoupena odpověď „**spíše souhlasím**“. Odpovědělo tak 64 respondentů což je celkem 35,2 %. Muži tuto odpověď uvedli v 32,1 %, ženy v 37,8 %. V odpovědích, které byly na druhém místě co do četnosti, se objevil rozpor mezi tím, jak odpovídali muži a jak odpovídaly ženy.

Druhou nejčastěji uvedenou odpovědí u mužů byla odpověď „spíše nesouhlasím“, a to v 28,6 %, zatímco ženy na druhém místě uvedly „určitě souhlasím“, a to v 24,5 %. Z výše uvedeného vyplývá, že celkově si muži i ženy stojí za tím, že lidé by měli uzavřít sňatek před tím, než se jim narodí děti. Hned na dalším místě ale muži uvedli, že s výše uvedeným výrokem „spíše nesouhlasím“ a tudíž si nemyslí, že je nutné, aby lidé uzavřeli sňatek před tím, než se jim narodí děti, zatímco ženy na druhé místo uvedly, že s výrokem určitě souhlasí a tedy zastávají názor, že lidé by měli uzavřít sňatek před tím, než se jim narodí děti.

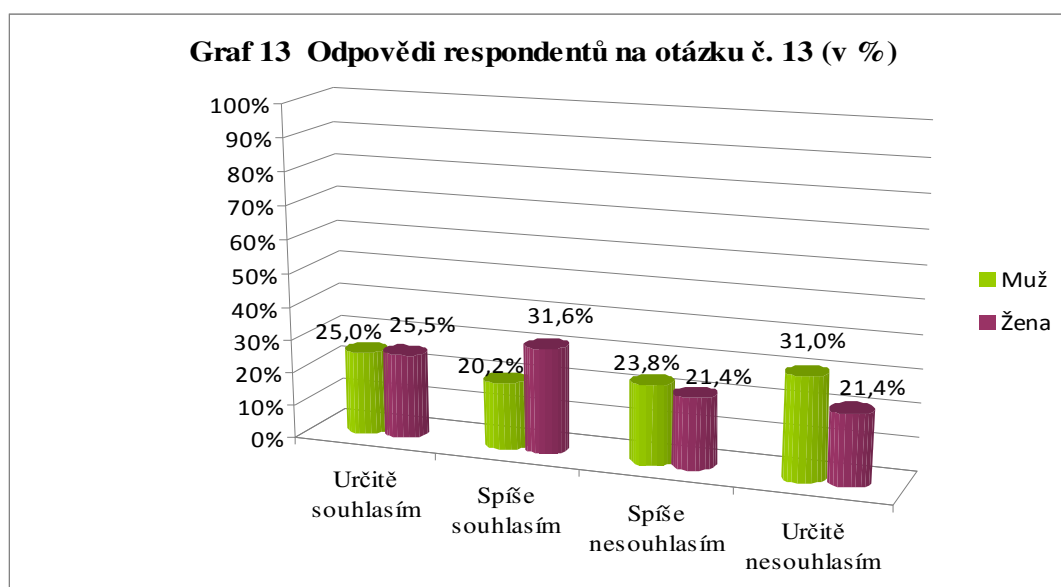
Nelze souhlasit s výrokem „lidé by měli uzavřít sňatek před tím, než se jim narodí děti“, jelikož to, zda jsou rodiče dítěte ve chvíli jeho narození oddáni či nikoliv nijak nezasahuje do jeho výchovy, vývoje a nijak ho neohrožuje.

Otázka č. 13 : Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem?

„Pro správnou výchovu dětí je důležité, aby jejich rodiče byli manželé.“

Tabulka 13 Odpovědi respondentů na otázku č. 13

Pohlaví	Určitě souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Určitě nesouhlasím	Celkem
Muž	21	17	20	26	84
Žena	25	31	21	21	98
Obě pohlaví	46	48	41	47	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Výše uvedený graf ukazuje rozpor mezi názorem mužů a názorem žen. Muži co se týká souhlasu nebo nesouhlasu s výše uvedeným výrokem nejčastěji odpověděli „**určitě nesouhlasím**“ v 31 %, oproti tomu ženy nejčastěji odpověděly „**spíše souhlasím**“ v 31,6 %. Z výše uvedeného vyplývá, že muži se kloní k tomu, že pro správnou výchovu dětí není důležité, aby jejich rodiče byli manželé. Oproti tomu ženy spíše zastávají názor, že pro správnou výchovu dětí důležité je, aby jejich rodiče byli manželé.

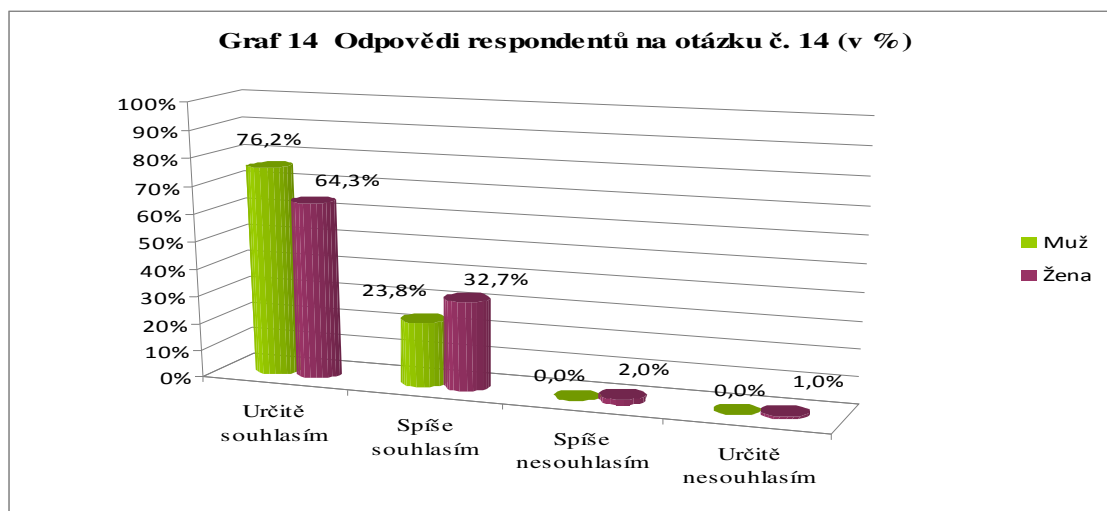
Lze souhlasit s názorem, že pro správnou výchovu dětí není důležité, aby jejich rodiče byli manželé. Vyrůstá-li dítě s oběma rodiči a může tak čerpat zkušenosti jednak od matky a jednak od otce není ve výchově rozhodující, zda jsou tyto rodiče manželé.

Otázka č. 14 : Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem?

„Pro správnou výchovu dětí je důležité, aby jejich rodiče žili ve společné domácnosti.“

Tabulka 14 Odpovědi respondentů na otázku č. 14

Pohlaví	Určitě souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Určitě nesouhlasím	Celkem
Muž	64	20	0	0	84
Žena	63	32	2	1	98
Obě pohlaví	127	52	2	1	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Oproti předcházející odpovědi se co se týká souhlasu nebo nesouhlasu s výše uvedeným výrokem muži a ženy shodli mnohem jednoznačněji. Z celkového počtu 182 respondentů byla nejvíce zastoupena odpověď „**určitě souhlasím**“. Odpovědělo tak celkem 127 respondentů což je celkem 69,8 %. Muži tuto odpověď uvedli v 76,2 %, ženy v 64,3 %. Z výše uvedeného vyplývá, že muži i ženy se shodli na tom, že pro správnou výchovu dětí je důležité, aby jejich rodiče žili ve společné domácnosti.

I tento výsledek potvrzuje, že jelikož mají rodiče ve vztahu ke svým dětem nelehký úkol, zajistit jim socializaci probíhající primárně v prostředí rodiny, je tedy žádoucí, aby se na ní podílela jak žena-matka, tak muž-otec a dítě tak tento model přejímalo od obou rodičů.

ČTVRTÁ ČÁST

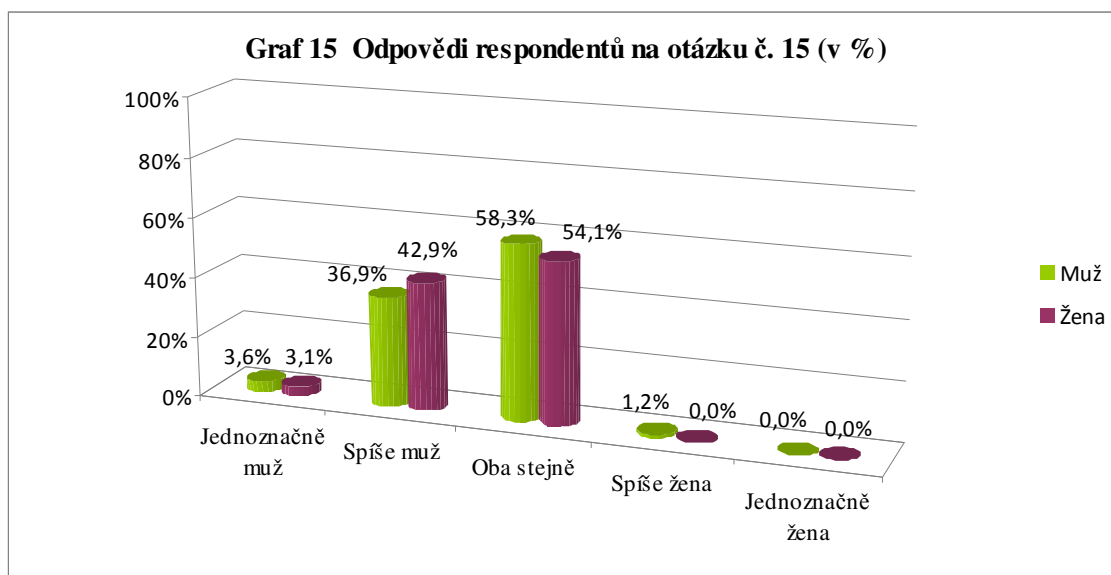
Otázky č. 15 – č. 19 mapují přístup respondentů k jednotlivým rolím mužů a žen.

Mají za úkol zjistit, jaký názor respondenti zastávají ve vztahu k tradičnímu rozdělení rolí ve společnosti.

**Otázka č. 15 : Domníváte se, že finančně zabezpečovat domácnost by měl/měla?
Jednoznačně muž, spíše muž, oba stejně, spíše žena, jednoznačně žena.**

Tabulka 15 Odpovědi respondentů na otázku č. 15

Pohlaví	Jednoznačně muž	Spíše muž	Oba stejně	Spíše žena	Jednoznačně žena	Celkem
Muž	3	31	49	1	0	84
Žena	3	42	53	0	0	98
Obě pohlaví	6	73	102	1	0	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

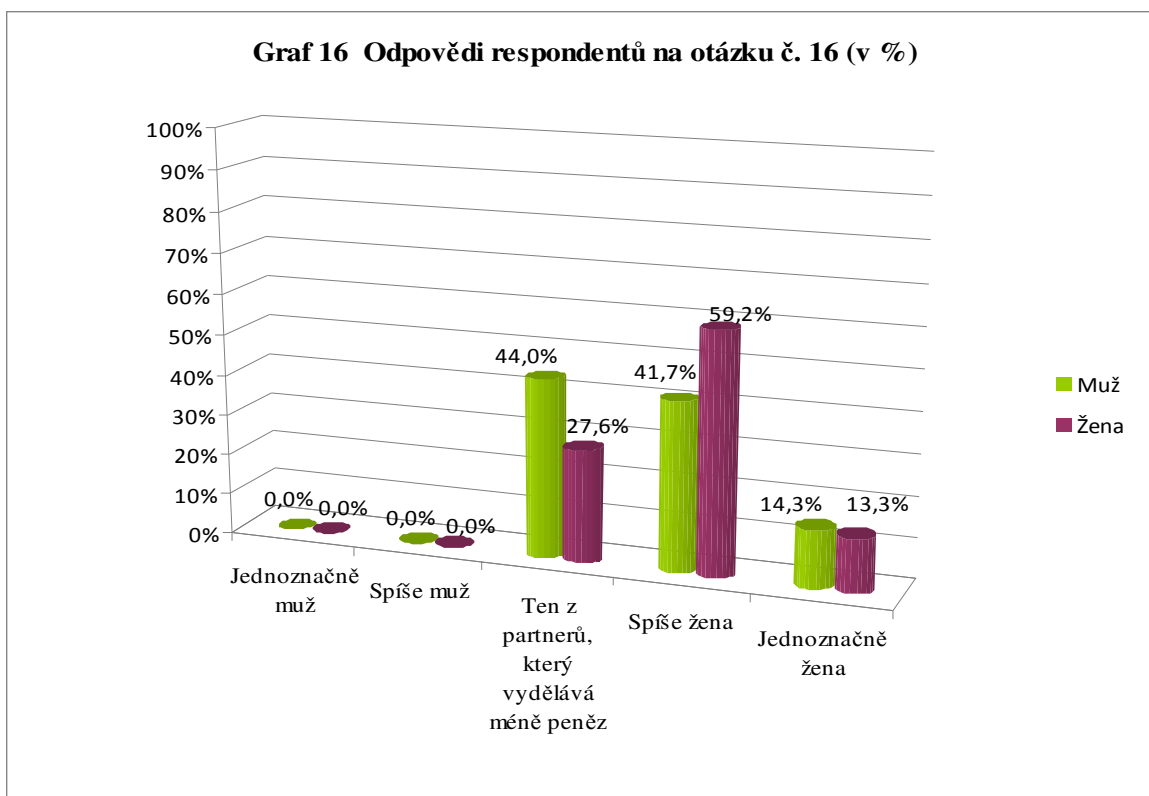
Z celkového počtu 182 respondentů byla nejvíce zastoupena odpověď „**oba stejně**“. Odpovědělo tak celkem 102 respondentů což je celkem 56 %. Muži tuto odpověď uvedli v 58,3 %, ženy v 54,1 %. Výše uvedený graf ukazuje shodu názoru mužů a žen. Obě skupiny respondentů tedy muži i ženy uvedli nejvíce odpověď, která říká, že finančně zabezpečovat domácnost by měli oba partneři stejným dílem.

Otázka č. 16 : Domníváte se, že s dětmi na mateřské dovolené by měl/měla být? Jednoznačně muž, spíše muž, ten z partnerů, který vydělává méně peněz, spíše žena, jednoznačně žena.

Tabulka 16 Odpovědi respondentů na otázku č. 16

Pohlaví	Jednoznačně muž	Spíše muž	Ten z partnerů, který vydělává méně peněz	Spíše žena	Jednoznačně žena	Celkem
Muž	0	0	37	35	12	84
Žena	0	0	27	58	13	98
Obě pohlaví	0	0	64	93	25	182

Graf 16 Odpovědi respondentů na otázku č. 16 (v %)

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Z celkového počtu 182 respondentů byla nejvíce zastoupena odpověď „spíše žena“. Odpovědělo tak 93 respondentů což je celkem 51,1 %.

Výše uvedený graf ukazuje rozpor mezi názorem mužů a názorem žen. Muži co se týká otázky, kdo by měl podle jejich názoru být s dětmi na mateřské dovolené, odpověděli nejčastěji „ten z partnerů, který vydělává méně peněz“ a to v 44 %, ženy nejčastěji odpověděli „spíše žena“ a to v 59,2 %, muži tuto možnost uvedli v 41,7 %.

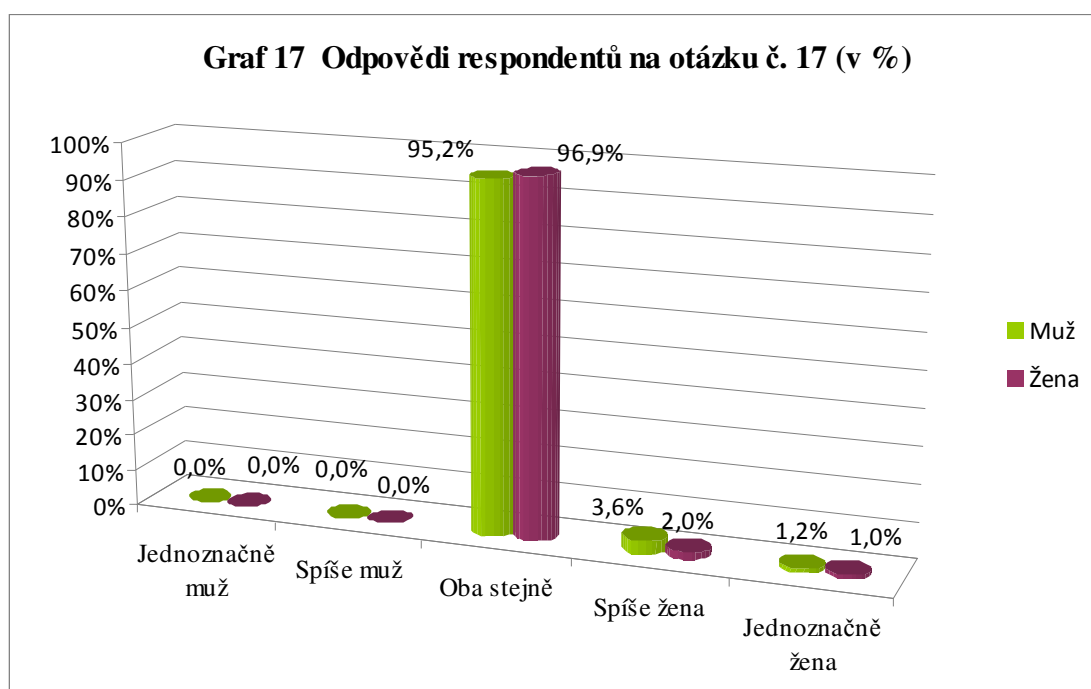
Je překvapující, že muži volili odpověď „**ten z partnerů, který vydělává méně peněz**“ a „**spíše žena**“ téměř rovným dílem. Zatímco ženy si hájily roli matky, což tolik překvapující není. Zajímavý je také fakt, že žádný z respondentů nevedl odpověď směřující k tomu, že by zastával názor, že s dětmi na mateřské dovolené by měl být „**spíše muž**“ nebo „**jednoznačně muž**“.

Lze souhlasit s tím, že s dětmi na mateřské dovolené by měla být spíše žena. Pro tuto roli je od přírody „předurčena“ a tedy jak fyzicky tak psychicky lépe vybavena.

Otázka č. 17 : Domníváte se, že pečovat o děti do jejich dospělosti by měl/měla? Jednoznačně muž, spíše muž, oba současně, spíše žena, jednoznačně žena.

Tabulka 17 Odpovědi respondentů na otázku č. 17

Pohlaví	Jednoznačně muž	Spíše muž	Oba stejně	Spíše žena	Jednoznačně žena	Celkem
Muž	0	0	80	3	1	84
Žena	0	0	95	2	1	98
Obě pohlaví	0	0	175	5	2	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Na otázku kdo by měl pečovat o děti do jejich dospělosti, označilo z celkového počtu 182 dotazovaných respondentů 175 odpověď „**oba stejně**“. Muži v 80 případech

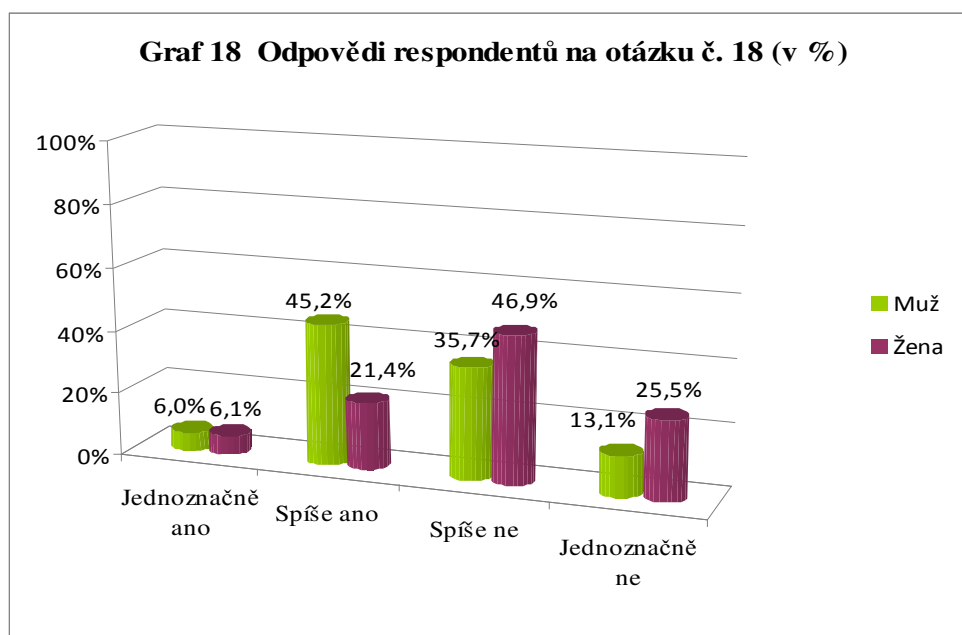
a tedy v 95,2 % a ženy v 95 případech a tedy 96,9 %. Výše uvedená otázka získala v celém mém průzkumu nejstriktnější odpověď. Nejen, že došlo téměř ke shodě v tom, jak odpovídali muži, tak i ženy, ale ostatní možnosti byly zastoupeny téměř zanedbatelně.

S tímto výsledkem lze souhlasit, pečovat o děti do jejich dospělosti by měli oba partneři současně. V první řadě je nutné vycházet ze zákona č.94/1963Sb. Zákon o rodině, kde je rodičovská zodpovědnost přímo zakotvena v §31 a dále §32 stanovuje, že rozhodující úlohu ve výchově dětí mají rodiče. V neposlední řadě je třeba zmínit i morální hledisko celé věci, kdy to, že se rodiče o své děti postarají, se ze strany veřejného mínění předpokládá. Realita je mnohdy bohužel jiná a tomu je třeba předcházet.

Otázka č. 18 : Souhlasíte s rozdělováním prací na typické „pro muže“ a typické „pro ženy“?

Tabulka 18 Odpovědi respondentů na otázku č. 18

Pohlaví	Jednoznačně ano	Spíše ano	Spíše ne	Jednoznačně ne	Celkem
Muž	5	38	30	11	84
Žena	6	21	46	25	98
Obě pohlaví	11	59	76	36	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

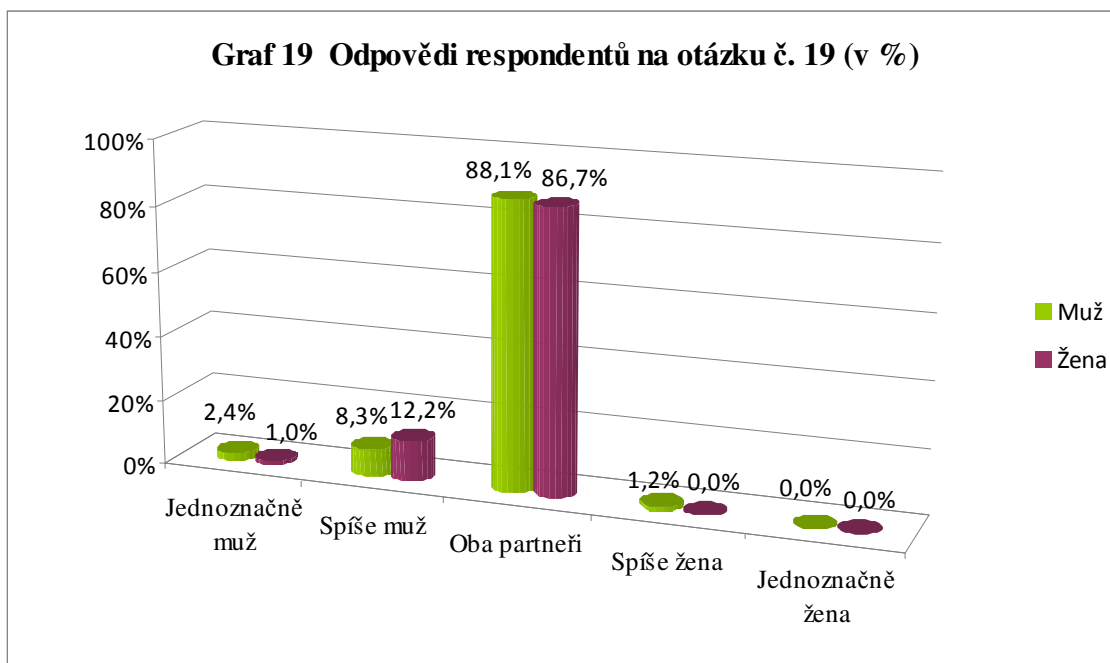
Výše uvedený graf ukazuje rozpor mezi názorem mužů a názorem žen. Muži co se týká otázky souhlasu s rozdělováním prací na typické „pro muže“ a typické „pro ženy“ nejčastěji označili odpověď „spíše ano“ a to v 45,2 % zatímco ženy nejčastěji označili odpověď „spíše ne“ a to v 46,9 %. Z výše uvedených odpovědí je zřejmé, že muži si zřejmě jen těžko dovedou představit sami sebe, jak perou prádlo, žehlí, myjí nádobí a raději si brání práce „hrubšího“ charakteru jako je práce na zahradě a práce vyžadující technickou zdatnost, jako jsou opravy a další. Oproti tomu ženy by mnohdy vyměnily vysavač a vařečku za šroubovák, předali děti a šly vydělávat peníze. Aspoň tak naznačují výsledky výše uvedeného průzkumu.

Každý člověk je jedinečný. Má jiné zájmy a koníčky. Některé práce má více rád a jiné naopak méně. Není nutné mít dopředu „nalinkované“, jakou práci má zastávat který z partnerů. Nejlepší východisko lze spatřovat v rozdělení tak, jak to bude nejlépe vyhovovat partnerům v konkrétním vztahu, nebo v konkrétní rodině a najít pro všechny zúčastněné přijatelný kompromis.

**Otázka č. 19 : Domníváte se, že usilovat o postup v kariéře my měl/měla?
Jednoznačně muž, spíše muž, oba partneři, spíše žena, jednoznačně žena.**

Tabulka 19 Odpovědi respondentů na otázku č. 19

Pohlaví	Jednoznačně muž	Spíše muž	Oba partneři	Spíše žena	Jednoznačně žena	Celkem
Muž	2	7	74	1	0	84
Žena	1	12	85	0	0	98
Obě pohlaví	3	19	159	1	0	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Z celkového počtu 182 respondentů byla nejvíce zastoupena odpověď „**oba partneři**“. Odpovědělo tak 159 respondentů což je celkem 87,4 %. Muži tuto odpověď uvedli v 88,1 %, ženy v 86,7 %. Z výše uvedeného vyplývá, že muži i ženy se shodli na tom, že usilovat o postup v kariéře my měli oba partneři.

S tímto názorem lze souhlasit. Jelikož v současné době máme možnost vzdělání pro všechny, tedy bez ohledu na pohlaví, je evidentní, že jak muži, tak i ženy si chtějí vybudovat určité postavení. Druhou věcí je, že kariérní růst u žen nemusí být vždy tak plynulý jako u mužů, jelikož se má za to, že bude během produktivního období v životě ženy přerušeno více či méněkrát mateřskou dovolenou. To ovšem není důvod, proč by i ženy o postup v kariéře nemohly usilovat.

PÁTÁ ČÁST

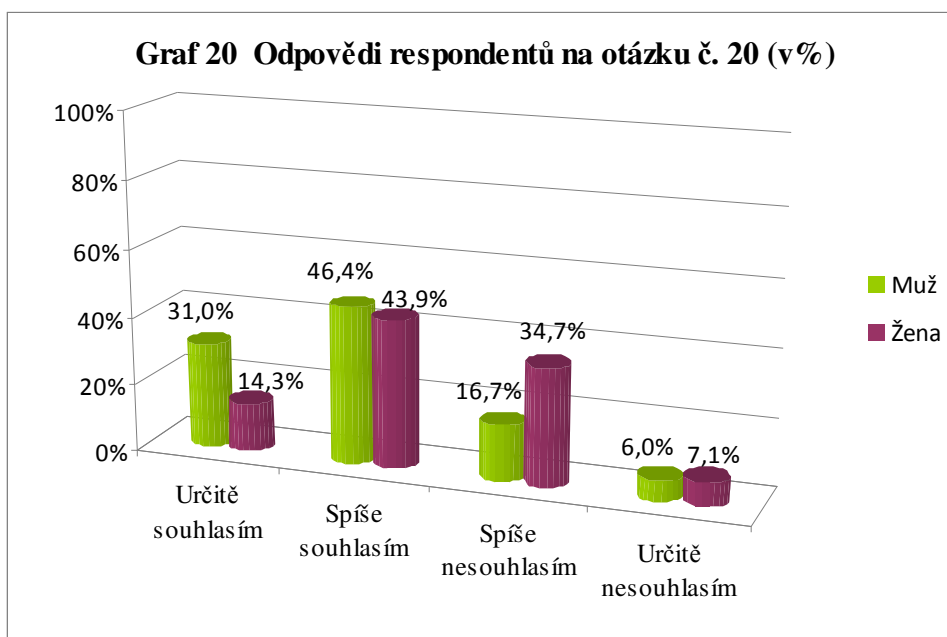
Otázky č. 20 – č. 21 týkající se hledání partnerů.

Prostřednictvím těchto otázek je snahou zjistit pohled respondentů na možnosti seznamování se s potenciálními partnery a názor na obtížnost hledání partnerů v souvislosti s technickým pokrokem v dnešní době.

Otázka č. 20 : Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem?

„V současné době mají lidé více možností jak najít partnera pro život.“

Pohlaví	Určitě souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Určitě nesouhlasím	Celkem
Muž	26	39	14	5	84
Žena	14	43	34	7	98
Obě pohlaví	40	82	48	12	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Z celkového počtu 182 respondentů byla nejčteněji označena odpověď „**spíše souhlasím**“. Odpovědělo tak celkem 82 respondentů což je celkem 45,1 %. Muži tuto odpověď uvedli v 46,4 %, ženy v 43,9 %. Z výše uvedeného vyplývá, že dle respondentů mají lidé v současné době více možností jak najít partnera pro život. Co se týká druhé nejčteněji zastoupené odpovědi, objevil se rozpor mezi tím, jak odpovídali muži a jak odpovídaly ženy. Druhou nejčastěji označenou odpovědí

u mužů byla odpověď „určitě souhlasím“ a to v 31 %, zatímco ženy na druhém místě uvedly „spíše nesouhlasím“ a to v 34,7 %. Z výše uvedeného vyplývá, že celkově si muži i ženy stojí za názorem, že v současné době mají lidé více možností jak najít partnera pro život. Hned na dalším místě ale muži uvedli, že s výše uvedeným výrokem souhlasí určitě, tudíž si myslí, že v současné době mají lidé více možností jak najít partnera pro život striktněji oproti ženám, které hned na druhém místě uvedly, že s výrokem spíše nesouhlasí a tedy zastávají názor, že v současné době lidé více možností jak najít partnera pro život spíše nemají.

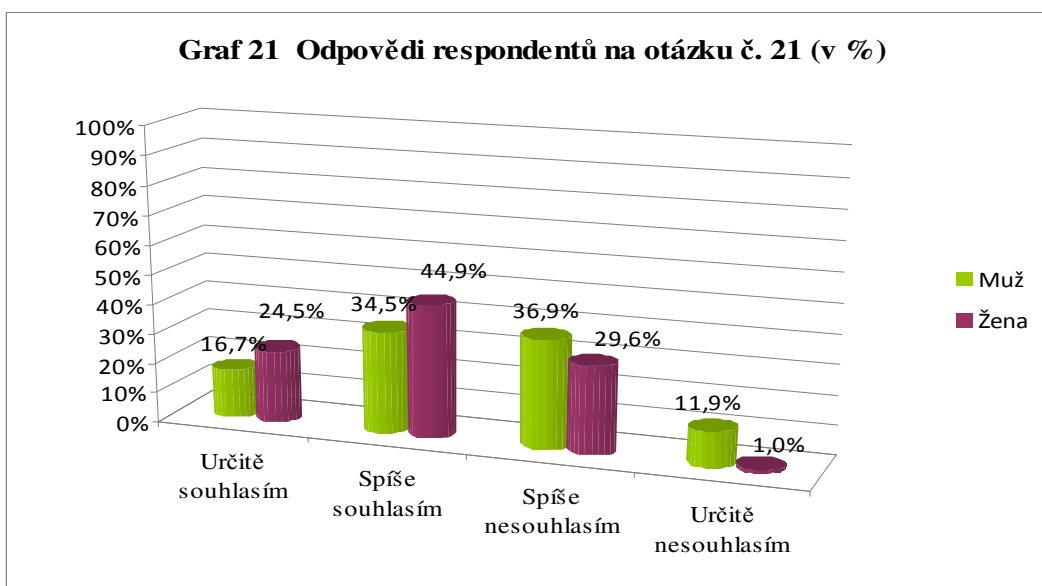
Pravou je, že lidé mají možností více, ale mnohem méně času, což je rozhodující. S rozvojem moderních technologií a rychlého pokroku, díky kterému se rozšířil internet, mobilní telefony, komunikace přes e-mail, ICQ, skype, sociální sítě jako je facebook a další vymoženosti mezi „obyčejného člověka“ průměrně vzdělaného v této oblasti se skutečně zdá, že možnosti na seznámení jsou téměř neomezené. Na druhou stranu „daní“ za tyto možnosti je fakt, že seznámení se s člověkem tváří v tvář ustupuje do pozadí, což je třeba si uvědomit.

Otázka č. 21 : Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem?

„I přes možnost využití moderních technologií (internet, mobilní telefon, atd.) je v dnešní době obtížnější najít ideálního partnera pro život než dříve.“

Tabulka 21 Odpovědi respondentů na otázku č. 21

Pohlaví	Určitě souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Určitě nesouhlasím	Celkem
Muž	14	29	31	10	84
Žena	24	44	29	1	98
Obě pohlaví	38	73	60	11	182

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Z celkového počtu 182 respondentů byla nejvíce zastoupena odpověď „**spíše souhlasím**“. Odpovědělo tak 73 respondentů což je celkem 40,1 %.

Výše uvedený graf ukazuje rozpor mezi názorem mužů a názorem žen. Muži co se týká výše uvedeného výroku, nejčastěji označili odpověď „**spíše nesouhlasím**“ a to v 36,9 % zatímco ženy nejčastěji označily odpověď „**spíše souhlasím**“ a to v 44,9 %. Z výše uvedeného vyplývá, že celkově bez ohledu na pohlaví respondentů většina z nich spíše souhlasí s tím, že i přes možnost využití moderních technologií (internet, mobilní telefon, atd.) je v dnešní době obtížnější najít ideálního partnera pro život než dříve.

S tímto výsledkem lze souhlasit. Možností k seznámení je možná více, ale na druhou stranu upadají způsoby seznámení, které byly častější dříve a ve spojení s nedostatkem času je v dnešní době obtížnější najít ideálního partnera pro život než dříve.

4.6 Srovnání výsledků šetření s hypotézami

Dle údajů uvedených výše a s pomocí grafů shrnující hodnoty za všechny respondenty, uvedené v příloze č. 3, byly jednotlivé otázky dotazníku zanalyzovány dle významu a s ohledem na znění stanovených hypotéz. Z výsledků byla zjištěna verifikace či falzifikace stanovených hypotéz:

Hypotéza první: Lidé zastávají názor, že ženy a muži v současné době nejsou ochotni přijímat závazky týkající se partnerských vztahů. **H 1 – byla potvrzena**

V dotazníku se zjištěním názorů členů společnosti na ochotu přijímat závazky týkající se partnerských vztahů tematicky zabývaly otázky č. 5,6,7 a 8. Z výše uvedeného vyhodnocení dat je patrné, že pouze první z uvedených otázek směřuje k tomu, že ženy a muži jsou ochotni přijímat závazky týkající se partnerských vztahů. Ostatní otázky jasně ukazují, že společnost je k ochotě mužů a žen přijímat závazky týkající se partnerských vztahů značně skeptická. T tohoto důvodu jsem došla k závěru, že byla hypotéza č. 1 potvrzena.

Hypotéza druhá: Lidé v dnešní době upřednostňují život v nesezdaném soužití před manželstvím. **H 2 – byla vyvrácena**

V dotazníku se touto hypotézou zabývala otázka č. 9. Pro potřeby mého průzkumu jsem ze zpracování vyčlenila ty respondenty, kteří uvedli rodinný stav ženatý/vdaná, rozvedený/rozvedená a vdova/vdovec, jelikož jsem si vědoma skutečnosti, že v případě ponechání těchto respondentů by došlo k značnému zkreslení. Vyhodnocení se tedy týká pouze těch, kteří uvedli v položce rodinný stav single, mám partnera/partnerku ale žijeme odděleně, nesezdané soužití dočasné, nesezdané soužití trvalé, neboli všech svobodných respondentů. Z výsledků kdy celých 86 % dotázaných odpovědělo kladně (ano, spíše ano) vyplývá, že hypotéza druhá byla vyvrácena.

Hypotéza třetí: Společnost toleruje nesezdané soužití partnerů. **H 3 – byla potvrzena**

Výše uvedené hypotéze se v dotazníku zabývaly otázky č. 10, 11 a 12. Výsledky ukazují, že společnost je velmi tolerantní k nesezdanému soužití a to dokonce

bez ohledu na to, zda se jedná o soužití dočasné či trvalé. Menší souhlas má nesezdané soužití partnerů ze strany společnosti v případě, že mají tito partneři děti. V celkovém souhrnu však převládá názor společnosti ten, že jim nesezdané soužití partnerů nevadí a výše uvedené hypotéza se tedy potvrdila.

Hypotéza čtvrtá: V partnerských vztazích převládá tradiční rozdělení rolí mužů a žen.

H 4 – byla potvrzena

Výše uvedenou hypotézou se v dotazníku zabývaly otázky č. 15, 16, 17 a 18. Při vyhodnocování těchto otázek jsem vycházela z předpokladu, že tradičně by měl zabezpečovat rodinu muž, s dětmi na mateřské dovolené by podle tradičního rozdělení měla být žena. Pečovat o děti do jejich dospělosti by měli dle tradičního modelu oba současně. Dle výsledků průzkumu se hypotéza č. 4 potvrdila.

Hypotéza pátá: Lidé zastávají názor, že najít partnera pro život je v současné době obtížnější jako dříve. **H 5 – nelze určit**

Názory společnosti týkající se obtížnosti hledání partnera pro život zjišťovaly v dotazníku otázky č. 20 a 21. Z výsledků průzkumu není zřejmé zda jednoznačně převažuje názor kladný či záporný co se týká obtížnosti hledání partnera pro život. První otázka směřuje k potvrzení hypotézy, jelikož celkem 67,1 % respondentů na ni odpovědělo kladně (ano, spíše) tedy že lidé mají v současné době více možností, jak najít partnera pro život. Ovšem výsledek druhé otázky ukazuje spíše na její vyvrácení, jelikož 61 % všech dotázaných respondentů odpovědělo kladně (ano, spíše ano) na otázku zda je v dnešní době obtížnější najít partnera pro život i přes využití moderních technologií. Při opakování průzkumu by bylo nezbytné pro ověření či vyvrácení výše uvedené hypotézy použít více otázek. Z výše uvedeného důvodu nelze určit jednoznačné potvrzení či vyvrácení hypotézy č. 5.

Závěr

Diplomová práce s názvem partnerské vztahy v kontextu současné společnosti si vytyčila za cíl pojednat o ženě a muži, zejména o jejich soužití v teoretické části. Část praktická se zaměřuje na zjišťování názorů členů společnosti na problematiku partnerských vztahů.

Propojenost tématu diplomové práce se sociální pedagogikou spatřuji zejména v té skutečnosti, že se snažím v této práci upozornit na důležitost jednak výběru vhodného partnera pro život, dále pojednávám o vývoji partnerského vztahu a také upozorňuji na možná úskalí, která se mohou ve vztahu dvou lidí objevit. Soužití partnerů a jejich partnerský vztah jsou důležité aspekty pro vznik rodiny a potažmo tedy i pro vytvoření žádoucího prostředí, v které budou vyrůstat a budou vychovávány děti.

Blahoslav Kraus v publikaci Základy sociální pedagogiky přímo uvádí: V primární socializaci je rozhodujícím činitelem rodina. Rodina uvádí dítě do příslušného kulturního prostředí, učí je orientaci v tomto prostředí plném symbolů a společenských standardů. (Kraus, 2008, s. 59,60)

Než lidé spolu založí rodinu, předchází tomu právě poznávání dvou lidí a jejich společné soužití, této problematice se diplomová práce věnuje. V teoretické části je rozebíráno přímo prostředí rodiny a to zejména její typy a funkce, které by měla plnit.

Praktická část diplomové práce měla za cíl zjistit názory společnosti na vybrané otázky týkající se partnerských vztahů formou dotazníkového průzkumu. Při provádění průzkumu jsem se snažila dodržovat postup nastudovaný z knihy Úvod do pedagogického výzkumu od autora Petra Gavory. Měla jsem možnost vyzkoušet obtížnost provedení průzkumu a odnést si drahocenné zkušenosti využitelné v případném dalším průzkumu. V mnohých případech jsem se setkala s **neochotou** respondentů vyplňovat dotazníky. Alarmující je také fakt, že se povětšinou jednalo o respondenty ve věkové kategorii okolo 25 let a tedy ty, kterých se v blízké budoucnosti problematika rodiny velmi týká. Tuto skutečnost přisuzuji zejména rychlému způsobu života, který se stal v současné době trendem společnosti. Lidé dlouhé roky studují a následně na to budují kariéru. V práci tráví čas až do pozdních večerních hodin a zamýšlení se nad partnerskými vztahy či rodině, natož vyplňování dotazníků se pro ně stává obtěžujícím. Možnou příčinou neochoty ze strany respondentů může být také skutečnost, že mnoho lidí chápe dotazy týkající se jejich osobních

problémů, zejména v partnerských vztazích, jako zásah do soukromí. Oproti tomu mě velice překvapila situace zcela opačná a to v případě respondentů ve věkové kategorii od 75 – 90 let. Oslovila jsem pro účely svého průzkumu občany žijící v domě s pečovatelskou službou v Letovicích. Jednalo se povětšinou o ženy, jelikož mužů se v tomto zařízení nachází poskromnu. Tito lidé přistupovali k mé prosbě o vyplnění dotazníků velmi zodpovědně a s velkým zájmem. Přisuzuji to skutečnosti, že tito lidé se nachází v životní fázi, ve které nastupuje bilancování, hodnocení života a mohly do odpovědí promítnout bohaté zkušenosti, které jim život přinesl.

Srovnání výsledků šetření s hypotézami

Hypotéza první: Lidé zastávají názor, že ženy a muži v současné době nejsou ochotni přijímat závazky týkající se partnerských vztahů. **H 1 – byla potvrzena**

Hypotéza druhá: Lidé v dnešní době upřednostňují život v nesezdaném soužití před manželstvím. **H 2 – byla vyvrácena**

Hypotéza třetí: Společnost toleruje nesezdané soužití partnerů. **H 3 – byla potvrzena**

Hypotéza čtvrtá: V partnerských vztazích převládá tradiční rozdělení rolí mužů a žen. **H 4 – byla potvrzena**

Hypotéza pátá: Lidé zastávají názor, že najít partnera pro život je v současné době obtížnější jako dříve. **H 5 – nelze určit**

Jsem si vědoma skutečnosti, že zvolené téma diplomové práce je velmi obsáhlé a není možné ho v jedné diplomové práci postihnout komplexně. Pro další práci týkající se podobného tématu by bylo podle mého názoru žádoucí zvolit si pouze jednotlivé části a zpracovat je mnohem podrobněji. Domnívám se, že se podařilo vytvořit stručné pojednání, provázející čtenáře danou problematikou v logické návaznosti s poukázáním na případné možné problematické momenty v rovině teoretické a s větším či menším úskalím zmapovat názory členů společnosti na danou problematiku v rovině praktické.

Resumé

Diplomová práce je rozdělena na dvě hlavní části a to na část teoretickou a na část praktickou.

První kapitola teoretické části s názvem „**Žena versus muž**“ pojednává o postavení ženy a muže ve společnosti v historii a dnes, o rolích muže a ženy ve vztahu a rodině. V této části diplomové práce je také věnována pozornost problematice genderu, konkrétně jak genderové role ovlivňují naše chování a vliv rodiny na vývoj genderových stereotypů.

Druhá kapitola teoretické části s názvem „**Partnerských vztah**“ obsahuje pojednání o obecné charakteristice partnerského vztahu, zabývá se volbou životního partnera a vývojem partnerského vztahu.

Třetí kapitola teoretické části s názvem „**Soužití partnerů**“ se zabývá jednotlivými soužitími a to soužití v nesezdaném svazku a institut manželství. V této části diplomové práce je začleněna také kapitola o rodině.

V praktické části diplomové práce je definován cíl a to zachytit změny v chápání partnerského vztahu a role muže a ženy z pohledu společnosti, uvedeny tematické okruhy a stanovené hypotézy. Výše uvedená část diplomové práce obsahuje zvolenou výzkumnou metodu, tedy dotazník a jeho strukturu. Následuje popis charakteristiky výzkumného vzorku, realizace výzkumu a na závěr této části diplomové práce zpracování a vyhodnocení dat, výsledky výzkumu a srovnání výsledků s hypotézami.

Anotace

Diplomová práce s názvem Partnerské vztahy v kontextu současné společnosti pojednává o soužití muže a ženy. Popisuje postavení a role muže, ženy v historii i dnes. Zabývá se otázkou genderu, vlivu rodiny na vývoj genderových stereotypů. Diplomová práce dále nastiňuje volbu životního partnera a vývoj partnerského vztahu. Pozornost je věnována také nesezdanému soužití, manželství a rodině.

V praktické části diplomové práce je zpracován průzkum, který formou dotazníkového šetření zjišťuje názory společnosti na vybrané otázky týkající se partnerských vztahů.

Klíčová slova

Partnerský vztah, žena, muž, rodina, manželství, gender, nesezdané soužití

Annotation

The diploma thesis with the title Partnership in the context of nowadays society, deals with coexistence of man and woman. It describes status and role of man and woman in the past and also today. The thesis deals with the question of gender and also influence of family on the development of gender stereo plate. The diploma thesis also outlines choice of life partner and the development of partnership. Attention is also paid to not married couples, marriage and family.

In the practical part of the diploma thesis is made a survey by questionnaire, which probes the opinion of the society on the selected questions relating to partnership.

Key words

Partnership, woman, man, family, marriage, gender, cohabitation

Seznam použité literatury

Zákony:

1. Zákon o rodině č.94/1963 Sb.

Knihy:

1. Benesch, Hellmuth. Encyklopedický atlas psychologie. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 513, ISBN 80-7106-317-7
2. Brtníková, Marta. Svět muže, ženy a jejich dětí. 1.vyd. Praha: Horizont, 1991, s. 240, ISBN 80-7012-044-4
3. Cibulec, Jindřich. Láska partnerství a manželství. 1.vyd. Praha: Práce, 1974, s. 174, ISBN 24-101-74
4. Cibulec, Jindřich. Manželské praktikum. 1.vyd. Praha: AVICENUM zdravotnické nakladatelství, 1984, s 304 ISBN 80-096-84
5. Gavora, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 1.vyd. Brno: Paido, 2000, s. 207, ISBN 80-85931-79-6
6. Gillernová, Ilona a kolektiv. Slovník základních pojmů z psychologie. 1.vyd. Praha: Fortuna, 2000, s. 80, ISBN 80-7168-683-2
7. Goody, Jack. Proměny rodiny v evropské historii. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, s. 221. ISBN 80-7106-396-7.
8. Hamplová, Dana a kolektiv. Děti na psí knížku. 1.vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 155, ISBN 978-80-7330-128-6
9. Helus, Z. Vyznat se v dětech. Praha: SPN, 1984
10. Hill, G. Moderní psychologie. Hlavní oblasti současného studia lidské psychiky. Přel.H.Hartl. Praha: Portál, 2004. Přel. z: Advanced psychology through diagrams. S. 280,. ISBN 80-7178-641-1
11. Karsten, Hartmut. Ženy – muži: Genderové role, jejich původ a vývoj. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, s. 183, ISBN 80-7367-145-X
12. Kraus, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. s. 216 ISBN 978-80-7367-383-3
13. Kraus, Blahoslav., Poláčková, Věra. et al., Člověk, prostředí, výchova. 1.vyd. Brno: Paido, 2001, s. 199, ISBN 80-7315-004-2

14. Lovasová, Lenka. Láska a partnerství. In Sborník studií...Praha: Sdružení Linka Bezpečí, 2005, s. 41
15. Maříková, Hana. Proměna rolí muže a ženy v rodině. In Sborník studií...Praha: Open Society Fund, 1999, s. 59.
16. Mazánková, Libuše. Nevoránek, Jaroslav. Řehoř, Antonín. Sociologie rodiny II. Vybrané kapitoly. Brno: Institut mezioborových studií, 2004. s. 34
17. Nevoránek, Jaroslav; Řehoř, Antonín. Kapitoly ze sociologie rodiny. Brno: Institut mezioborových studií. 2004. s. 38
18. Peaseovi Allan. Barbara. Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách. 1.vyd. Brno: Jiří Alman, 2003. s. 320, ISBN 80-86135-15-2
19. Renzetti, Blaire, Curran, Daniel, M. Ženy, muži a společnost. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005, s- 642, ISBN 80-246-0525-2
20. Řezáč, Jaroslav. Sociální psychologie. 1.vyd. Brno: Paido, 1998, s. 268, ISBN 80-85931-48-6
21. Satirová, Virginia. Kniha o rodině. 2.vyd. Praha: Práh, 2006, s. 357, ISBN 80-7252-150-0
22. Střelec, S. Kapitoly z teorie a metodiky výchovy I. Brno: Paido, 1998
23. Šmolka, Petr. Výběr partnera pro nezadané i zadané. 1.vyd. Praha: Grada, 2005, s. 127, ISBN 80-247-1080-3
24. Tavel, Peter. Vybrané kapitoly ze sociální psychologie. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 132, ISBN 978-80,244-1658-8
25. Vízdal, František. Techniky poznávání osobnosti. Brno: Institut mezioborových studií, 2005, s 50
26. Venglářová, Martina. Průvodce partnerským vztahem. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 128, ISBN 978-80-247-2054-8
27. Wortelboer, Monigue. Domácnost péče o život. 1.vyd. Hranice: FABULA-Hana Jankovská, 2006, s 231s, ISBN 80-86600-34-3

Časopisy:

1. Benešová, Jana. Přátelé po rozchodu? Moje psychologie, 2008, Prosinec. s. 54. ISSN 1802-2073
2. Boučková, Marta. Soužití protikladů. Moje psychologie, 2010, Leden, s. 32. ISSN 1802-2073

3. Jesenská, Elena. Všechny role, které hrajeme. *Moje psychologie*, 2009, Prosinec. s. 54 ISSN 1802-2073
4. Suchý, Adam. Hlava rodiny pod tlakem. *Moje psychologie*, 2009, červenec/srpen s. 73-75.

Internetové stránky:

1. www.slovník-cizích-slov.abz.cz
2. www.varianty.cz
3. www.mužvztah.cz
4. www.zsf.jcu.cz
5. www.czso.cz

Přílohy

Příloha č. 1 Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

studuji na Institutu mezioborových studií Brno, Univerzity Tomáše Bati Zlín, fakulta humanitních studií a pracuji na diplomové práci na téma: „Partnerské vztahy v kontextu současné společnosti“.

Cílem této práce je zachytit změny v chápání partnerského vztahu a role muže a ženy z pohledu společnosti. Proto jsou pro mne Vaše zkušenosti, poznatky a názory velmi důležité.

Obracím se na Vás s prosbou o spolupráci formou korektního vyplnění tohoto dotazníku. Vyplňování je velmi jednoduché, stačí Vaši odpověď označit křížkem ve čtverečku u každé otázky. Po vyplnění dotazníku prosím zkontrolujte, zda jste nějakou otázku nevynechali, protože neúplný dotazník není možné použít.

Tento dotazník je anonymní a slouží výhradně jako podklad ke zpracování diplomové práce na výše uvedené téma.

Děkuji Vám za ochotu a čas, který jste mi věnovali Bc.Zuzana Husáková

1. Jste :

- Muž
- Žena

2. Věk: let

3. Jaký je Váš rodinný stav?

- Single (sám/sama bez partnera)
- Mám partnerku/partnera ale zatím žijeme odděleně
- Nesezdané soužití - dočasné (žiji s partnerkou/partnerem bez sňatku, do budoucna ho ale plánujeme)
- Nesezdané soužití - trvalé (žiji s partnerkou/partnerem, sňatek neplánujeme)
- Ženatý/vdaná
- Rozvedený/rozvedená
- Vdovec/vdova

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Základní vzdělání
- Střední odborné vzdělání – bez maturity
- Středoškolské vzdělání s maturitou
- Vyšší odborné vzdělání
- Vysokoškolské vzdělání

5. Zastáváte názor, že ženy a muži jsou v současné době ochotni dělat ve vztazích kompromisy?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

6. Zastáváte názor, že ženy a muži v současné době upřednostňují kariéru před partnerským životem?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

7. Zastáváte názor, že lidé v současné době raději ukončí partnerský vztah, než aby řešili problémy, které v něm nastaly?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

8. Zastáváte názor, že lidé v současné době upřednostňují jiný způsob trávení volného času než se svým partnerem?

(Příklad 1: Muž jde raději s kamarády na fotbal, než aby sledoval s přítelkyní/manželkou televizi. Příklad 2: Žena jde raději nakupovat s kamarádkou, než aby šla s přítelem/manželem na tenis)

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

9. Chcete v budoucnu uzavřít sňatek? Jste-li ženatý/vdaná prosím neodpovídejte.

- Určitě ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Určitě ne

10. Považujete za špatné, když spolu lidé žijí, aniž by byli oddáni, ale plánují sňatek v budoucnosti?

- Určitě považuji
- Spíše považuji
- Spíše nepovažuji
- Určitě nepovažuji

11. Považujete za špatné, když spolu lidé žijí, aniž by byli oddáni a neplánují sňatek ani v budoucnosti?

- Určitě považuji
- Spíše považuji
- Spíše nepovažuji
- Určitě nepovažuji

12. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem?

„Lidé by měli uzavřít sňatek před tím, než se jim narodí děti.“

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

13. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem?

„Pro správnou výchovu dětí je důležité, aby jejich rodiče byli manželé.“

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

14. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem?

„Pro správnou výchovu dětí je důležité, aby jejich rodiče žili ve společné domácnosti.“

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

15. Domníváte se, že finančně zabezpečovat domácnost by měl/měla

- Jednoznačně muž
- Spíše muž
- Oba stejně
- Spíše žena
- Jednoznačně žena

16. Domníváte se, že s dětmi na mateřské dovolené by měl/měla být

- Jednoznačně muž
- Spíše muž
- Ten z partnerů, který vydělává méně peněz
- Spíše žena
- Jednoznačně žena

17. Domníváte se, že pečovat o děti do jejich dospělosti by měl/měla

- Jednoznačně muž
- Spíše muž
- Oba současně
- Spíše žena
- Jednoznačně žena

18. Souhlasíte s rozdělováním prací v domácnosti na typické „pro muže“ a typické „pro ženy“?

- Jednoznačně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Jednoznačně ne

19. Domníváte se, že usilovat o postup v kariéře by měl/měla:

- Jednoznačně muž
- Spíše muž
- Oba partneři
- Spíše žena
- Jednoznačně žena

20. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem?

„V současné době mají lidé více možností jak najít partnera pro život.“

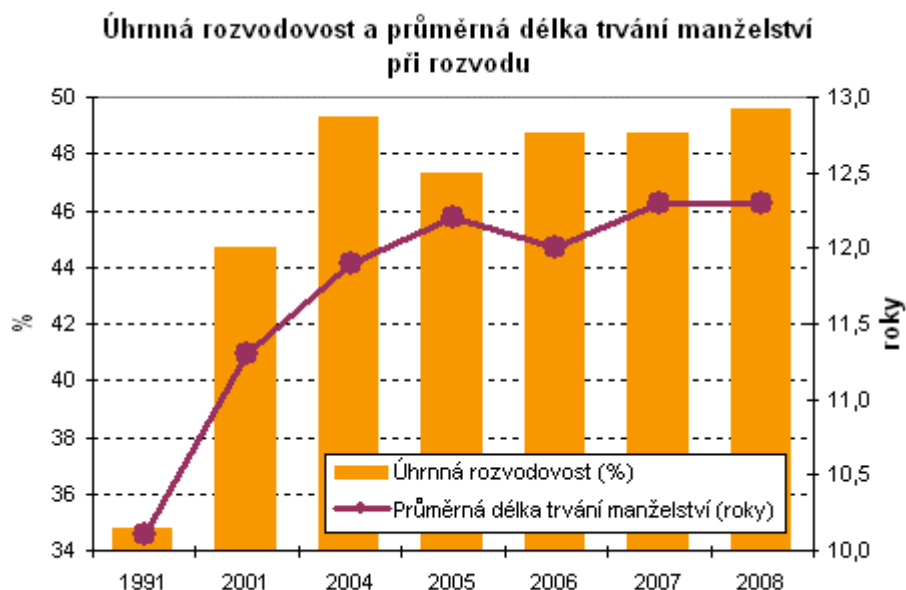
- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

21. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem?

„I přes možnost využití moderních technologií (internet, mobil, atd.) je v dnešní době obtížnější najít ideálního partnera pro život než dříve.“

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

Příloha č. 2 Statistické údaje o rozvodovosti

Zdroj: Český statistický úřad

*Úhrnná rozvodovost udává podíl manželství končících rozvodem (za předpokladu zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství z daného roku po dalších zhruba třicet let).

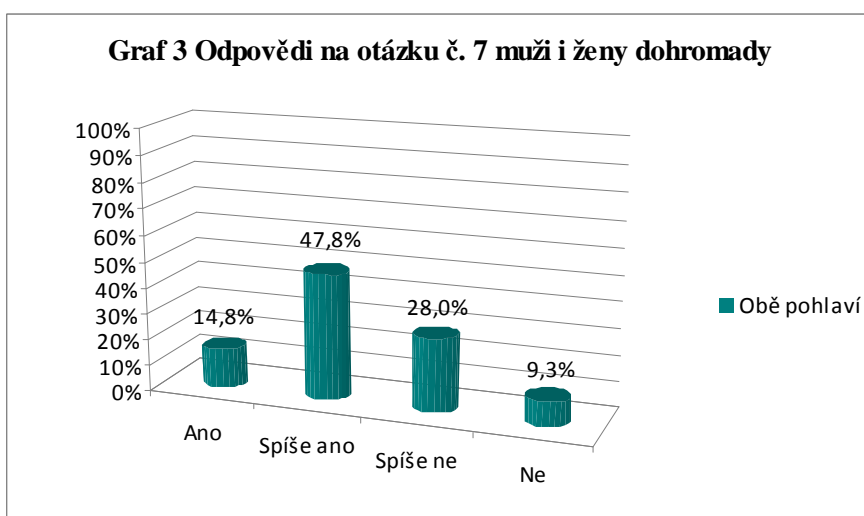
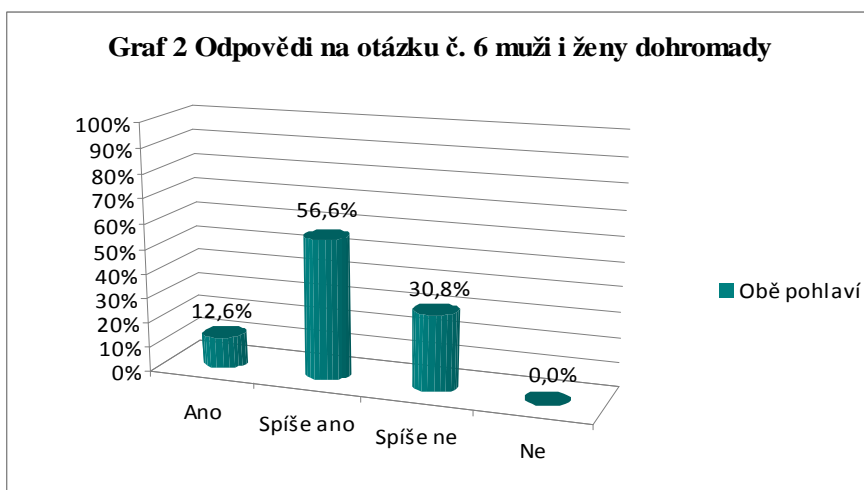
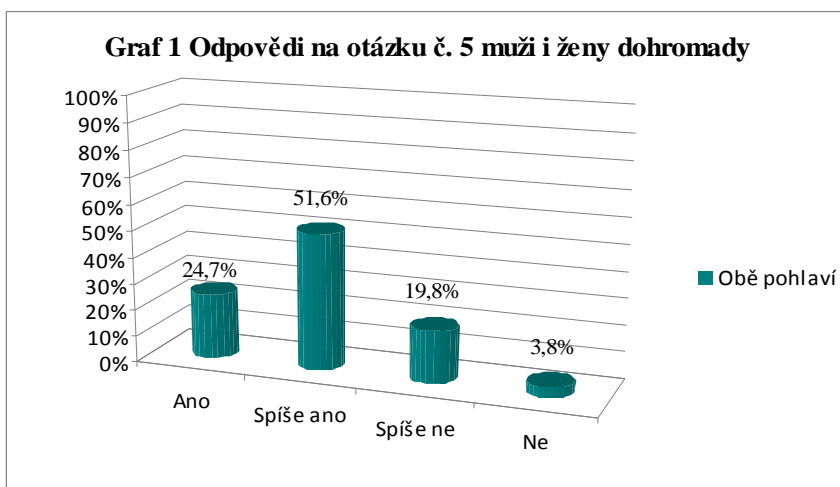
Příčiny rozvodů

Statistika příčin rozvratu manželství potvrzuje stále čtenější využití obecných příčin (kategorie "rozdílnost povah, zájmů" a "ostatní") před konkrétně formulovanými příčinami na straně muže či ženy. Uvedené dvě kategorie zahrnovaly v roce 2008 již téměř 87 % případů u mužů i u žen, z toho tři čtvrtiny připadly na prvně jmenovanou.

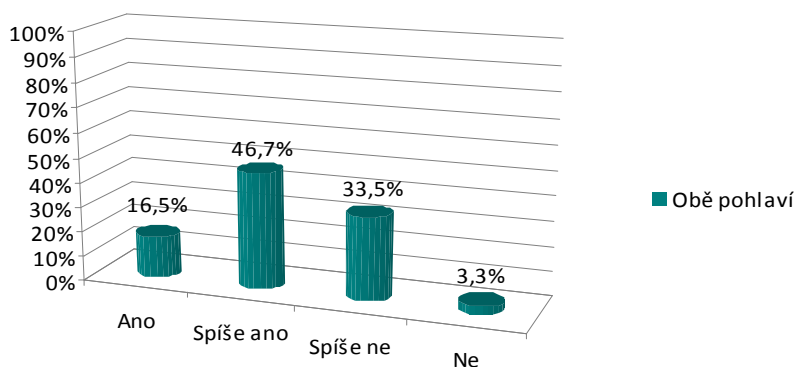
Zaměříme-li se pouze na konkrétně formulované příčiny rozvratu, pak na obou stranách manželské dvojice byla nejčastěji soudem identifikována jakožto příčina rozvratu manželství nevěra (1 442 případů na straně muže a 921 u žen). Druhým nejčtenějším důvodem byl alkoholismus muže či nezájem o rodinu ze strany ženy.

(www.czso.cz)

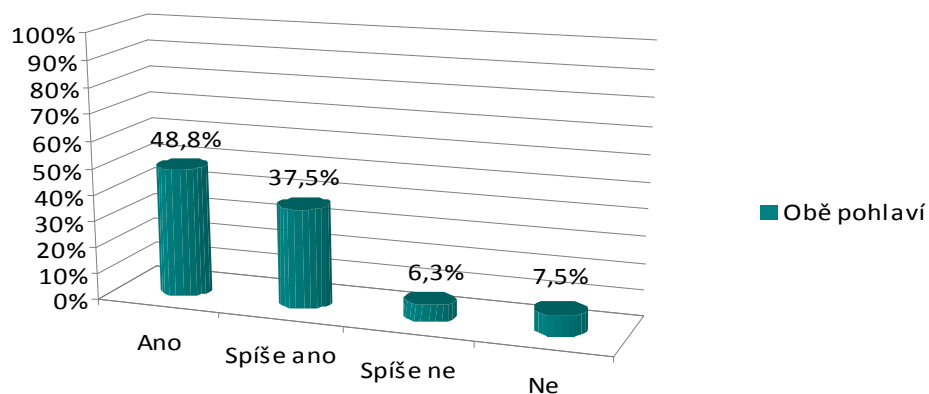
Příloha č. 3 Grafy k jednotlivým položkám dotazníku zobrazující souhrnné odpovědi respondentů bez ohledu na pohlaví

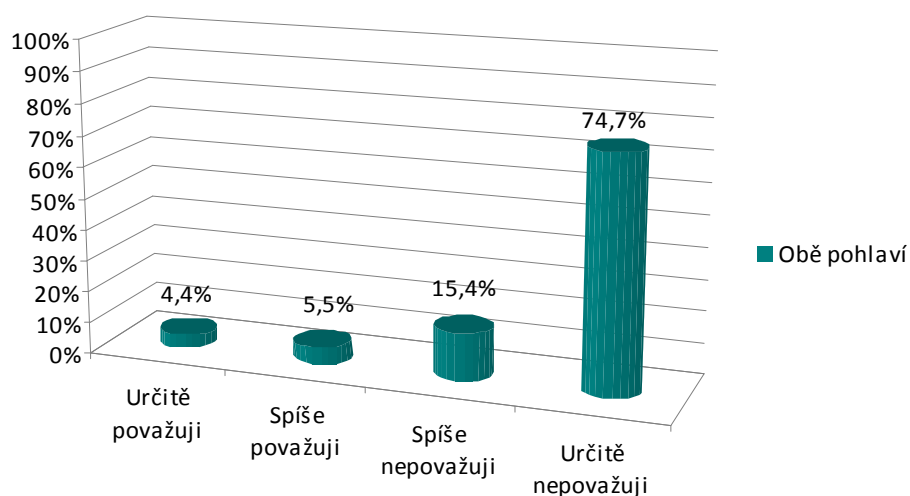
Graf 4 Odpovědi na otázku č. 8 muži i ženy dohromady

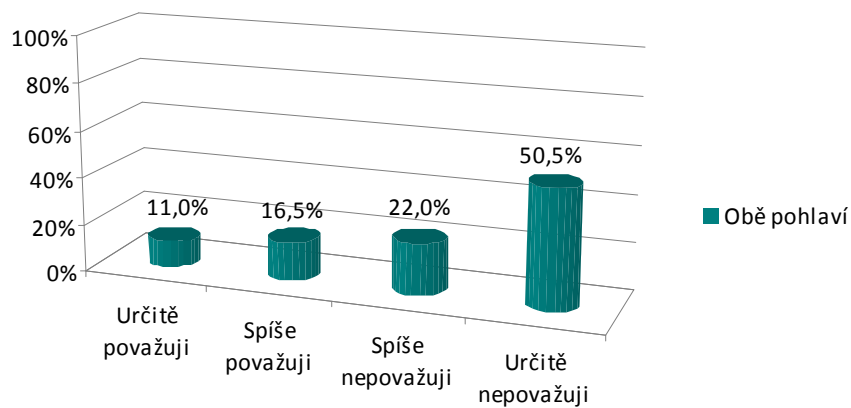
Graf 5 Odpovědi na otázku č. 9 muži i ženy dohromady

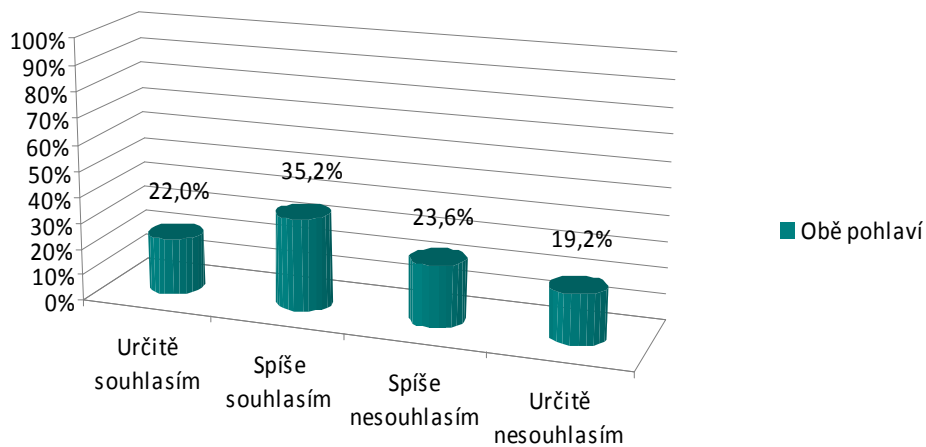
Graf 6 Odpovědi na otázku č. 10 muži i ženy dohromady

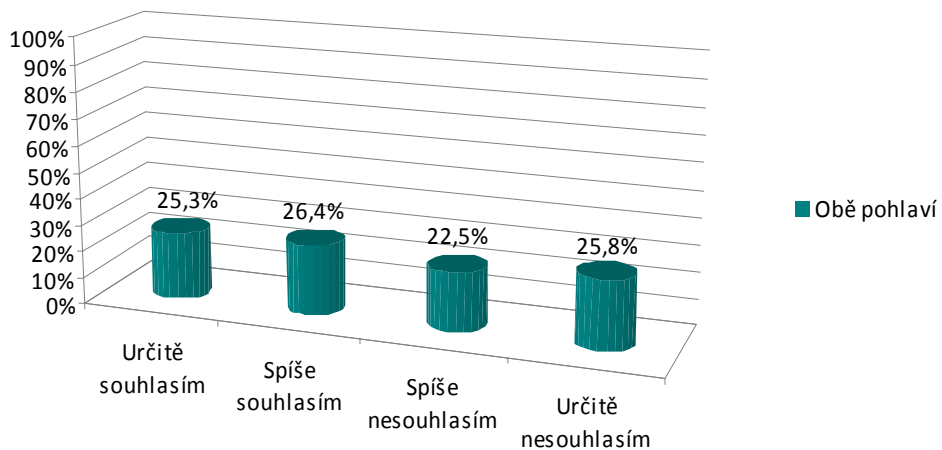
Graf 7 Odpovědi na otázku č. 11 muži i ženy dohromady

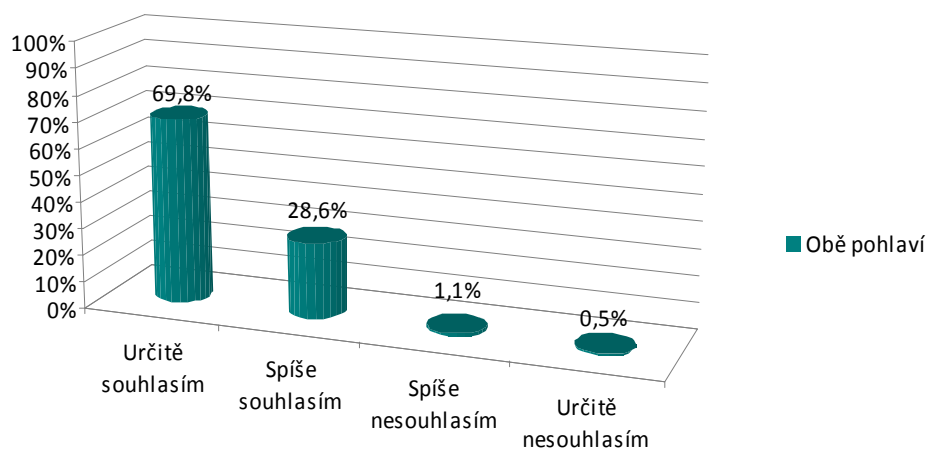
Graf 8 Odpovědi na otázku č. 12 muži i ženy dohromady

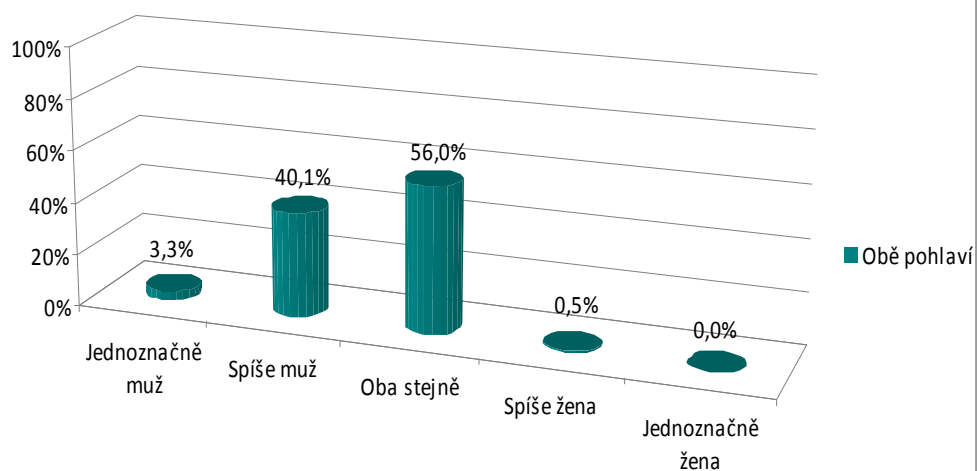
Graf 9 Odpovědi na otázku č. 13 muži i ženy dohromady

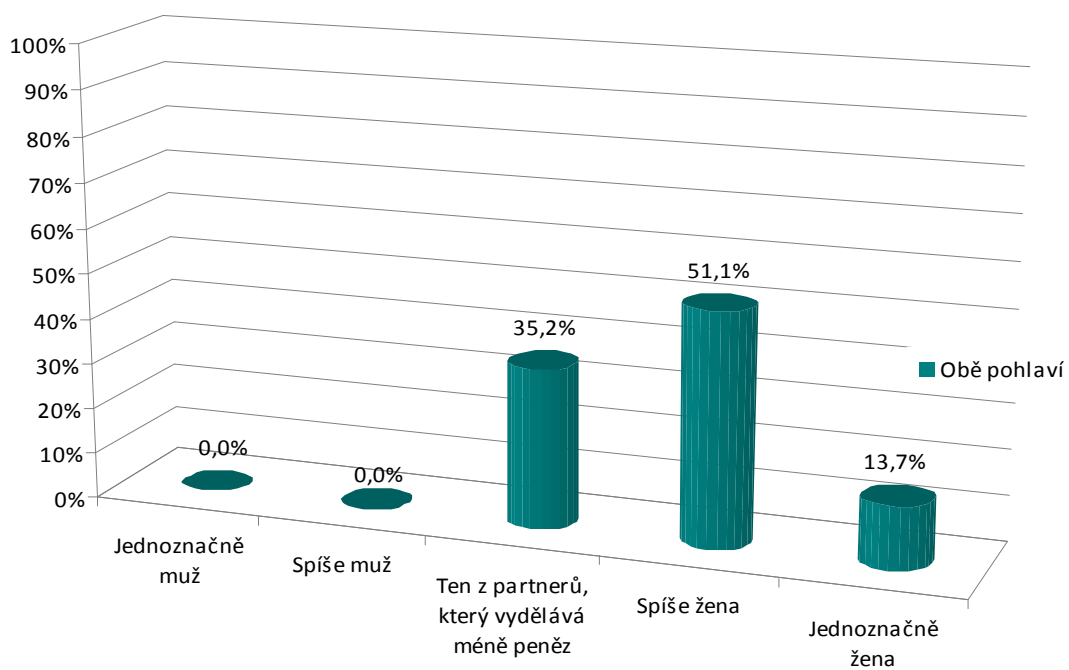
Graf 10 Odpovědi na otázku č. 14 muži i ženy dohromady

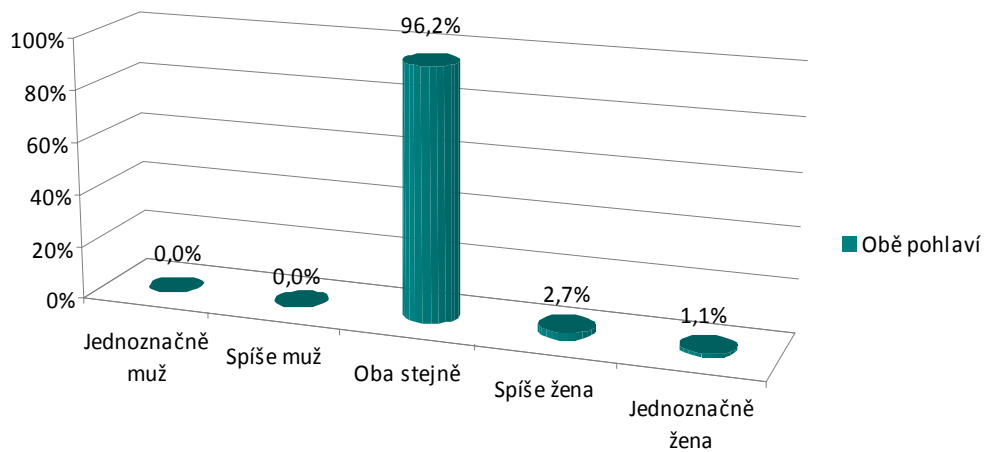
Graf 11 Odpovědi na otázku č. 15 muži i ženy dohromady

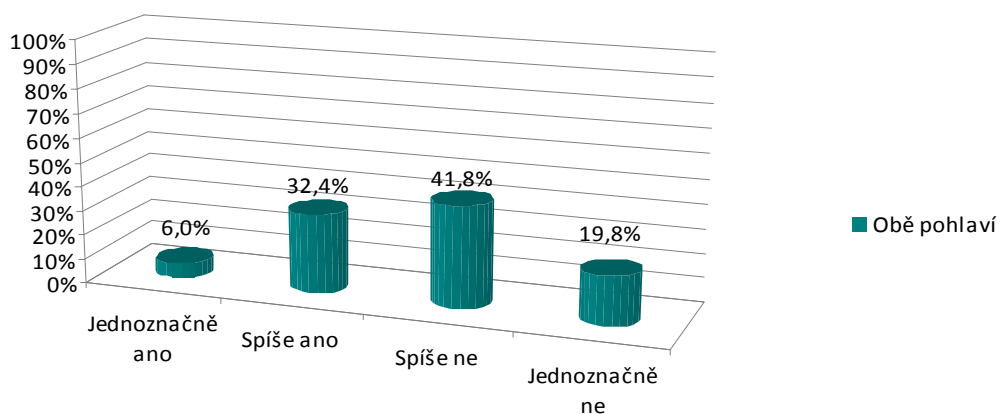
Graf 12 Odpovědi na otázku č. 16 muži i ženy dohromady

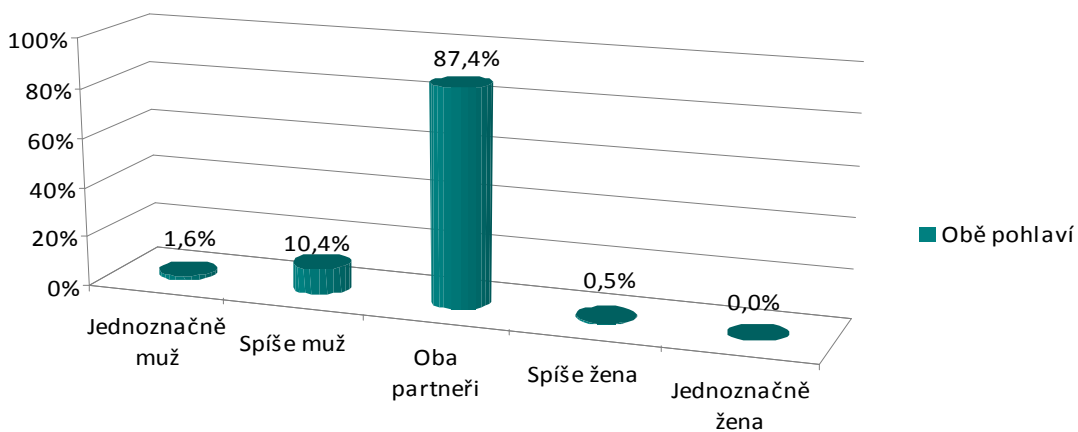
Graf 13 Odpovědi na otázku č. 17 muži i ženy dohromady

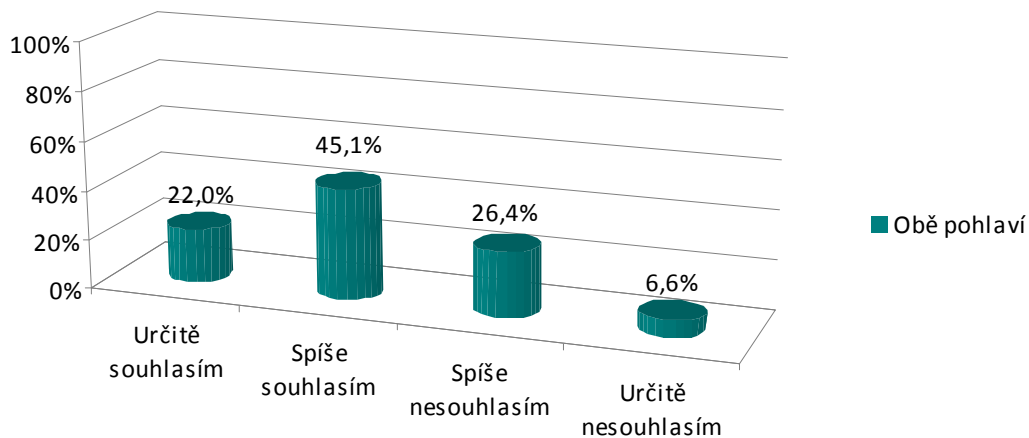
Graf 14 Odpovědi na otázku č. 18 muži i ženy dohromady

Graf 15 Odpovědi na otázku č. 19 muži i ženy dohromady

Graf 16 Odpovědi na otázku č. 20 muži i ženy dohromady

Graf 17 Odpovědi na otázku č. 21 muži i ženy dohromady

